د سوسياليزم سياسي اقتصاد

ليکوال: نيکولاى کليسوف

د سوسياليزم سياسي اقتصاد

نيکولاى کليسوف

"يوازې سوسياليزم کولاى سي د توليداتو چټکه او سيده وده را منځته کړي، د زيار ايستونکو ورځ تر بلي زياتيدونکي مادي او فرهنګي اړتياوي ورپوره کړي او بشريت د هغو بې حسابه رنځونو څخه، چي پانګوالي ور په برخه کړي دي؛ وساتي. "

دکتاب له متن څخه...

The Political economy of socialism

د سوسیالیزم سیاسي اقتصاد

لیکوال: نیکولای کلیسوف
ژباړن: مدرس

د کتاب نوم: د سوسیالیزم سیاسي اقتصاد

لیکوال: نیکولای کلیسوف

ژباړن: مدرس

د بریښنایي خپرولو نېټه: مارچ، ۲۰۲۱

د پښتو ژباړن سریزه

سیاسي اقتصاد، د بشري ټولني د تکامل په بیلابیلو پړاوونو کي، د تولید د قوانینو او مادي نعمتونو د ویش د څرنګوالي علم دی. سیاسي اقتصاد موږ ته راښیي، چي د تولید وسایل څنګه تولیدي مناسبات رامنځته کوي او د هغو تولیدي مناسباتو له مخي، اقتصادي نظامونه او تاریخي پړاوونه منځته راځي او هر تاریخي پړاو او اقتصادي نظام بیا ځانته خپله مخبناء، سیاسي سیستم، باورونه، عقاید، فرهنګ، هنرونه او اخلاق جوړوي. د هر اقتصادي نظام، سیاسي اقتصاد موږ ته دا راښیي، چي په هغه نظام کي، تولید په کومو اوزارو سره کیږي، د تولید کوم مناسبات حاکم دي، د تولیداتو ویش څه ډول دی او څو ډوله ارزښتونه په اقتصادي دوران کي عمل کوي؟ د سیاسي اقتصاد علم موږ ته راښیي، چي د یو مشخص اقتصادي نظام اصلي ترکیب، جوړښت او ودانی څه ډول ده، په هغه کي متقابلي اړیکي څرنګه دي او کوم تړاوونه او تضادونه پکښې دي.

د سیاسي اقتصاد د علم بنسټونه، د اتلسمي او نوولسمي پېړۍ پر مهال په برتانیې او فرانسې کي د ډیویډ ریکارډو، آدم سمیټ او نورو بورژوا اقتصاد پوهانو لخوا ایښودل سوي او وروسته د کارل مارکس لخوا په ډیر نوښتګر ډول سره دا علم ته پراختیا ورکول سوې. مارکس، د پانګوالي نظام د سیاسي اقتصاد له مطالعې او څېړني وروسته، په هغه کي موجود تضادونه تشخیص کړل او د هغو تضادونو د نښتو او تکامل پایله، چي د یوې سوسیالیستي ټولني جوړیدل دي؛ یې وښودل.

زموږ په چاپیریال کي، د پانګوالی د سیاسي اقتصاد په اړه، ډیر کتابونه سته، خو داسي کتاب، چي د سوسیالیزم سیاسي اقتصاد تشریح کړي؛ ډیر لږ موندل کیږي او له سوسیالیزم څخه د خلګو ټوله پېژندنه تر دې پوري لنډه ده، چي سوسیالیستي اقتصاد یوازي د لوړپوړو دولتي چارواکو لخوا په جبر او استبداد د مرکزي اقتصادي پلانونو عملي کول دي. په بله خوا کي بیا ډیر کتابونه او رسنیز چینلونه سته، چي د خلګو د لږ او ناسم پوهاوي څخه په ګټې اخیستني، د سوسیالیزم په اړه کرکه، درواغ او افواهات خپروي.

دا كتاب ما (ژباړن) د يوې وراني سوي ودانۍ، د كتابونو په منځ كي موندلی او د هغه له مطالعې وروسته مي اړينه وګڼل، چي پښتو ژبې ته وژباړل سي، تر څو د پښتنو ځوانانو په منځ كي علمي، سياسي او فلسفي روښانتيا لا زياته خپره سي.
د كتاب يوه ځانګړنه كه دا وي، چي په ډير ساده ډول يې دا ښودلي، چي د سوسياليستي ټولني اقتصادي بنسټونه كوم دي، حاكم مناسبات پكښې څه ډول دي، د توليد لړۍ او ويش څه ډول ترسره كيږي او د سوسياليستي اقتصادي تګلورى ټولنيز ژوند پر كوم لورى بيايي؛ د هغه ترڅنګ يې د شلمي پېړۍ د سوسياليستي هيوادونو اقتصادي ارقام او شمېرني هم را اخيستي، تر څو په عمل كي د تيورۍ واقعيتونه او عينيتونه هم وښودل سي.
ترڅنګ يې دا كتاب د سوسياليزم په اړه د دوښمنانه او كركجنو تبليغاتو، لكه دا چي سوسياليستي نظام يوازي د لوړپوړو حكومتي چارواكو لخوا د مركزي پلان جوړوني اقتصاد دى، په سوسياليزم كي ټول ملكيتونه يو كيږي، هر څه ټولنيز ګرځي او د انسان د فردي تكامل مخه نيسي؛ په اړه هم ښه سپيناوى لري او د هغو تبليغاتو او درواغو د شنډولو وسيله هم ګرځي.
كه د كتاب ځيني برخي لوستونكو ته پېچلي وي، اړينه دا ده، چي هغوى د دې كتاب ترڅنګ د ماركسيستي فلسفې نور پښتو ته ژباړل سوي كتابونه، په ځانګړي ډول، د كمونسټ ګوند مانوفيسټ، د مبارزې الفبا، د اكټوبر انقلاب، سټالين او د سوسياليستي اقتصاد تجربه او نور ولولي، تر څو دوى ته د يو ټوله ائيز لرليد په وركولو كي مرسته ورسره وكړي.
په پاى كي، ټولو زيار ايستونكو ته د هغوى په ليري او نژدې موخو كي، د مادي او معنوي برياليتوبونو د هيلي په څرګندولو سره تاسي د كتاب لوستلو ته پرېږدم.

د لیکوال لنډه پېژندنه

نیکولای کلیسوف په ۱۹۲۵ کال کي، په یوې کروندګري کورنۍ کي زیږېدلی دی. په ۱۷ کلنۍ کي، په خپله خوښه د فاشیستانو پر وړاندي جګړې ته ولاړ او په جګړې کي د خپلو وړتیاوو د ښودلو له کبله ورته انعامونه ورکول سوي. په ۱۹۴۴ کال کي د دوهم ځل لپاره ډېر زیات ټپي سو او د جګړې د ډګر پر ځای یې په یوه کالخوز کي د عسلو د مچیو په روزنه کي کار پیل کړ. د ۱۹۴۵ کال له مني څخه تر نن ورځي پوري یې د لنینګراډ په پوهنتون کي له زده کړیالی څخه نیولې، د یاد پوهنتون د سیاسي اقتصاد ډیپارټمنټ تر ریاست پوري مزل کړی. په دې موده کي یې ډېر آثار په اروپایي ژبو هم خپاره سوي دي. د اقتصادي علومو ډاکتر پروفیسور کلیسوف د سیاسي اقتصاد په اړه، تر ۱۷۰ زیات علمي آثار کښلي دي. همدغسي پروفیسور کلیسوف، د سیاسي اقتصاد په برخه کي زرګونه کسان روزلي او ډاکټرۍ درجې شاوخوا سل تزسونه د ده تر کتني او لارښووني لاندي تکمیل سوي دي. د اقتصاد په علم کي د نوښتګر کار او زرګونه زده کونکو په روزني کي د کلیسوف د چوپړونو په پار، ده ته د شوروي اتحاد دولتي نښان «د ویاړ نښان» هم ورکول سوی.

لړ

د سوسياليزم سياسي اقتصاد.. ۹

لومړی څپرکی، د سوسياليزم د اقتصادي سيستم پيداينښت او وده.......................... ۱۱

۱ – ولي به خانګوالي هرومرو په سوسياليزم بدلېږي؟.. ۱۲

۲ - آيا ځانته جلا ولسونه کولای سي، د پانګوالۍ له مزل پرته سوسياليزم ته ولاړ سي؟. ۱٤

۳ – په انتقالي دوره کي، د سوسياليستي سمونونو ميتودونه او شکلونه کوم دي؟......... ۱٦

۴ – پانګوالي خصوصي مالکيت څه ډول، په سوسياليستي مالکيت اوړي؟ ۱۸

۵ - کروندګر ښنګه د سوسياليزم په لار کي ګامونه ايږدي؟.................................. ۲۰

٦ – سوسياليستي ټولنه کوم پړاوونه تېروي؟ ۲۲

۷ – د پرمختللي سوسياليستي ټولني ځانګړني کومي دي؟.................................. ۲۵

دوهم څپرکی، د سوسياليزم اقتصادي سيستم ۲۹

۱ – له څه څخه، د سوسياليزم اقتصادي بنسټونه جوړېږي؟................................ ۲۹

۲ – د سوساليزم د اقتصادي قانون بنسټيز ماهيت څه دی؟ ۳۲

۳ – د توليد پر وسايلو باندي د سوسياليستي مالکيت د شکلونو دوه ګونی والی، کوم ګډ
ټکي او کوم توپيرونه لري؟.. ۳۳

۴ – په سوسياليستي نظام کي کوم شيان د وګړو شخصي شتمني جوړولای سي؟......... ۳۵

۵ – د سوسياليستي اقتصاد پلان سوې وده ولي شونې ده؟.................................. ۳۷

٧ – د علم او ټکنالوژۍ د پرمختګ له اغېزو سره، د کارکونکو په ځانګړتیاوو کې کوم بدلونونه راځي؟ ٣٩
٨ –ټوله ائيز عام محصول له څه شي څخه جوړ دی او څه ډول منځته راځي؟ ٤١
٩ – د پانګونو اغیزمنتوب په څه کي دی؟ ٤٤
١٠ – ملي عايد څه ډول ويشل کيږي؟.. ٤٥
١١ – د کار له مخي ويش په څه مانا دی؟... ٤٩
١٢ – د کاري ورځي اوږدوالی څومره دی؟ ٥١
١٣ – په سوسياليستي ټولني کي د فراغت له وختونو څخه څه ډول ګټه اخيستل کيږي؟٥٣
دريم څپرکی، د سوسياليستي ټولني اقتصادي سيستم او د هغه د تکامل تګلاري ٥٥
١ – د اقتصاد مرکزي پلان جوړونه، څه ډول د اقتصادي بنسټونو د ځانواکۍ سره يو ځای ده؟ ٥٦
٢ - په سوسياليستي توليدي موسساتو کي د کار مزد په څه ډول ورکول کيږي؟ ٥٨
٣ – په مادي هڅوني کي انعامونه څه ونډه درلودلای سي؟ ٦٠
٤ – عام استهلاک حساب څه دی او څه ډول ګټه ورڅخه اخيستل کيږي؟................ ٦١
٥ – په کرنه کي، د کاري مزد ورکول څه ډول وي؟... ٦٣
٦ – اقتصادي حسابونه څه ته وايي؟.. ٦٤
٧ - د يوې موسسې عايد څه ډول کاريږي؟ ٦٥

٨ – وروستۍ بیه څه ته وایي او د توکو بیه په سوسیالیستي ټولني کي څه ډول ټاکل کیږي؟
٦٨ ....
٩ – د پرچون پلورني بیه څه ډول ټاکل کیږي؟ ٧٠
١٠ ـ د خلگو اصلي عایدات له څه څخه وي؟ ٧١
١١ – پیسې څه ونډه لري او کومي دندي ترسره کولای سي؟ ٧٤
١٢ – د پیسو دوران څه ډول پلان او تنظیمیږي؟ ٧٦
١٣ – مالي چاري څه ونډه لري؟ ٧٨
١٤ – کریډیټ ولي اړین دی او ونډه یې څه ده؟.. ٨٠
وروستۍ خبري ٨٢

د سوسیالیزم سیاسي اقتصاد

د پانګوالۍ او سوسیالیزم د سیاسي اقتصاد ترمنځ اصولي توپیرونه شته. دا توپیرونه، د پانګوالي او سوسیالیستي تولیدي مناسباتو د بنسټیزو توپیرونو څخه را پیدا سوي دي. سیاسي اقتصاد د سوسیالیزم د مادي او تخنیکي بنسټونو د ودي له لاري، د شکلونو، شرایطو او سوسیالیستي تولیداتو له پراختیا سره د کمونیزم مادي او تخنیکي بېخبنا ښیي. سیاسي اقتصاد، د تولیدي مناسباتو خوځښت، د تولیدي عواملو له تکامل سره په اړیکه کي ښیي او د هغوی د اغیزمنتوب لوړېدل مطالعه کوي. **د مادي او تخنیکي بنسټونو تکامل له اقتصادي اړخه څېړل کېږي، چي دا چاره د پدیدو او اقتصادي پروسو د کمي او کیفي شرحي لپاره د ریاضي او احصایوي میتودونو څخه ګټي اخیستني ته اړتیا پیدا کوي.**

د سوسیالیزم د ودانۍ جوړښت اوږد تاریخي مزل غواړي. د بیلګي په ډول، په شوروي اتحاد کي سوسیالیستي انقلاب د ۱۹۱۷ کال په اکټوبر کي بریالی سو، خو د پرمختللي سوسیالیستي ټولني جوړول، په شپیتمه لسیزه کي ترسره سول. زموږ په وخت کي، په ځینو هیوادونو کي، د پرمختللي سوسیالیزم ودانۍ د رغولو په حال کي ده. **سیاسي اقتصاد، د علومو د یوې څانګي په ډول، د دغه جوړښت تجربې پخې کوي او په ټولو هیوادونو کي د ودي د بیلابیلو پړاوونو پر مهال، د هر هیواد ځانته جلا شرایطو ته په پام سره، د سوسیالیزم د جوړولو عمومي قانونمندۍ موږ ته راښیي.** کمونستي ټولنه د خپل تکامل په پړاوونو کي دوه پړاوونه وهي، چي یو سوسیالیزم بل کمونیزم دی. دواړه پړاوونه، د ګډو مناسباتو درلودونکي دي، خو هر یو یې ځانته د خپلو ځانته جلا مناسباتو لرونکي هم دي. د سوسیالیزم تر واکمنۍ لاندي داسي تولیدي مناسبات حاکم وي، چي د عالي کمونستي ټولني په پړاو کي به نه وي (لکه د توکو – پیسو مناسبات، د کار په اندازه ویش او نور) له بلي خوا څخه د کمونستي مناسباتو پر مهال، داسي تولیدي مناسبات منځ ته راځي او وده کوي، چي په سوسیالیستي ټولني کي به نه وي. پر دې اساس سوسیالیزم او کمونیزم، د هغو توپیرونو سره – سره چي لري یې؛ بیا هم یوه ټولنه ده، خو د تکامل په دوو پړاوونو کي. د سوسیالیزم د سیاسي اقتصاد په علم کي، هم د سوسیالیزم او کمونیزم مشترکي ځانګړني او هم د سوسیالیزم مشخصات راځي. سیاسي

اقتصاد، سوسیالیستي تولیدي مناسبات د هغوی د خوځښت پر مهال ښیي او په کمونستي مناسباتو باندي د هغوی د اوښتون تګلاري روښانوي. دا کتاب که څه هم د اقتصاد د علم ټولو سوالونو ته ځواب نه وايي، خو بیا هم هڅه پکښې سوې ده، چي د سوسیالیزم د سیاسي اقتصاد پر اصلي مسایلو باندي رڼا واچوي او دا کار يې په شوروي اتحاد (د نړۍ لومړنۍ هیواد چي پرمختللی سوسیالیزم پکښې حاکم سوی دی) کي د موجودو تولیدي مناسباتو او د هغو د ودي په مثالونو راوړلو سره کړی.

لومړی څپرکی،

د سوسیالیزم د اقتصادي سیستم

پیدایښت او وده

۱ - ولي به پانګوالي هرومرو په سوسياليزم بدلېږي؟

۱ - د پانګوالي اقتصاد علم هڅه کوي، دا وښيي چي د پانګوالۍ اقتصاد نه له منځه تلونکی او تلپاتی دی. د دې سوال د سم ځواب لپاره بايد هغه پروسې او پديدې، چي د پانګوالي اقتصاد په دننه کي دي او وده کوي؛ تر څېړني لاندي ونيسو. **مارکسيزم - لنينيزم موږ ته راښيي، چي په بلي ټولني باندي، د يوې ټولني اوښتون بايد د خلګو په فکرونو، خيالونو او هيلو کي نه، بلکې د مادي توليداتو په ودي او هغو اقتصادي قوانينو کي، چي دا توليدات سمبالوي؛ وپلټو.**

۲ - د مادي نعمتونو د توليد هر تاريخي شکل دوه لوري لرونکي اړيکي راښيي، چي د خلګو او طبيعت او د خلګو ترمنځ خپلمنځي اړيکي (ټولنيزي اړيکي) دي. لومړی اړخ يې توليدي ځواکونه دي، چي په هغه کي د توليد وسايل (د کار اوزار) او د کار وړ کسان راځي. که چيري تاسي په پورته جملي کي ژور سوچ وکړئ؛ په دې به پوه سئ، چي د توليد وسايل تر هغه مهاله چي انسان پر هغو اغيزه ونه کړي [د کار په واسطه يې د توليد لپاره پر کار وانه چوي -ژ] په هيڅ درد نه خوړل کېږي. پر دې اساس، زيار ايستونکي اصلي توليدي ځواکونه دي.

۳ - د توليد د ډول دوهم اړخ، د خلګو ترمنځ توليدي مناسبات جوړوي. توليدي مناسبات، د نورو طبيعي پديدو په ډول، په خپل لومړني شکل کي نه دي پاتي سوي، بلکې تل د ودي په حال کي وي او د هغوی وده د ټولني د توليدي ځوکونو له ودي سره تړلي دي. د توليد د دواړو ډولونو متقابله اغيزه، د توليدي مناسباتو د مطابقت د قانون په واسطه، د توليدي ځواکونو د ودي له کچي سره ټاکل کېږي، چي دا قانون د کارل مارکس په وسيله کشف سوی دی. د دې قانون عيني ماهيت دا دی، چي د هر تاريخي پړاو پر مهال، د توليدي ځواکونو د تکامل سره بايد د توليدي مناسباتو ټاکل سوی شکل هم د هغه سره مطابقت ولري. که چيري دا مطابقت نه وي؛ د توليدي ځواکونو وده د زړو سويو توليدي مناسباتو له لاسه کرارېږي او وروسته درېږي. د دې قانون حکم همدا دی، چي پانګوالي به خامخا په سوسياليزم بدلېږي. **د شلمي پېړۍ په لومړيو کي، د پانګوالي هيوادونو توليدي ځواکونه داسي کچي ته رسيدلي وه، چي د بې وزلۍ او ناداريۍ څخه د خلګو د خلاصون او د ټولني د ټولو غړو د ورځ تربلي زياتېدونکي هوسايني لپاره يې زمينه رامنځته کړې وه. توليدي ځواکونو عام خصلت خپل کړی وو، څکه د توليداتو د بېلو - بېلو څانګو چي لسګونه مليونه انسانانو کار پکښې**

کاوه؛ د پام وړ کچي ته زيات سوی وو، خو د توليد وسايل او د ټولنيز کار محصول د پانګوالو په خصوصي مالکيت کي وو. د پانګوالۍ دا اساسي تضاد د دې لامل سو، چي توليدات له دايمي کړکېچونو سره مخ سي. د بيو او بيکارۍ زياتيدونکې کچه، چي تر ډېره يې ناسپين پوستي، ځوانان او نوي نسلونه ځپل؛ د پانګوالي د اقتصاد سره يو ځای وه. صنعتي جاسوسی او د خامو موادو او توليداتو د بازارونو د خپلولو لپاره ګواښونکي سيالۍ د پانګوالۍ ځانګړني سوې او د وسله والو جګړو او امپرياليستي هيوادونو له لوري د پرديو هيوادونو د نيول کېدلو لامل سول.

د پانګوالو ډيوالي کيدل، د مليونونو انسانانو بې رحمه ځپښاک او د بيلابيلو ډولونو فسادونو او جنايتونو وده، د پانګوالي اقتصادي سيستم بدوالی لا ورپسي زياتوی. د دغو ټولو تضادونو له منځه وړل يوازي د سوسياليستي اقتصادي مناسباتو د را منځته کولو سره شوني دي.

۴ – پانګوالو، چي کلونه – کلونه يې د هغو محصولاتو زياته اندازه برخه، چي د کارګرانو د زيار په وسيله توليد سوې وه، ځانته اخيستل؛ ځانته يې ډېري شتمنی موندلي دي. هغوی هغه لومړنی پانګه، چي د هغه پر بنسټ عصري صنعتي فابريکې او ننني کرنيز فارمونه جوړ سول، ډېره موده وړاندي خپل کړي دي. ټول هغه څه چي دوی خپل کړي دي؛ بايد د هغو کسانو سي، چي دا ټول ماشينونه، اوزار او محصولات يې د خپل زيار په واسطه توليد کړي. پر دې اساس، په ۱۹۱۷ کال کي د اکتوبر انقلاب، نه يوازي د سوسياليزم پر لور د بشر رهبري کونکی دی، بلکې د عالي عدالت د حاکميت سبب هم ګرځي.

۵ – د اکتوبر د انقلاب او دوهمي نړيوالي جګړې وروسته، اروپايي، آسيايي او امريکايي هيوادونه د سوسياليزم پر خوا ولاړل او دا مهال سوسياليزم د نړۍ پر ۱/۳ برخه حاکم دی. خو سوسياليزم ته د هر هيواد د تګ شرايط جلا دي. هماغسي چي و. ا. لنين ويلي: «ټول ملتونه سوسياليزم ته رسېږي، خو ټول په يوه شکل تر سوسياليزم پوري نه سي تللای. هر ملت د ډموکراسۍ يو يا بل شکل، د پرولتاريا د دکتاتورۍ دا يا هغه شکل او د اوښتون د چټکوالي له کچي سره، سوسياليزم ته د رسېدلو په لار کي تنوع او بيلابيلوالی رامنځته کوي.» د لنين د دا خبري ښه مصداق د سوسياليستي هيوادونو سياسي تاريخ دی.

۲ - آیا ځانته جلا ولسونه کولای سي، د پانګوالۍ له مزل پرته سوسیالیزم ته ولاړ سي؟

۱ – دې سوال ته لنډ ځواب داسي دی: هو، کولای سي! اوس به وګورو، چي زموږ د تائید بنسټونه څه دي؟

۲ – سوسیالیزم ته اوښتون په بیلابیلو تاریخي شرایطو کي ترسره کیږي. که څه هم د نړۍ په ځینو هیوادونو کي په لوړه کچه د پانګوالۍ مناسبات سته، خو د نړۍ په ډیرو هیوادونو کي بیا پانګوالۍ تراوسه هیڅ وده نه ده کړې، یا یې لږ وده کړې ده. آیا د یادو هیوادونو ولسونه کولای سي، سیده سوسیالیزم ته ولاړ سي؟ یا لومړی باید د پانګوالۍ پړاو تېر کړي او بیا سوسیالیزم ته ولاړ سي؟

۳ – پانګوالي، د یو ځانګړي اقتصادي او ټولنیز نظام په ډول، د انساني ټولني د تکامل په لړ کي یو اړین پړاو دی، خو دا په دې مانا نه ده، چي ټول هیوادونه لومړی باید د دې نظام خوند وګوري او بیا د سوسیالیزم خواته ولاړ سي. نن ورځ د ځمکي پر مخ داسي هیوادونه سته، چي د سوسیالیزم ودانۍ یې جوړه کړې ده، خو داسي هیوادونه بیا هم سته چي لاتراوسه هلته فیوډالي او قبیلوي مناسبات حاکم دي. د وروسته پاته هیوادونو لپاره د غیرپانګوالۍ لار، یا د سوسیالیستي لوري نیولو لار، سوسیالیزم ته لار باسي. سوسیالیستي لوری نیول، د یو هیواد د ودي داسي لار ده، چي هلته د پانګوالۍ مناسبات یا بیخي نه وي او یا د ډموکراتیکو اصلاحاتو پر مهال د ملي اقتصاد د پیاوړتیا لپاره ایستل سوې وي. سوسیالیستي لوري نیولو ته، سوسیالیستي لار نه سو ویلای، خو دا لار سوسیالیستي اوښتونونو ته لار پرانیزي. پر دې بنسټ، سوسیالیستي لوری نیول، په راتلونکي کي یو هیواد د سوسیالیزم د جوړولو خواته بیایي.

۴ – د امپریالیزم د تضعیف په شرایطو کي، هر هیواد پرته له دې چي د ودي په کوم حالت کي دی؛ کولای سي د سوسیالیزم خواته ولاړ سي. دا چاره، د ټولنیزو او اقتصادي بدلونونو د منځ ته راوړلو لامل کیږي، **پر دې بنسټ اړینه ده، چي په هر هیواد کي د سوسیالیزم د ودي او حاکمیت عمومي قانونمندۍ او تاریخي ځانګړتیاوي په پام کي ونیول سي.**

۵ – تجربو ښودلې، چي د کمونستانو له واک ته رسیدو وروسته، یو هیواد کولای سي؛ د ټولنیز او اقتصادي تکامل د یوه یا څو پړاوونو تېرولو پرته، سیده د سوسیالیزم خواته ولاړ سي. د علمي کمونیزم

بنسټ ایښودونکو، د سوسیالیزم پر لور د ځینو هیوادونو د لنډي لاري په اړه، علمي استدلال کړی دی او هم يې د سوسیالیستي لوري نیولو پر خوا، د هیوادونو د ودي عمومي قانونمندی ښودلي دي.
٦ – د دې لنډي لاري لومړنی حتمي شرط په یوه یا څو صنعتي هیوادونو کي، د سوسیالیستي انقلاب بریا ده. انګلز په دې اړه لیکلي: «کله چي وروسته پاته هیوادونه وګوري، چي څه ډول کولای سو د ننني صنایعو تولیدي ځواکونه د عامي شتمنی په ډول، د ټولي ټولني په چوپړ کي د یو کُل په توګه پر کار واچوو؛ یوازي هغه مهال وروسته پاته هیوادونه کولای سي د ودي دا لنډي لاري ته مخه کړي.»
انګلز، دې ټکي ته هم اشاره کوي، چي د داسي لاري شونتیا د ټولو هغو هیوادونو لپاره ده، چي د پانګوالی څخه وړاندي پړاو کي دي.
٧ – د وروسته پاته هیوادونو په واسطه، د سوسیالیزم د جوړولو تاریخي تجربو د یادو څرګندونو پخلی کړی دی. په شوروي اتحاد، منځنی آسیا او نوري نړی کي ډیر هیوادونه د پانګوالی د پړاو له تېرولو پرته سوسیالیزم ته رسیدلي دي. دغه راز، د سایبریا او لیري ختیځ ځیني ولسونو د لومړني کمون نظام څخه سیده سوسیالیزم ته تللي. هغو ولسونو، د نورو وړونو سوسیالیستي هیوادونو په همکاری، د سوسیالیزم کلک مادي او تخنیکي بنسټونه ایښي او د هغو مطابق تولیدي مناسبات یې رامنځته کړي دي.
د بیلګي په ډول، د مغولستان د خلګو جمهوریت د پانګوالی دورې تېرولو پرته، له فیوډالیزم څخه سوسیالیزم ته ولاړ. د مغولستان خلګو د تولیدي ځواکونو د لا زیات پرمختګ او ټولنیزو او اقتصادي سمونونو په راوستلو سره، فیوډالي مناسبات په سوسیالیستي مناسباتو بدل کړي دي. په دې ډول، مغولستان په څلورو لسیزو کي د سلګونو کلونو لار وهلې ده.
٨ – د سوسیالیستي هیوادونو د منځته راتلو سره، سوسیالیزم ته د نورو هیوادونو د اوښتون چاره هم آسانه کیږي. د وروسته پاته اقتصادونو درلودونکي هیوادونه کولای سي، د سوسیالیستي هیوادونو له ارزښتناکو تجربو څخه ګټه واخلي، تولیدي ځواکونو ته وده ورکړي او د استعمار د دوران وروسته پاته توب له منځه یوسي.
٩ – سوسیالیزم ته اوښتون په بیلابیلو شکلونو کي ترسره کیږي. هر هیواد خپلي ملي او تاریخي ځانګړني لري، چي د تولیدي ځواکونو د ودي او تولیدي مناسباتو د څرنګوالي په واسطه ټاکل کیږي.

۱۰ - یوازې سوسیالیزم کولای سي د تولیداتو چټکه او سیده وده را منځته کړي، د زیار ایستونکو ورځ تر بلې زیاتیدونکي مادي او فرهنګي اړتیاوي ورپوره کړي او بشریت د هغو بې حسابه رنځونو څخه، چي پانګوالۍ ور په برخه کړي دي؛ وساتي.

۳ - په انتقالي دوره کي، د سوسیالیستي سمونونو میتودونه او شکلونه کوم دي؟

۱ - د سوسیالیزم د ودانۍ برياوي، تر ډیره پوري په دې پوري اړه لري، چي په یادو هیوادونو کي د اوښتون کوم شکلونه، میتودونه او کچې کارېږي؟ د نورو سوسیالیستي هیوادونو د تجربو ته پام نه کول د دې لامل کېږي، چي د سوسیالیزم د ودانۍ عمومي قانونمندۍ تر پښو لاندي سي او د میتودونو په ټاکلو کي تېروتني وسي. پر دې بنسټ، هم د خپل هیواد د ځانګړتیاوو په پام کي نه نیول او هم د نورو هیوادونو ړوند تقلید؛ دواړه زیانمنونکي دي.

۲ –د سوسیالیزم د ودانۍ د جوړولو یو ډېر اړین قانون، د اړوند هیواد د اقتصادي ودي کچه ده. له هغه ځایه، چي پانګوالي په ټولو هیوادونو کي په یوه کچه وده نه کوي او هر هیواد په خپله کچه پرمختګ کوي؛ نو د نورو هیوادونو سره یې د ودې په کچه کي توپیر هم وي. دا کچه پر سوسیالیستي سمونونو باندي ډیره اغیزه کوي. د یوه هیواد د اقتصادي ودي کچه، په وروستي تحلیل کي د هغه هیواد د تولیدي ځواکونو د کچې له مخي ټاکل کیږي. په هغو هیوادونو کي چي تولیدي ځواکونو وده نه وي کړې؛ له پانګوالۍ څخه مخکي مناسبات هلته حاکم دي، دا مناسبات د تولیدي ځواکونو وده کړاروي او د زیار ایستونکو لاس ته د دولتي ځواک د لویدلو سره د سوسیالیستي سمونونو مخته وړل، له ستونزو سره مخ کوي. په داسي هیوادونو کي، سوسیالیزم ته اوښتون په اقتصاد، سیاست، ایډیالوژۍ، فرهنګ او ټولنیزو ژوندانه په نورو برخو کي، ډېر ژور او بنسټیز بدلونونه غواړي.[1] په داسي هیوادونو کي د تولیدي ځواکونو او تولیدي مناسباتو د مطلوب حالت او موجود حالت ترمنځ واټن خورا ډیر وي، خو په پرمختللو پانګوالي هیوادونو کي د تولیدي ځواکونو زیاته وده د سوسیالیستي سمونونو چاره آسانه کوي.

[1]- زموږ ګران هیواد افغانستان هم د شدید تاریخي وروسته پاته توب، استعمارونو او نورو عواملو له کبله په ورته حالت کي دی او د سوسیالیزم ودانۍ جوړولو لپاره په پاکو لاسونو، ګرم زړه او سړو ماغزو ډېر ژور، دقیق، سنجېدلی او له هوډ او ځیرکتیا سره مل کار او زیار غواړي. (ژباړن)

۳ – د نړۍ د لومړني سوسياليستي دولت جوړونکي و.ا. لنين وړاندوينه کړې وه، چي که څه هم په پرمختللو ټولنو کي د سوسياليستي انقلاب پيل به، نسبت وروسته پاته هيوادونو ته ستونزمنه وي، خو د سوسياليزم د ودانۍ جوړول بيا پکښې آسانه دي. د اقتصاد د ودي لوړه کچه له دې سببه د سوسياليزم د ودانۍ جوړول آسانوي، چي پياوړې مادي بېخبناء له وړاندي را منځته شوې او خلګ د ماشيني توليداتو سره بلد وي. ورسره هممهاله پراختيا موندلې پانګوالي په ټولنه کي د سوسياليستي سمونونو رامنځته کول پېچلي کوي. چي په دې کي د خصوصي مالکيت د تفکر ډول چي بورژوازي يې تبليغوي؛ د خلګو په اذهانو او فکرونو کي ډيري ريښې کړي وي. نو پر دې بنسټ، که د سوسياليستي سمونونو لپاره يوازي د توليدي ځواکونو د ودي کچه په پام کي نيسو؛ بيا به مو هم تېروتنه کړې وي.

۴ – همدارنګه د سمونونو د چټکتيا د کچي په ټاکلو کي بيلابيل عوامل اغيزه کوي. هر ډول بېره، بېځايه تلوار او د سمبالولو د هغو شکلونو څخه ګټه اخيستنه، چي د هغو شرايط لاتراوسه برابر سوي نه وي؛ نه يوازي دا چي په ټولنه کي سوسياليستي اوښتونونه نه چټکوي؛ بلکې د هغوی کراريدلو لامل ګرځي. په ځانګړي ډول، عام اقتصاد ته د کوچنيو خصوصي ملکيتونو په ادغامولو کي بېړه، د سوسياليزم ودانۍ ته خورا ډېر زيان رسوي.

۵ – د سوسياليستي بدلونونو د سم شکل او همغږۍ د ټاکلو لپاره بايد د دغو دوو عواملو ترمنځ نه شلېدونکې اړيکه په پام کي ونيول سي. د شکلونو او کړنلارو سمه ټاکنه د سوسياليزم د ودانۍ د جوړولو کچه چټکوي او ناسمه ټاکنه بيا په لار کي ستونزي جوړوي. د بيلګي په ډول، که هر مهال په کرنه کي، سوسياليستي سمونونه د توليد د وسايلو د اشتراکي کولو د مخکيني شکلونو څخه له ګټي اخيستني (د ځمکي د يوځايي کرني لپاره رضاکاره خلګ، د کاري تعاون ډلي او نور) پرته پيل سي، دا چاره ډير کروندګر له اشتراکي اقتصاد څخه ليري کوي، د سوسياليستي بدلونونو کچه کراروي او د سوسياليزم د ودانۍ جوړولو لپاره لا زيات وخت ته اړتيا پيدا کوي.

٦ – له پانګوالۍ څخه سوسياليزم ته د اوښتون موده، يوازي د يو هيواد د اقتصادي ودي د کچي له مخي نه ټاکل کيږي، بلکې ډېرو نورو سياسي، تاريخي او نړيوالو عواملو سره هم تړلي دي. د بيلګي په ډول، په شوروي اتحاد کي د خلګو د حاکميت له ټينګيدو څخه بيا د کرنيزو توليداتو تر کوپراتيفي کولو پوري ۱۷ کلونه تېر سول، په داسي حال کي چي په مغولستان کي يې بيا ۳۸ کاله وخت ونيو، خو

په نورو سوسیالیستي هیوادونو کي بیا دا موده لږ ول، لکه په بلغاریا کي یې ۱۴ کاله، د آلمان په ډموکراټیک جمهوریت کي ۱۱ کاله، په چکوسلواکیا کي ۱۲ کاله او د کوریا د خلګو په ډموکراټیک جمهوریت کي یې ۱۳ کاله ونیول. تاسي پام وکړئ، چي دا زماني توپیرونه څومره ډیر دي.
۷ – باید یادونه وکړو، چي په نورو هیوادونو کي د سوسیالیزم بریا، له پانګوالۍ څخه سوسیالیزم ته د وروسته پاته یا ګاونډیو هیوادونو د اوښتون موده هم را کموي. اټکل سته، چي په راتلونکي کي سوسیالیزم ته تلونکي نور هیوادونه به لا نوري بیلابیلي او ډول – ډول تګلاري او میتودونه وکاروي او د سوسیالیزم د ودانۍ په جوړولو کي به بیلابیل والی راولي.

۴ - پانګوالي خصوصي مالکیت څه ډول، په سوسیالیستي مالکیت اوړي؟

۱ – په سوسیالیستي مالکیت باندي د پانګوالي مالکیت اړول، د زیارایستونکو د سیاسي واکمنۍ له ټینګېدو سره منځته راتلای سي. دا چاره، د عام مالکیت د رامنځته کولو لپاره تر ټولو اړین شرط دی.
۲ – هماغسي چي د زیارایستونکو لپاره د سیاسي واک اخیستلو لاري – چاري بیلابېلي دي، هماغسي په ټولنیز مالکیت باندي د خصوصي مالکیت اړولو شکلونه او تګلاري هم جلا دي. دلته به د تولید د وسایلو د ټولنیز کولو عمومي قانونمندۍ او اصول وڅیړو، چي د ټولو سوسیالیزم جوړونکو هیوادونو لپاره اړین دي.
۳ – د طبقاتي ځواکونو تناسب، اقتصادي وضعیت او د زیارایستونکو د واکمنۍ له لوري، د انقلابي ګامونو د اخیستلو پر وړاندي د پانګوالۍ د غبرګون څرنګوالی په دې برخه کي تر ټولو اغیزناک دي. که پانګوال د انقلابي تدابیرو پر وړاندي ټینګ مقاومت کوي، هغه مهال زیار ایستونکي اړ دي، د تولید وسایل په بېړي سره ملي کړي او دا کار د مالکیت د ضبطولو شکل ځانته اخلي، خو که د پانګوالۍ مقاومت شدید نه وو، هغه مهال د ملي کولو لړۍ باید په کراري سره مخته ولاړه سي. په ځانګړو تاریخي شرایطو کي، چي ملي پانګوالي، د امپریالیزم پر وړاندي مبارزې کي د ډموکراټیکي جبهې سره یو ځای کیږي، د دې شونتیا رامنځته کیږي، چي پانګوالي مالکیت باید په پراویز ډول او د دولتي پانګوالۍ په مرسته، په سوسیالیستي مالکیت باندي بدل سي. په دې شرایطو کي اړینه ده، چي تولیدي موسسې، ټرانسپورټ او د تولید نور وسایل، سوسیالیستي دولت له پانګوالو څخه رانیسي.

۴ – دا ټکی باید هېر نه کړو، چې د پانګوالۍ شتمنۍ یو ډول نه دي، بلکې په بیلابېلو شکلونو کې، لکه دولتي مالکیت، انحصاري – دولتي مالکیت، انحصاري مالکیت او د تولید پر وسایلو باندي د لوی او منځني خصوصي مالکیت په شکلونو کي سته. زیار ایستونکي د ملي کولو پر مهال هر شکل ته په جلا ډول سره پام کوي. د بیلګي په ډول، که د دولتي انحصاراتو او کوچنۍ پانګوالۍ، د مالکیت د خصوصي کولو پر مهال د یو ډول میتودونو څخه ګټه واخیستل سي؛ تېروتنه به وي.

۵ – د پانګوالۍ بیلابیلي موسسې د تولیداتو د تمرکز له اړخه یو له بله جلا دي. د سوسیالیستي مالکیت د جوړولو پر مهال دا توپیرونو ته باید پام وسي. د بیلګي په ډول، د پانګوالۍ په کوچنیو موسساتو کي چي د کارګرانو شمېر یې ډیر نه دی؛ په ځانګړي ډول بیا په هغو ځانګو کي چي د تولیداتو زیاته برخه په هغو کوچنیو موسسو کي تولید کیږي، د ملي کولو د لړۍ پر مهال تلوار او بېړه، د تولیدي ځواکونو د ودي کچه کرارولای سي. حتی په ځیني مواردو کي، چي په هیواد کي دننه او په نړیواله کچه د طبقاتي ځواکونو تناسب سم نه وي؛ دا ډول بېړه کولای سي، د زیار ایستونکو سیاسي بریاوي هم له منځه یوسي.

٦ – له خصوصي تولیدي موسسو څخه، د سوسیالیزم د ودانۍ په ګټه لومړی پړاو کېدلای سي، کارګري کنټرول وي. کارګري کنټرول د پانګوالۍ فعالیت داسي تنظیموي، چي تولیدات تر ډېره پوري د زیار ایستونکو د ګټو تابع سي. د پانګوالي موسسو زیار ایستونکي د کارګري کنټرول په واسطه، د کار د مولدیت د زیاتولي، تولیداتو د تکامل، د محصولاتو د بیي د ټیټوالي او نورو کارونو لپاره هڅه کوي. کارګري کنټرول په ټولو هغو هیوادونو کي، چي د سوسیالیزم لار یې په مخه کړې وي؛ په لږ و ډیره کچه حاکم کیږي.

۷ – له پانګوالۍ څخه سوسیالیزم ته د اوښتون تر ټولو مهم شکل، چي په ټولو هغو هیوادونو کي، چي له پانګوالۍ څخه سوسیالیزم ته تللي دود هم دی؛ هغه د دولتي پانګوالۍ اقتصادي سیستم دی. دا سیستم د تولید پر وسایلو د دوه ډوله مالکیت رامنځته کونکی دی، هم عام دولتي مالکیت او هم خصوصي پانګوالي مالکیت. سوسیالیزم ته د اوښتون په انتقالي پړاو کي، د دولتي پانګوالۍ سیستم، د پانګوالي اقتصاد عناصر (چي فعالیت ته یې په هیواد کي اجازه ورکول کېږي) د سوسیالیزم په ګټه تنظیم او کنټرولوي او له هغه څخه ګټه اخلي. د دولتي پانګوالۍ په سیستم کي د و . ا . لنین له قوله: «داسي اقتصادي سیاست عملي کیږي، چي

پانګوالي ونه سي کړای، له هغه چوکاټ او شرایطو څخه چي پرولتاریا ورته ټاکلي دي؛ پښه واړوي.»[2]

۸ – د اروپا په سوسیالیستي هیوادونو کي د ملي کولو لړۍ، د لویو انحصاري ملکیتونو د سوسیالیستي کولو سره پیل سول، چي د نازیانو سره یې فعاله همکاري کړې وه. د لویو انحصاري ملکیتونو د ملي کولو په لړ کي هغوی ته هیڅ ډول جبران ورنه کول سو.

۹ – د منځنۍ پانګوالۍ د ملکیتونو د ملي کولو پر مهال، د دولتي قوانینو سره سم باید د هغه ټوله بیه یا یوه برخه یې مالکینو ته ورکول سي. په ډېرو اروپایي سوسیالیستي هیوادونو لکه بلغاریا، چکسلواکیا، پولنډ او آلمان په ډموکراتیک جمهوریت کي، پانګوالي موسسې په داسي ډول ملي سولې، چي پخوانیو خاوندانو ته یې د دولتي پورونو پاڼي ورکول سوې. د پورونو د پاڼو په ورکولو سره پخوانیو خاوندانو ته یې په کلني ډول د موسسې د ټولي بیې څخه ۳٪ - ٦٪ ورکول کېدلې. کېدلای سوای، د پور پاڼي په میراث پاتي سي، خو خاوندانو یې پر بل چا باندي خرڅولای نسوای. داسي څوک وه هم نه، چي دا پاڼي رانیسي.

۱۰ – د سوسیالیستي مالکیت رامنځته کول یوازي د لویو ځمکوالو او پانګوالو څخه د مالکیت ضبطول نه دي. دا ګامونه یوازي لومړني پړاوونه دي او د هغه په دوام د تولید هغه وسایل، چي د زیار ایستونکو لاس ته لویدلي دي، د لا ښه ودي او تکامل لپاره د ملي اقتصاد د پلان سوي تنظیم سره پر کار اچول کیږي. دا ټولي دندي ډېر دقیق او نه ستړې کېدونکي زیار غواړي.

۵ - کروندګر څنګه د سوسیالیزم په لار کي ګامونه ایږدي؟

دا موضوع د سوسیالیزم د ودانۍ د جوړولو ډېر پېچلی کار دی.

۱ – په ډېرو هیوادونو کي د کروندګرو طبقه د پام وړ شمېر، یا تر ټولو ډېر کار ځواک جوړوي. د کارګري طبقې په پلویتوب باندي له کروندګري طبقې سره د یووالي پرته، د سوسیالیزم بریا ناشونې ده.

[2]- په دې اړوند، زموږ په عصر کي تر ټولو ښې بیلګې د چین او ویتنام د خلقي جمهوریتونو دي. دغو دواړو هیوادونو، د کمونستو ګوندونو تر حاکمیت لاندي، سوسیالیزم ته په اوښتوني پړاو کي، د پانګوالۍ عناصر په ډیر بریالیتوب سره، د فیوډالي وروسته پاته توب د له منځه وړلو او سوسیالیزم د ودانۍ جوړولو لپاره، د اړیني تخنیکي ودي او تولیدي ځواکونو د تکامل په موخه پر کار اچولي. (ژباړن)

پر دې اساس، په هر هيواد کي د سوسياليزم بريا په دې پوري تړلې ده، چي کوم شمېر کروندگر د سوسياليزم له پروسې سره يو ځای سوي دي.

۲ – د سوسياليزم پر لور د کروندگرو لار، د کارگرانو د لاري په نسبت توپير کوي. علت يې هم دا دی، چي د پانگوالي مناسباتو په حاکميت کي د کروندگرو اقتصادي او سياسي حالت د کارگرانو په نسبت توپير کوي. کروندگر، د کوچنيو خصوصي ملکيتونو درلودونکي دي، خو مالکيت يې بيا پر خپل شخصي کار او زيار ولاړ دی. پر دې اساس، د کروندگرو کوچنی خصوصي مالکيت نه سو کولای، د پانگوالو د مالکيت په ډول ضبط کړو. سوسياليستي مالکيت ته، د خصوصي کروندگرو د مالکيت اړول، يوه اوږده لړۍ ده، چي يو شمېر اوښتونکي گامونه غواړي. و . ا . لنين ويلي وه: «د کوچنيو بزگري اقتصادونو څخه نه سو کولای، يوه پلا لويه کرنيزه موسسه جوړه کړو. ناشونې ده، هغه کرنيزي چاري، چي تراوسه په نامنظم ډول سرته رسيدلې؛ يوه پلا عام او اشتراکي وگرځي او ځانته د لويو توليداتو شکل واخلي.»

۴ – د سوسياليزم ودانۍ ته د کروندگرو د خپلولو اصلي ځانگړنه په دې کي ده، چي د دوی د توليد شخصي وسايل په خپله خوښه، د يوځايي توليد موسساتو ته وروړي، خو د دغو موسساتو سره د دوی په خپله خوښه يو ځای کيدل په دې مانا نه دي، چي گواکي کروندگرو د سوسياليزم لار په مخه کړې ده. د بيلگي په ډول، په شوروي اتحاد کي سوسياليستي دولت، د هغو نويو تاسيس سويو موسساتو څخه چي «کالخوز» نوميږي، هر اړخيز مالي، کريډيتي، تخنيکي او سازماني ملاتړ کوي، چي دا چاره د کالخوزي نظام د ټينگيدلو سبب کيږي.

۵ – د کروندگرو پخوانی فکري ډول، چي غواړي پر خپلو وسايلو باندي په خپلو ځمکو کي کار وکړي، د دې خنډ گرځي، چي د کرني اشتراکي کولو ته مخه کړي. ملگری و . ا . لنين په دې اړه يادونه کوي: « په تلوار او د بهرنيو حکمونو او فرمانونو سره د کرنيز اقتصاد بدلول، ډير بېځايه فکر دی... د کروندگرو مليوني ملکيتونو تر اغيزې لاندي راوستل، يوازي په پراويز ډول، په ډېر احتياط او د برياليو موډلونو په وړاندي کولو سره شوني دي، ځکه کروندگر ډير رښتيا ليدونکي او د پخوانيو ځمکنيو اقتصادونو سره تړلي دي او يوازي د توصيو او لارښوونو سره، اړينو بدلونونو راوستلو ته زړه نه ښه کوي.»

پر دې بنسټ کروندګر یوازي په پراویز ډول، د تولیداتو په کوپراتیفي کولو سره، د رضاکارۍ له اصل سره یو ځای، په دې شرط چي خپلي مادي ګټي هم پکښې ووینې؛ د سوسیالیزم خواته د اوښتون پر لار ګام ایږدي.
٦ – د کروندګرو اړوند دا حللاره په ټولو سوسیالیستي هیوادونو کي تر سترګو کیږي. په هغو ځایونو کي کرنیز اقتصادونه په خپله خوښه، له کوپراتیفونو سره یو ځای سوي دي. دولتي کرنیز موسسات یوازي په هغه ځای کي جوړیږي، چي هلته د کروندګرو کوچني مالکیتونه او ځمکي نه وي او د داسي موسساتو جوړول د کروندګرو د اقتصادي زیان لامل نه سي، **خو د کوپراتیفي کولو لړۍ هم په هر هیواد کي ځانته جلا شکلونه او میتودونه لري، چي د اړوند هیواد د تاریخي، ملي او فرهنګي ځانګړتیاوو څخه سرچینه اخلي.**[3]

٦ - سوسیالیستي ټولنه کوم پړاوونه تیروي؟

١ – سوسیالیزم، چي د کمونستي ټولني لومړی پړاو دی؛ اوږد تاریخي مزل غواړي. په دا موده کي سوسیالیزم ځانګړي ټولنیزي، اقتصادي او تاریخي دندي ترسره کوي، چي د کمونستي ټولني د جوړولو لپاره ور سپارل سوي دي. په شوروي اتحاد کي، د اکتوبر د سوسیالیستي انقلاب له بریا سره د سوسیالیزم د ودانۍ جوړول پیل سول، چي د دېرشمي لسیزي په پیل کي یې عمومي سوسیالیستي ټولنه رامنځته کړای سوه.
٢ – د سوسیالیزم د ودانۍ د جوړولو په اړه، یو شمېر داسي پوښتني کیږي، چي څه وخت پوهیدلای سو، نور په یو هیواد کي، د سوسیالیستي ټولني ودانۍ جوړه سوې ده؟ یا د پانګوالۍ څخه سوسیالیزم ته اوښتون څومره موده غواړي؟ ولي موږ وایو، چي په دې هیواد کي سوسیالیزم جوړ سوی دی، په داسي حال کي چي هغه هیواد لا د سوسیالیزم د ودانۍ جوړولو په پړاو کي وي؟ یادو پوښتنو ته سم

[3] - د کرني د کوپراتیفي کولو، تعاوني کولو او اشتراکي کولو څخه غایي موخه دا ده، چي لوی کرنیز واحدونه رامنځته سي او په هغو کرنیزو واحدونو کي د عالي تخنیک او ماشینرۍ څخه په ګټي اخیستني، کرنیز تولیدات په کمي او کیفي ډول تکامل وکړي او د کروندګرو د ژوندانه او هوسایني کچه لوړه سي. په کوچنیو ځمکنیو ملکیتونو کي، د کرنیز تخنیک څخه ګټه اخیستنه او د تولیداتو د زیاتوالي سره د کروندګرو د ژوندانه ښه کېدل هغومره اقتصادي او تولیدي ګټورتوب او اغیزمنتوب نه لري. (ژباړن)

ځوابونه هغه مهال ورکولای سو، چي د يو ټاکلي پړاو د پوره کولو، چي يو هيواد يې پوره کوي، يا د سوسياليزم د جوړولو په لار کي، د بيلابيلو هيوادونو توپيريز وضاحت ورکړو.

۳ – د سوسياليزم د ودانۍ جوړول، په اقتصاد، سياست او ايډيالوژۍ کي د يو شمېر پېچلو دندو ترسره کول غواړي. دا دندي، په مادي، تخنيکي، ټولنيزو، اقتصادي، سياسي او فرهنګي برخو کي د اوښتونونو او بدلونونو راوستل دي. د دغو بدلونونو په پايله کي ځبېښاکګر طبقات له منځه ځي، استثمار پای ته رسيږي او د کارګرانو، بزګرانو او روښانفکرانو په ژوندانه کي د پام وړ ښه والی راځي. د ټولني او وګړو ترمنځ مناسبات د همکارۍ او ملګرتيا شکل اخلي.

۴ – د انتقالي پړاو له پای ته رسېدلو سره، د هغې ټولني په بنسټونو کي د سوسياليزم جوړولو چاري پيل کيږي. د سوسياليستي مناسباتو تخنيکي او مادي بنسټونه وده کوي او پرمختللې سوسياليستي ټولنه جوړيږي. په شوروي اتحاد کي د پرمختللي سوسياليزم جوړول، د شلمي پېړۍ د ديرشمي لسيزي له پای څخه پيل او د شپېتمو کلونو تر پيل پوري وخت ونيو.[٤]

۵ – سوسياليستي انقلابونه، په بيلابيلو هغو هيوادونو کي چي د ودي بيلابيله کچه لري؛ سرته رسيږي. پر دې اساس په يادو هيوادونو کي د مولديت، هوسايني او فرهنګ کچه هم يوه نه وي. د پانګوالۍ ځانګړنه داده، چي د بيلابيلو هيوادونو ترمنځ په اقتصادي کچه کي خورا زيات توپيرونه وي. د سوسياليزم بريا په يوه هيواد کي، د پياوړي مادي او تخنيکي بنسټونو د جوړولو په مانا دي!

۶ – د هيواد د سوسياليستي کولو پر مهال، د ملي اقتصاد ټولي برخي د يو واحدي اقتصادي - ماشيني ټولګي په ډول سره يو ځای کيږي. په اقتصاد کي د بريښنايي کولو چاري چټکي وي او هڅه کيږي، د توليداتو د تکامل او خلګو د هوسايني لپاره د ټکنالوژۍ تر ټولو وروستۍ لاسته راوړني پر کار ولوېږي او د خلګو د ورځ تر بلي زياتيدونکو مادي او فرهنګي اړتياوو د پوره کولو لپاره، په پلان سوي ډول سمبال سي. د سوسياليزم د ودانۍ جوړولو لپاره د وړونو سوسياليستي هيوادونو همکارۍ او ملاتړ ته هم اړتيا ده.

---

[٤] ـ دا پړاو په چين کي، له ۱۹۷۹ څخه پيل سوی او اټکل کيږي، چي تر ۲۰۴۹ کال پوري به وخت نيسي. په ويتنام کي هم له ۱۹۸۰ څخه پيل سوي او تر ۲۰۴۵ کال پوري به دوام وکړي، خو د نړيوالو سوسياليستي قدرتونو د شتون او پانګوالۍ د ګواښونو د لړوالي پر مهال، دا کار په يوې لسيزي کي هم کېدلای سي. (ژباړن)

۷ – د سوسیالیزم بریا، په سوسیالیستي مناسباتو باندي د پانګوالي مناسباتو د اوښتون او د ملي اقتصاد په ټولو برخو کي د عام اقتصاد د حاکمیت په مانا ده.

۸ – د سوسیالیستي اقتصاد د رامنځته کولو سره، په ټولنه کي نوي جوړښتونه منځ ته راځي او د ځېښناکګرو طبقاتو پر ځای، د کارګرانو، بزګرانو او روښانفکرانو ملګري طبقات را منځته کیږي.

۹ – د سوسیالیزم بریا، د فعاله پلان سوي ملي اقتصاد، چي د کار په اندازه ویش پکښي ترسره کیږي؛ د را منځته کیدلو په معنا دی. دغه راز، د سوسیالیزم بریا، ډیري نوري پیچلي دندي لکه د ښار او کلي ترمنځ د توپیرونو او د جسمي کار او ذهني کار ترمنځ د توپیرونو له منځه وړل هم غواړي.

۱۰ – د سوسیالیزم د بریا تر ټولو اړین شرط د فرهنګي انقلاب بریالیتوب دی. سوسیالیستي ټولنه د ټولو زیار ایستونکو په ګټه وده کوي او نه یوازي د مادي اړتیاوو د پوره کیدلو لوړه کچه رامنځته کوي، بلکې یو عالي ټولنیز سوسیالیستي فرهنګ هم ورسره را منځته کیږي. فرهنګي انقلاب د زیار ایستونکو د ګټو ځواب ویونکی دی او په ورته وخت کي د تولیداتو د ښې ودي سره هم مرسته کوي، ځکه لوی ماشیني تولیدات د عالي تحصیلاتو درلودونکي کارکونکي او کارپوهان غواړي. د فرهنګي انقلاب په لړ کي، د بیسوادۍ له منځه وړل، د زده کړو د کچي لوړول او ټولو ته د مسلکي او تخنیکي زده کړو ورکول اړین دي.

۱۱ – د سوسیالیزم د ودانۍ جوړولو ټولي برخي له یو بل سره ډیر تړاوونه لري. د بیلګي په ډول، د سوسیالیزم د مادي او تخنیکي بېخبناء را منځته کول، د فرهنګي انقلاب د مخته وړلو زمینه برابروي. فرهنګي انقلاب بیا خپله د سوسیالیزم مادي او تخنیکي ودانۍ د جوړولو کار چټکوي، خو هره دا لړۍ په خپلواک ډول مخته ځي او کېدلای سي له بلي لړۍ څخه مخکي یا شاته وي، خو د سوسیالیزم د بریا لپاره بیا هم د ټولو بدلونونو راتلل اړین دي.

۱۲ – د سوسیالیزم بریا، د هر ډول ملي، طبقاتي، نژادي او سیاسي ظلمونو څخه د زیار ایستونکو د خلاصون او عمومي – ټولنیزي شتمنۍ د را منځته کولو په معنا دی. د همدغو ځانګړنو له مخي، په یوه هیواد کي د سوسیالیزم د ودانۍ جوړولو کچه ټاکل کیږي.

۱۳ – پورته یاد سوي ټول پړاوونه د تاریخ د جبر برخي دي او د هر هغه هیواد لپاره چي د سوسیالیزم پر لور یې ګام ایښی وي؛ اړین ګڼل کیږي. **ټول نوي سوسیالیستي سوي هیوادونه، د سوسیالیزم**

انتقالي او اوښتوني پړاو ترسره کولو ته اړتیا لري، چي د هغه په لړ کي پخواني ټولنه په نوي ټولني بدلیږي.
۱۴ – پرمختللي سوسیالیزم ته اوښتون بیا، د ټولنیزو مناسباتو د لا ښې او زیاتي ودي په معنا دی. د پرمختللي سوسیالیزم په شرایطو کي، تولیدي ځواکونه او تولیدي مناسبات ډیري لوړي کچي ته رسیږي، چي د مخکینیو پړاوونو په نسبت د نویو کمي او کیفي ځانګړنو درلودونکي وي.

۷ - د پرمختللي سوسیالیستي ټولني ځانګړني کومي دي؟

۱ – پرمختللې سوسیالیستي ټولنه یو لړ ښکاره ځانګړني لري، چي د سوسیالیستي ټولني د ودي له نورو پړاوونو سره توپیر کوي. **څه ډول چي پورته مو یادونه وکړل، د پرمختللي سوسیالیستي ټولني تر ټولو څرګنده نښه دا ده، چي عالي تخنیکي وسایل، مادي هوساینه او ټولنیز – انساني فرهنګ ولري.**
۲ – پرمختللې سوسیالیستي ټولنه، کمونیزم ته د اوښتون په لار کي یو قانونمند پړاو دی، تر څو په هغه پړاو کي بیا «هر چاته د خپل اړتیا په اندازه» اصل پر ځای سي او هغه پړاو ته د رسیدلو لپاره مادي او فرهنګي زمینه برابره کړي.
۳ – د تولیدي ځواکونو د ودي له کیفي کچي (په عالي تخنیک سره سمبالیدل) سره په ټولنه کي د دې شونتیا را منځته کیږي، تر څو هغه دندي، چي د ځانګړتیا او کچي له اړخه ډیري پیچلي وي؛ ترسره کړای سي. په دې لړ کي دخلګو د مادي هوسایني او فرهنګي کچي لوړوالی تر ټولو زیات لومړیتوب لري.
۴ – د پرمختللي سوسالیستي ټولني مادي او تخنیکي بنسټونه په هر اړخیز ډول وده کوي. که د سوسیالیزم د ودانۍ جوړولو پر مهال ښه هڅه وسي؛ د نړیوال سوسیالیستي کار د ویش سره لا ښه پرمختګونه رامنځته کیدلای سي.
۵ – د شوروي اتحاد په ملي اقتصاد کي، د تخینکي پرمختګ ټاکونکي څانګي لکه بریښنا، کیمیاوي او پټروشیمي صنایع ماشین جوړوني او اوزار جوړوني تر پخوا زیاته وده کړې ده او ددا برخو سره یو

ځای، کرنه هم میکانیزه سوې ده. په سوسیالیستي ټولني کي د تخنیک دوامداره تکامل او نوښت ته اړتیا ده او په ښه ډول سره زمینه ورته برابرېږي.

٦ – په شوروي اتحاد کي پرمختللي سوسیالیزم ته اوښتون، د زیار ایستونکو د زده کړي او فرهنګ په کچي پوري اړه لري، د بیلګي په ډول، په ١٩٣٩ کال کي، د ښاري اوسیدونکو څخه یوازي ٢۴،۴٪ عالي او منځني تحصیلات درلودل او په کلیو کي بیا دا شمېر ٦،٣٪ وو. په داسي حال کي چي په ١٩٨٢ کال کي ٨٨٪ ښاري زیارایستونکو عالي او منځني تحصیلات درلودل او دا کچه بیا په کلیو کي ٧٦٪ ته پورته سول. دا ارقام په دې مانا دي، چي د سوسیالیزم په لومړني پړاو کي، لږو خلګو عالي او منځنۍ زده کړي درلودې، خو د پرمختللي سوسیالیزم په پړاو کي اکثریت خلګو عالي او منځنۍ زده کړي کړي وې.

١ - شکل

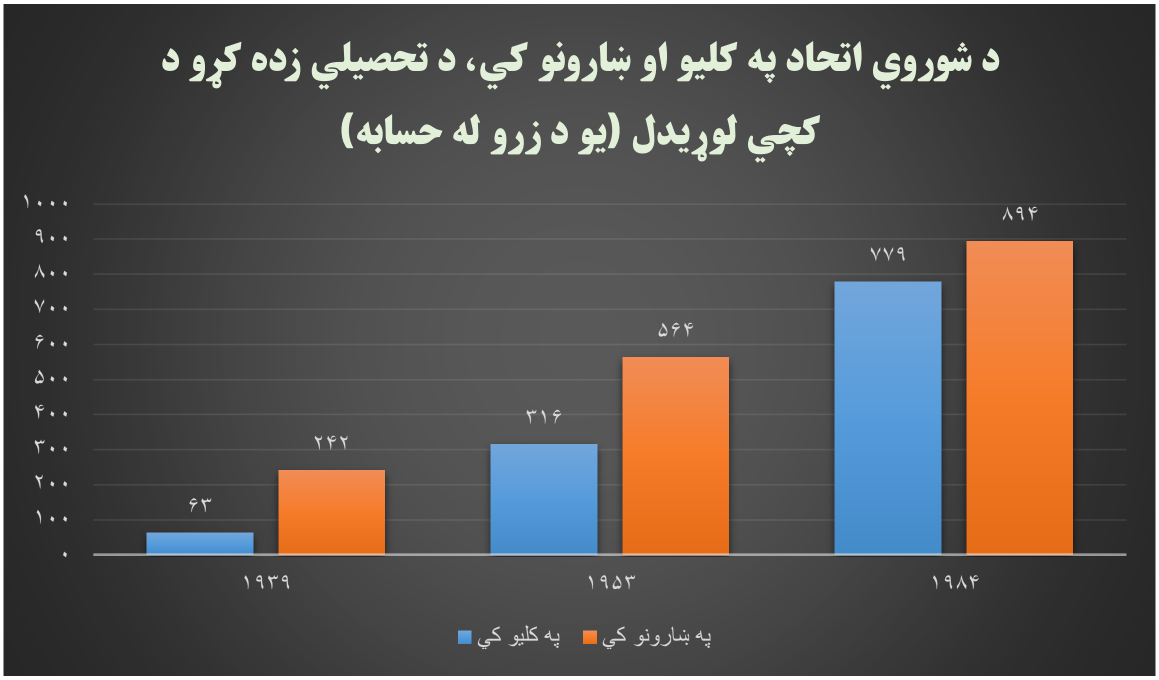

۷ – د پرمختللي سوسياليزم د ودانی جوړولو يو بله پايله د ټولني په طبقاتي جوړښت کي د بدلونونو رامنځته کول دي. په دې مانا چي د کروندگرو ډيره برخه د کوپراتيفي او کالخوزي کرني څخه د توليداتو دولتي سکتور ته ور گرځي. البته د دې کار لپاره خورا زيات تخنيکي امکانات او ذهني جوړجاړی اړين دی.

۲- شکل

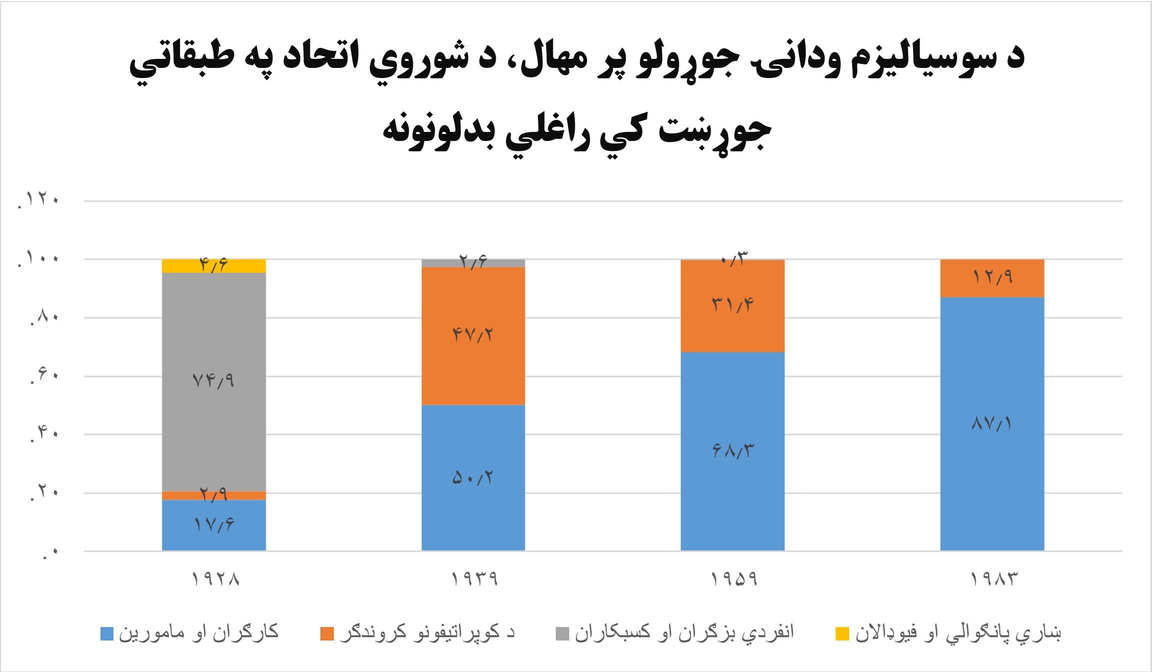

۸ – د عام مالکیت له زیاتیدلو سره، د ملي اقتصاد د پلان اداره هم زیاته وده کوي. تمه کېږي، چې یاده اداره باید اوږدمهاله پلانونه جوړ کړي او د خپلو پلانونو لپاره دقیق علمي استدلال او محاسباتي سنجشونه وړاندې کړي.

۹ – د زیارایستونکو لپاره د مادي نعمتونو په ویش کې د پام وړ بدلونونه راځي، په دې مانا چې د ترسره سوي کار کمیت او کیفیت ته به لا ښه دقت سره پام کېږي او د عامو لګښتونو ونډه، چې د خلګو اړتیاوې پوره کوي؛ لا زیاتیږي.

۱۰ – په دې ډول سره، د ټولنیز ژوندانه په ټولو برخو کې، ژور بدلونونه راځي او د دغو بدلونونو سره کېډلای سي د پرمختللي سوسیالیستي ټولنې په اړه خبرې وسي.

دوهم څپرکی،

د سوسیالیزم اقتصادي سیستم

۱ - له څه څخه، د سوسیالیزم اقتصادي بنسټونه جوړېږي؟

۱ – د پانگوالي ټولني پر خلاف، په سوسیالیستي ټولني کي دا بنسټ د خصوصي مالکیت پر اساس نه، بلکې د تولید پر وسایلو د عام مالکیت څخه جوړ سوی دی. د پانگوالی تر حاکمیت لاندي نه یوازي ځمکي، د هستوگني څو پوړه ودانی، ورکشاپونه، مغازې، رستورانتونه او هوټلونه، بلکې فابریکې، کارخانې، کانونه او بانکونه هم کېدلا سي، په جلا وگړو پوري تړلي وي او نور کارپوهان، کارگران او انجینران په هغو موسساتو کي ټاکل کیږي.

۲ – د خصوصي مالکیت خاوندان او ځېبناکگر، د کارکونکو د کار یوه زیاته برخه ځانته خپلوي، په داسي حال کي چي دا عواید خپله په کارگرانو پوري تړلي دي. د بیلگي په ډول، که یو پانگوال د یوې جوړې جامو لپاره (د ټوکر د بیې د خیاطی ماشین د رغولو، بریښنا د لگښت، د ځمکي اجارې، د کارگرانو د مزد تادیې په پام کي نیولو سره) ۲۰ ډالره ولگوي، دا جامې په ۳۰ ډالره پلورل کیږي، چي په پایله کي ۱۰ ډالر خالص عاید د پانگوال جیب ته لویږي. اوس تاسي حساب وکړئ، چي یوه فابریکه به په یوې اوونی، یوې میاشت او یوه کال کي، څومره جامې تولید کړای سي؟ خو په سوسیالیستي ټولني کي بیا ټول عواید بیرته په خلگو او کارگرانو پوري اړه لري او پر همدوی ویشل کیږي.

د حیرانتیا خبره نه ده، چي د خصوصي مالکیت خاوندان د سوسیالیزم سرسخته دوښمنان دي، ځکه سوسیالیزم د دوی لوی استثماري خصوصي مالکیت له منځه وړي او د تولید پر وسایلو عام خصوصي مالکیت رامنځته کوي.

۳ – سوسیالیستي مالکیت پر دوه ډوله دی، یعنې دولتي مالکیت او کالخوزي یا کوپراتیفي مالکیت. همداسي د هغو مسلکي او عامو سازمانونو شتمني (لکه د سپورټي سازمانونو اړین وسایل او اوزار، چي د چارو د مخته وړلو لپاره یې پکاریږي) هم په سوسیالیستي مالکیت کي راځي. هیڅ څوک حق نه لري، دا ملکیتونه، د خپلو شخصي گټو لپاره وکاروي.

۴ – باید ووایو، چي په هره طبقاتي ټولنه کي د تولید پر وسایلو د مالکیت د شکل څرنگوالی د هغې ټولني ټولنیز او اقتصادي جوړښتونه او د بیلابیلو ډلو گټي او زیانونه راښیي. **د کمونستي او کارگري گوندونو لپاره، د تولید پر وسایلو باندي د مالکیت د وضعي تحلیل او په هغه باندي پوهېدل، هم له سوسیالیستي انقلاب څخه وړاندي او هم وروسته، ډېر اړین دي. دا تحلیل زموږ سره**

مرسته کوي، چي اقتصادي تاکتیک او ستراټیژي په علمي ډول سره جوړه سي او د ډېرو لږو ضایعاتو سره په عمل کي پلې سي.

۵ – په صنایعو، کرني او خدماتو کي د تولید د وسایلو اړوند، د سوسیالیستي ټولني د ټولو غړو د حقوقو یوشان والی، له انسان څخه د انسان هر ډول استثمار له منځه وړي. بانکونه، موزیمونه، ښوونځی، سټډیومونه، روغتونونه، سوداګریزي موسسې او ډیر ښاري هستوګنیز اپارتمانونه، ټول په حکومت – یعنې په ټولو خلګو پوري اړه لري. په دې مانا، چي ټول خلګ د عامو تولیداتو د اغیزمنتوب او ګټورتوب پلویان دي، تر څو په پلان سوي ډول، د دوی ورځ تر بلي ډیریدونکي مادي او معنوي اړتیاوي پوره کړي.

٦ – د سوسیالیزم په شرایطو کي، د عامي شتمنی د ډیرولو یوازینی سرچینه د چا له استثمار پرته د ټولني په ګټه کار او زیار دی، چي د انسان لپاره مادي هوساینه او هر اړخیزه پیژندنه هم رامنځته کوي. د دغو عواملو په شتون کي، د تولیدي او سوداګریزو رازونو یا د تکړه استادانو له لوري د خپلو مهارتونو پټول له منځه ځي. د دې برعکس، په کار کي د اصولي او سالمي سیالی لپاره زمینه برابره سوې وي، چي سوسیالیستي سیالی ورته وایي. د دغو سیالیو ګډون کونکي هڅه کوي، په ښه ترینه تولیدي بڼې سره، د عامو شتمنیو په زیاتوالي کي سیالي وکړي.

۷ – د سوسیالیستي نظام له حاکمیت سره، هر کار د انسان او د ده د ګټي لپاره ترسره کیږي. خلګ له ماشومتوب څخه نیولې تر بوډاتوب پوري په دې مسئله باندي پوهیږي. د بیلګي په ډول، هغه مهال، چي مور او پلار د خپلي دندي په ځای کي په کار لګیا وي؛ د هغوی اولادونه د ډیرو لږو پیسو په بدل کي، په وړوکتونونو او شیدو په خوړن ځایونو کي روزل کیږي او هلته تکړه روزونکي او ډاکټران پر ماشومانو پام کوي.

دا چي د روغتیا یادونه مو کړې ده، باید ووایو، چي په ټولو سوسیالیستي هیوادونو کي، د ټولو لپاره روغتیایي خدمات وړیا دي. که څوک ناروغ سي؛ کولای سي د یوې ټلیفوني اړیکي په نیولو سره په وړیا ډول یو ډاکټر کور ته ور وغواړي، تر څو اړونده مرسته ورسره وکړي. که روغتون ته د ناروغ وړل اړین وي؛ ډاکټران یې روغتون ته وړي او ترهغه مهاله چي په پوره ډول سره رغیږي؛ درملنه یې کوي. د ناروغی پر مهال، د خپل میاشتني معاش ٪۱۰۰ حقوق لري. **ښکاره ده، چي زیار ایستونکي انسانان د پانګوالي مناسباتو پر مهال، داسي حقوق نه سي درلودلای.**

۸ – سوسیالیستي حکومت، چي د عمومي ښوونځیو، تخنیکي زده کړو مرکزونو، او نورو موسساتو مالک دی؛ ماشومانو او ځوانانو ته په وړیا ډول زده کړي ورکوي او د هغوی لپاره، د هغوی په خپله خوښه ټاکل سوې ځانګه کي د زده کړو زمینه برابروي. **د عالي ښوونځیو او منځنیو مسلکي ښوونځیو زده کونکي له حکومت څخه معاش هم اخلي، چي د هغه معاش اندازه د زده کونکو د نمراتو او ټولګیو له مخي توپیر کوي.**

۹ – خلګ، چي د تولید د وسایلو مالکین دي، د خپل کار د کمي او کیفي اندازې له مخي مزد اخلي. **باید یادونه وکړو، چي نقدي مزد، که څه هم د خلګو د عاید تر ټولو اصلي برخه ده، د عاید یوازینی سرچینه نه ده. د خلګو د ژوندانه ډیري اړتیاوي د عامي استهلاکي برخي لخوا پوره کیږي. د دې ځانګړي سوي استهلاکي برخي څخه د زده کړي او روغتیا ترڅنګ د خلګو نوري اړتیاوي هم پوره کیږي، چي وروسته به یې یادونه وکړو.**

۲ - د سوسالیزم د اقتصادي قانون بنسټیز ماهیت څه دی؟

۱ – د عیني اقتصادي قوانینو له ډلي څخه، چي بشریت د هغه مطابق خپل د تکامل لار پیدا کوي، د هغې ټولني بنسټیز اقتصادي قوانین ځانګړې ونډه پکښې لري. دا قانون د ټولني اصلي خوځښت ورکونکی او د ټولني حاکم تولیدي ډول بیانوي.

د بیلګي په ډول، د پانګوالۍ د بنسټیز اقتصادي قانون سره سم، د تولید وسایلو د مالکینو له لوري د اضافي ارزښت خپلول دي. د پانګوالو اصلي موخه دا ده، چي د خپلو کارګرانو لخوا اعظمي عاید لاس ته راوړي او دا عاید بیا دوران ته ولوېږي، تر څو دوی ته لا زیاته ګټه راوړي. پر دې اساس په پانګوالي نظام کي د زیار ایستونکو د اړتیاوو پوره کول د تولید موخه نه ده، بلکې د پانګي د زیاتوالي لپاره کار پکښې کیږي. د رانیونکو له لوري، د توکو اخیستل او استهلاک، د یو پانګوال لپاره یوازي په دې خاطر د لیوالیتا وړ دي، چي د عایداتو د خپلولو او پانګي د زیاتولو لپاره یې په درد خوړل کیږي.

۲ – سوسیالیزم د تولید موخه په بنسټیز ډول بدلوي او هغه د زیارایستونکو او ټولو خلګو د ورځ تر بلي زیاتیدونکو اړتیاوو پوره کول ګرځوي، چي د دولت له لوري ترلاسه سوي عایدات د هغوی په ګټه ویشل کیږي. فریدریش انګلز لیکلي ول، چي: «سوسیالیزم د دې زمینه برابروي، تر څو د عامو

تولیداتو له لاري، د ټولني ټولو وګړو ته نه یوازي ورځ تر بلي ښه کیدونکي مادي شرایط برابر کړي، بلکې د هغوی جسمي او معنوي اړتیاوو د پوره کیدلو لپاره د آزاد تکامل لار پرانیزي.»
ملګری و . ا . لنین هم وایي، چي په سوسیالیستي ټولنه کي تولیدات «د ټولني لپاره د هوسایني او ټولني د هر وګړي د آزادانه تکامل لپاره ترسره کیږي.»
۳ - د شوروي اتحاد او نورو سوسیالیستي هیوادونو په اساسي قوانینو کي هم راغلي دي، چي په یادو هیوادونو کي د تولید موخه، په ښه ډول سره د انسانانو ورځ تر بلي زیاتیدونکو مادي او معنوي اړتیاوو پوره کول دي. دا موخه، په منطقي دول د تولید پر وسایلو د عام مالکیت څخه سرچینه اخلي.
۴ - پوښتنه کیږي، چي د تولیداتو لپاره یادي سوي موخي د کومو لارو - چارو په واسطه لاس ته راځي؟ په واقعیت کي همدا پوښتنه او د هغه د ځواب محتوا د سوسیالیزم بنسټیز اقتصادي قوانین تشکیلوي. دا قانون عبارت دی له: « د عامو تولیداتو د اغیزمنتوب او کار د کیفیت د ښه والي سره، د انسانانو ورځ تر بلي زیاتیدونکو مادي او معنوي اړتیاوو په ښه ډول پوره کول، چي د ملي اقتصاد د چټکي ودي او علمي او متناسبي پلان جوړوني سره لاس ته راځي.»

۳ - د تولید پر وسایلو باندي د سوسیالیستي مالکیت د شکلونو دوه ګوني والی، کوم ګډ ټکي او کوم توپیرونه لري؟

۱ - څه ډول چي مخکي مو یادونه وکړل، د سوسیالیستي مناسباتو پر مهال د تولید د وسایلو مالکیت دوه شکلونه لري، چي یو عمومي دولتي مالکیت دی او بل کالخوزي - کوپراتیفي مالکیت. د دغو شکلونو عمومي ماهیت دا دی، چي تولید سوي محصولات یا په ټولي ټولني او یا د یوه کوپراتیف په زیار ایستونکو پوري اړه لري او یوه انسان ته د بل انسان د زیار ورکول ناشونی کوي.
۲ - دولتي چارواکي پر دې باندي څارنه کوي، چي د دولتي او کوپراتیفي ملکیتونو ټول خدمات د ټولني په ګټه وکارول سي. مادي نعمتونه په داسي ډول ویشل کیږي، چي د هغه یوه برخه مستقیماً د نقدي عاید په ډول او بله برخه د عامو اړتیاوو د پوره کولو لپاره ولګول سي، یعنې په هر حال کي باید ټول د خلګو په ګټه وکارول سي.

۳ – په دولتي او کوپراتيفي سکټورونو کې، ګډ سوسياليستي اصول دي، چې هغه اصول حتمي او يوځايي کار، د توليداتو پلان سوې وده او هر چاته د کار په اندازه ويش دی.
۴ – خو د دولتي مالکيت او کوپراتيفي مالکيت ترمنځ، د پام وړ توپيرونه هم سته، چې هغه توپيرونه، د توليداتو د اشتراکي کولو کچې او توليدي ځواکونو د ودې کچې دي.
۵ – د عام مالکيت اساسي شکل، دولتي مالکيت دی، چې د کارګرانو، بزګرانو او روښانفکرانو په ګډون د ټولو خلګو ګډ مالکيت جوړوي. که څه هم په دولت پورې تړلي د توليد وسايل د جلا موسساتو ترمنځ، چې خپلواکه اقتصادي واحدونه دي؛ ويشل کيږي. پر دې اساس د خلګو عمومي مالکيت د هيواد د ټولو زيار ايستونکو ګډ مالکيت دی او ټول خلګ د ټولو عامو توليداتو خاوندان دي.
٦ – د خلګو د عمومي مالکيت مشري کونکې ونډه له دې څخه هم ښکاري، چې ټول توليد سوي مادي نعمتونه بيرته د خلګو د لګښت لپاره ځانګړې کيږي. تر ټولو لويې صنعتي، کرنيزي، رغنيزي او نوري موسسې، چې د علم او ټکنالوجی د تکامل لپاره کار کوي؛ په دولت پورې تړلي دي. دغه راز ځمکې، کانونه، سيندونه، ځنګلونه او بندونه هم د کوپراتيفونو مالکيت نه دي، بلکې د دولت انحصاري مالکيت جوړوي. په دې ترتيب سره، د ټولو عامو توليداتو وده، د ملي عايد د کچې زياتوالی او د خلګو د مادي او فرهنګي حالت سمون او ښه والی، د دولتي مالکيت په کار پورې تړلی دی.
۷ – کوپراتيفي مالکيت د دولتي مالکيت سره لږ توپير لري. د توليد اړوند وسايل په اړوند کالخوز او کوپراتيف پورې اړه لري، نه په حکومت پورې. البته د کوپراتيفونو او کالخوزونو ځمکې د حکومت وي، خو په وړيا ډول کالخوزونو ته د کرنې لپاره ورکول سوي وي او کالخوزونه پکښې د کرنې او مالدارۍ چارې د خپلو کارکونکو او توليد له خپلو وسايلو سره مخته وړي، چې هغه بيا په دولت اړه نه لري.
په دې مانا، چې په کوپراتيفي او کالخوزي موسساتو پورې اړوند ودانۍ، تاسيسات، ټراکټورونه، کمباينونه، د حاصلاتو ټولولو ماشينونه، تخنيکي وسايل، د مالدارۍ حيوانات، کرنيز تخمونه، نيالګي، حيواني خوراکونه او نور د کرنيز توليد وسايل په حکومت يا ټولني ټولني پورې نه، يوازې په اړوند کالخوز پورې اړه لري.

۸ – کلوپونه، هوساځایونه، وړکتونونه، ماشومانو ته د شیدو ورکولو مرکزونه، مغازې او نور تاسیسات، چي د کالخوزونو په بودجې جوړ سوي دي؛ یوازي په اړوند کالخوز پوري اړه لري. هغه نقدي عایدات، چي پر دولت باندي د کالخوزي محصولاتو د خرڅولو سره لاس ته راځي؛ هم په کالخوز پوري اړه لري او خپلو غړو ته به یې ویشي.

۹ – د کالخوزونو عواید، د هغو غړو ته په نقدي او جنسي ډول ویشل کیږي او ویش یې د دولتي موسساتو په ډول، د کار د کمیت او کیفیت او د کالخوزچیانو د زیار له مخي ترسره کیږي.

۱۰ – د عمومي دولتي مالکیت او کالخوزي مالکیت ترمنځ توپیر په دې ډول دی. د یادوني وړ ده، چي د سوسیالیستي مالکیت د دوو ډولونو ترمنځ دا توپیرونه په کراري سره له منځه ځي، ځکه په کالخوزونو کي د مزد د ورکړې شرایط، دولتي موسساتو ته ورته کیږي. په همدې ډول سره، د ژوندانه د اوزارو او تفریح له حسابه، د کلیوالي زیار ایستونکو د ژوند کچه د ښار خلکو ته نژدې کیږي. ښاري کارګران چي خپل خوراکي توکي له کالخوزونو څخه لاسته راوړي؛ د کالخوزونو د اقتصاد او تخنیک ودي ته هیله من وي او د کالخوزونو کروندګر بیا چي د ښار د تخنیک او وسایلو څخه ګټه اخلي؛ د دولتي مالکیت ودي او پرمختګ ته لېواله وي.

۱۱ – په سوسیالیستي ټولني کي د مالکیت د دوه ګوني والي ترڅنګ، د بیلابیلو ټولنیزو سازمانونو مالکیت هم سته، لکه د مسلکي اتحادیو او سپورټي سازمانونو ملکیتونه، چي په هغوی پوري اړه لري.[۵]

۴ - په سوسیالیستي نظام کي کوم شیان د وګړو شخصي شتمني جوړولای سي؟

تر دې ځایه پوري مو د عام مالکیت په اړه خبري وکړې، دلته به په دې اړه وڅېړو، چي په سوسیالیستي ټولني کي په عامو وګړو پوري کوم شیان اړه درلودلای سي؟

[۵]- د مالکیت نور شکلونه، هم په بیلابیلو سوسیالیستي ټولنو کي سته، د بیلګي په ډول، په صنعتي تعاوني مالکیت کي، څو کسان یوه فابریکه یا شرکت جوړوي او حکومت له هغوی څخه مادي او تخنیکي ملاتړ کوي، خو د دې کار لپاره محدودیتونه دا دي، چي له انسان څخه د انسان ځېښناک، استثمار او اقتصادي بې بند و باري را منځته نه کړي، په دې شرایطو کي بیا دولت د مداخلې حق لري. (ژباړن)

۱ – د سوسیالیزم دوښمنانو یو مهال دا رواغ تبلیغول، چې کمونستان د خصوصي مالکیت د حق له منځه وړلو سره، پر هر څه باندي عام مالکیت رامنځته کوي. د شلمي پېړۍ د پانګوالی ورځپاڼو به په دې اړه لیکني کولې، چې په روسیه کي ګواکي ټول خلګ پر سل کسیزه بسترو باندي د ګډو ښځو او نارینه وو سره یو ځای پریوځي او د ټولو خلګو توکي او لوښي ګډ دي. ساده خلګو به دا درواغ منل هم.

۲ – خو اوس ټولو ته دا درواغ مالوم دي او یو ماشوم هم پوهېږي، چې د سوسیالیزم تر مناسباتو لاندي د تولید عام وسایل، چې د نورو خلګو د ځبېښاک لامل سوي وي؛ ملي کیږي او سوسیالیستي حکومت د خلګو په ځاني شتمنیو او توکو کار نلري.

د ځاني مالکیت په اړه باید وواېو، چې تر سوسیالیستي نظام لاندي د دغه مالکیت حق ساتل سوی وي او د دولت له لوري یې ساتنه کیږي. د ځاني مالکیت په لړ کي، د شخصي استهلاک او ورځنیو اړتیاوو توکي، لکه (پوښاک، فرنیچر، موټر او د کور تخنیکي وسایل او نور) او د کورني اقتصاد مرسته کونکي وسایل (تر ډېره په کلیو کي) هغه پیسې چې د کار او زیار په واسطه لاس ته راغلي او ذیرمه سوي وي او نور ډېر هغه شیان، چې د انسان د شخصي مادي او کلتوري اړتیاوو د پوره کولو لپاره پکارېږي؛ راځي.

۳ – هغه نوي کورونه، چې د دولت لخوا جوړیږي او بیا وروسته خلګو ته ویشل کیږي؛ په دولت پوري اړه لري او د هستوګنځایونو تخنیکي ترمیم او کتني هم د دولت مسئولیت دی. په شوروي اتحاد کي، د کورونو کرایې د ۱۹۲۸ کال راهیسي هیڅ توپیر نه دی کړی او د کارګرانو او مامورینو یوازي ۳٪ میاشتنی عاید د کورونو د اجارې لپاره جلا کیږي.

۴ – دغه راز په کوپراتیفونو کي هم د کور جوړولو چاري رواني دي. حکومت د کوپراتیفونو ټولو غړو ته په آسانه شرایطو باندي اوږدمهاله پورونه ورکوي او د ځمکي د اجارې پیسې هم نه ورڅخه اخلي. په کلیو کي ډېر کورونه شخصي دي، خو نن ورځ په کوپراتیفونو کي هم ډېر عام کورونه جوړیږي او کالخوز درلودونکي اړ نه دي، چې د خپل شخصي کور لپاره لګښت وکړي.

۵ – حکومت د کوچنیو کورنیو اقتصادونو او تشبثاتو د ودي لپاره، د کلیو خلګو ته د مالدارۍ، بڼوالۍ او سبزیجاتو د کرلو او نورو چارو لپاره وړیا ځمکي هم ورکوي. له دغو ځمکو څخه لاسته راغلي

محصولات نه یوازي خپله د کورنۍ غړي کارولای سي، بلکې هغوی دا تولیدات په کلیو او ښارونو کي، د دولت لخوا په ټاکلي بیو سره پلورلای هم سي.

٦ – په سوسیالیستي ټولني کي، د وګړو د شخصي مالکیت سرچینه د هغوی شخصي کار دی. د یوې شمېرني له مخي، د شوروي اتحاد د خلګو واقعي عواید د هرو پنځلسو کلونو وروسته دوه برابره سوي دي. خلګ د دغو عوایدو ډېره برخه، په اوړد مهال کي، کاریدونکو توکو لکه موبل، فرنیچر، تلویزیون، یخچال، موټر، کښتۍ، غالۍ او خپلو شخصي کورونو په رانیولو باندي لګوي.

٧ – د وګړو شخصي مالکیت او د هغه د میراث حق په سوسیالیستي ټولني کي، د دولت لخوا ساتل کیږي. سوسیالیستي ټولنه هڅه کوي، تر څو په وګړو پوري شخصي تړلي توکي، د ټولني د نورو غړو د زیان سبب ونه ګرځي او د لوی خصوصي مالکیت حرص رامنځته نه کړي.

٨ – د عامو تولیداتو او عامو ملکیتونو له ودي سره، د وګړو شخصي مالکیت هم ډېرېږي او د ټولني د هر وګړي د هوساینې کچه پورته کیږي. په عام مالکیت پوري، د شخصي مالکیت دا ډول تړلتیا، دا شونې کوي، چي عامي او شخصي ګټي یو له بل سره همغږي سي او هر څوک د عامي شتمنۍ له زیاتوالي سره لېواله وي. [٦]

۵ - د سوسیالیستي اقتصاد پلان سوې وده ولي شونې ده؟

١ – هر څوک د راتلونکي لپاره خپل عواید او لګښتونه سنجوي. کورنۍ درلودونکی کس اړ دی، چي په خپل پلان کي، د کورنۍ د نورو غړو اړتیاوي هم په نظر کي ونیسي او خپل پلانونه ورسره همغږي کړي. حتی د یوې کورنۍ په چوکاټ کي هم د بودجې لپاره پلان جوړونه کله – کله ستونزمنه وي.

[٦]ـ د کلاسیکي پانګوالۍ اقتصاد پوهان، لکه آدام سمیټ، په دې عقیده وه، چي په ټولنه کي د یوه چا د ملکیتونو او شتمنۍ د زیاتېدلو سره، د ټولني نورو وګړو ته هم ګټه رسیږي، خو د معاصري پانګوالۍ له ودي سره د دا باور ناسم والی ثابت سو او د نننۍ ټولني عیني واقعیتونه ښیي، چي د یوه وګړي د پانګي او شتمنۍ د ډېریدلو لپاره د نورو وګړو د کاري محصول لوټلو او اخیستني ته اړتیا ده او د دغه اړتیا له مخي، پانګوالي ټولنه، د «فرد» او «ټولني» ترمنځ د جګړې ډګر ګرځي او د ټولو پر وړاندي د ټولو جګړه روانه وي. خو سوسیالیزم نه «فرد» د «ټولني» او نه «ټولنه» د «فرد» لپاره زیانمنه کوي، بلکې داسي عیني شرایط رامنځته کوي، چي د فرد او ټولني د ګټي ټکر له منځه پکښې ولاړ سي او د یوه تکامل د بل د زیان لامل نه سي. د فرد او ټولني د ګټي د جوړجاړي لپاره، د کلاسیکي پانګوالۍ د اقتصاد پوهانو، په ځانګړي ډول د آدام سمیټ هیله یوازي په سوسیالیستي ټولني کي پوره کېدلای سي. دا چي څه ډول، د فرد او ټولني ګټي په جوړجاړي کي سره راځي؛ د کتاب په همدغه پاراګراف کي یې عیني میکانیزم تر ټولو ښه تشریح سوی دی. په دې اړه، د لا زیاتو معلوماتو لپاره ولولئ: «د انقلابي انسان څېره» (ژباړن)

نو څه ډول کولای سو، د یوه لوی دولت په کچه د راتلونکي عواید او لګښتونه وسنجوو، په داسي حال کي چي په هغه هیواد کي له شخصي دوکانونو څخه نیولې، تر لویو شرکتونو پوري ملیونونه اقتصادي واحدونه وي؟ ښکاره خبره ده، چي د دوی ټولو دقیقه سنجونه ناشونې ده. د پانګوالي نظام تر حاکمیت لاندي، زرګونه اقتصادي واحدونه یو د بل پر وړاندي فعالیت کوي، د تولیداتو ترمنځ ګډوډي وي او پانګوال په یو ناپایه سیالۍ کي یو له بل سره ښکېل وي.

۲ – د سوسیالیستي ټولني وضعیت، د پانګوالي ټولني په نسبت ډیر توپیر کوي. ځکه په دې ټولنه کي ټول صنعتي او کرنیز موسسات او د خلګو عام ملکیت سره یو ځای وي. په دې ځای کي د پلان سوي اقتصادي ودي اړتیا او شونتیا سته. د تولید وسایل یو مالک لري، چي هغه دولت دی، دولت د تولیداتو د ودي لوری ټاکي او له هغه څخه ګټه اخیستنه، د ټولو خلګو لپاره شونې کوي.

۳ – د یوه هیواد د اقتصاد لپاره د پنځه کلن پلان جوړول ډېر سخت کار دی، خو د دې کار لپاره لسګونه علمي او اقتصادي موسسې او اداري لګیا وي. دا شونتیا وي نه سو سنجولای، چي په صنعتي موسساتو کي به خامخا کوم نوښت راځي، یا به د کرنیزو محصولاتو لپاره اقلیمي شرایط څه ډول وي، یا به نړیوال وضعیت پر کوم لوري روان وي؟ ځیني داسي پېښي، چي تېښتي ورڅخه نه وي، ناغوښتل سوي پایلي منځته راوړي، خو دا پیښې تصادفي او موقتي وي.

۴ – د کالخوزونو او صنعتي موسساتو ترمنځ راکړه – ورکړه په توکو – نقدو پیسو سره ده. سوسیالیزم د توکو د مناسباتو لمن تنګوي. د بیلګي په ډول، په سوسیالیستي ټولني کي ځمکي، صنعتي موسسې، ودانۍ، کرنیز فارمونه او نور رانیولای او خرڅېدلای نه سي. په سوسیالیستي ټولنه کي توکي د «استهلاکي ارزښت»[۷] له مخي منځته راځي او ګټه ورڅخه اخیستل کیږي.

۵ – د استهلاکي ارزښتونو په ډول د توکو په مبادله کي، د توکو بل اړخ، چي ارزښت دی، څرګندیږي. د توکي ارزښت، د عام کار ترسره سوی لګښت په ځان کي نغاړلی وي. توکي، د استهلاکي ارزښتونو له مخي، یو له بل سره کیفي توپیرونه لري، خو د ارزښتونو له حسابه بیا یو ډول دي، ځکه د پیسو په وسیله اندازه او یو له بل سره پرتله کیږي.

---

[۷] - استهلاکي ارزښت، د توکو مصرفي او لګښتیز ارزښت ته وایي. د استهلاکي ارزښت له مخي عرضه کیدل، په دې مانا چي تولیدات نه د مبادلې او هغه څخه پیدا کېدونکي ګټي – وټي په موخه، بلکې د ټولني د اړتیاوو د پوره کولو لپاره وړاندي کیږي. په دې اړه لا زیات توضیحات د سیاسي اقتصاد علم په نورو کتابونو کي سته. (ژباړن)

۶ – توکي، د استهلاکي ارزښت په توګه، د استهلاک لپاره دي، خو د ارزښت په توګه بیا خرڅلاو ته ځانګړي سوي وي. د توکو دا دوه اړخیز ماهیت، د رانیونکي او خرڅونکي ترمنځ د ګټو د ټکر رامنځته کېدلو لامل کیږي. خرڅونکی د توکي مبادلوي ارزښت او رانیونکی د هغه استهلاکي ارزښت په پام کي نیسي. په دې ځای کي، په سوسیالیستي او پانګوالي ټولني کي د توکو اړوند جلا - جلا چلند کیږي.

۷ – سوسیالیستي ټولنه، یوازي د توکي ارزښت (چي پانګوال ورته لېواله دي) ته نه بلکې، د هغه استهلاکي ارزښت ته، چي د انسان د بیلابیلو اړتیاوو د پوره کولو وس ولري؛ لېواله ده.

خو د توکي ارزښت هم د سوسیالیستي ټولني لپاره اړین دی، ځکه د هغه له مخي د انسان کار ارزول کیږي او د هغه د تولید لپاره د اړین ټولنیز کار کچه ښیي. پر دې اساس نو په سوسیالیستي ټولني کي، د پانګوالي ټولني برعکس، د توکي دوه اړخونه (یعنې د هغه مبادلوي ارزښت او استهلاکي ارزښت دواړه) یو د بل پر وړاندي نه سره درېږي، بلکې یوې واحدي موخي ته، چي هغه د زیار ایستونکو او ټولني د ټولو وګړو د اړتیاوو پوره کول دي؛ خدمت کوي.

۷ - د علم او ټکنالوجی د پرمختګ له اغېزو سره، د کارکونکو په ځانګړتیاوو کي کوم بدلونونه راځي؟

په دې مطلب باندي پوهېدل ځکه اړین دي، چي پوه سو، په ټولنه کي د عامو تولیداتو د کارکونکو د وړتیاوو د کچي لوړېدل څه ونډه لري؟

۱ – موږ د کتاب په پیل کي یادونه کړې وه، چي د هر ټولنیز نظام تولیدي ځواکونه دوې اړیني برخي لري، چي وګړي او د تولید وسایل یعنې د کار اوزار دي، چي هغه توکي یا خلګ خپلوي او یا یې مزدوران وي. **په سوسیالیستي نظام کي وګړي هم د تولید د وسایلو مالکین دي او هم یې کارکونکي.**

۲ – څه ډول، چي تاسي خپله پوهیږئ، د تولیدي ځواکونو وده د دوه ګونو عناصرو د ودي په واسطه ټاکل کیږي. د بیلګي په ډول، ټولنه کولای سي، د بریښنایي لوکوموټیفونو او اکسکواټرونو چلونکي په دې شرط وروزي او له هغوی څخه په سم ډول ګټه واخلي، چي په هیواد کي یې د بریښنایي اورګاډي

کرښي، بريښنايي لوکوموټيفونه او اکسکواټرونه وي. دا خبره د نورو توکو او وسايلو په اړه هم کره ده. هرکله چي اړوند تخنيک په لاس کي نه وي؛ تر ټولو تکړه کادرونه، د باالقوه توليدي ځواکونو په ډول بيکاره پاته کيږي.

۳ – د دوی ترمنځ سرچپه تړاو هم سته. د بيلګي په ډول د يو نوي ماشين رامنځته کيدل، د روزل سويو کارکونکو شتون غواړي تر څو وکولای سي، هغه ماشين په اغيزناکه ډول وکاروي. نوي تخنيکي وسايل، د روزل سويو کادرونو پرته بېکاره توکي دي. څه ډول چي وينو، تخنيک او بشري ځواکونه يو له بل سره نه شلېدونکي اړيکي لري. د هيواد د توليدي ځواکونو د ودي کچه، نه د پرمختللي عناصرو له مخي، بلکې د وروسته پاته عناصرو له مخي ټاکل کيږي، چي کومو وروسته پاته عناصرو د بلي برخي وده کراره کړې ده او د ټولو توليدي ځواکونو د ودي پر وړاندي يې خنډ جوړ کړی دی.

۴ – تخنيکي پرمختګ، په بشري ځواکونو کي د ژورو بدلونونو د راتللو پرته نه سي راتللای. د نويو موسساتو جوړول، د زړو ماشينونو پر ځای د نويو ماشينونو ځای پر ځای کول او د نويو صنعتي څانګو رامنځته کول، د نويو او ښو تخصصاتو او وړتياوو درلودونکي کارکونکي غواړي او پخواني کارونه له منځه وړي. د علم او ټکنالوجۍ د ودي په شرايطو کي، هر کار کونکی نه يوازي دا چي بايد خپلي وړتياوي زياتي کړي، بلکې د زړي حرفې او دندي له منځه تلو سره نوې دنده هم ونيولای سي. د بيلګي په ډول، که په يوې خاصي صنعتي څانګي کي ماشينونه په هرو ۷ – ۱۰ کلونو کي نوي کيږي؛ نو يو کارګر بايد په ۳۰ کلونو کار کي، درې يا څلور ځله بيا وروزل سي.

۵ – د تخنيکي پرمختګونو تر اغيزې لاندي، د انجينرانو او تخنيککارانو کلتوري کچه هم لوړه ځي او د کارګرانو په منځ کي، د منځنيو زده کړو درلودونکي کچي خلګ هم زياتيږي. د بيلګي په ډول، په شوروي اتحاد کي، په ۱۹۸۰ کال کي، د کارپوهو کارګرانو شمېر د ټول هيواد د کارګرانو نيمايي ته رسيدی، په داسي حال کي، چي په ۱۹۲۵ کال کي دا کچه د هرو شپږو کارګرانو څخه يو کارګر ته رسيدل.

۶ – د کارګرانو د بيلابيلو برخو ترمنځ د کار تناسب هم بدلېږي. د ماشيني کارګرانو کچه او سلنه وده کوي او درانه لاسي کارونه کمېږي، خو لاسي کار په يوه پلا هم له منځه نه ځي. دا مهال داسي کارګران زيات پکارېږي، چي ښه تخنيکي پوهه ولري.

۷ – د ملي اقتصاد بيلابيلي څانگې په يو شان ډول وده نه کوي. درانه صنايع، چې نوري ټولي برخي د هغه پر اساس وده کوي؛ بايد په ډيري چټکۍ سره وده وکړي او د درانو صنايعو په منځ کي، د کيمياوي صنايعو، بريښنايي انرژۍ او ماشين جوړوني برخي ډيري اړيني دي. د دې کار لپاره تکړه او وړ کارکونکي پکار دي.

۸ – د بشري ځواکونو د څانگو په بدلونونو کي، د هغو خلگو مطلق او نسبي شمېر کموالی، چي په کرنه کي کار کوي؛ ډېر اړين دي. د تخنيک پرمختگ، چي د کرنيز کار مولديت ډېر چټکوي؛ په کرني او مالدارۍ کي، د کارکونکو د شمېر د کموالي او د ملي اقتصاد په نورو څانگو کي د هغوی د بوختيا لامل گرځي. د بيلگي په ډول، د کرني او ځنگل ساتني کارکونکي، چي په ۱۹۴۰ کال کي يې د شوروي اتحاد ۵۴٪ کارکونکي جوړول، په ۱۹۸۱ کي يې شمېر ۲۰٪ ته کښته سو.

۹ – د سوسياليزم د ودانۍ په جوړولو کي له پرمختگونو سره، د هغو کسانو شمېر چي په خدماتي کارونو باندي لگيا وي؛ زياتېږي. د زيار ايستونکو د کلتوري او تخنيکي کچي لوړول، عامه روغتيا، د علومو چټکه وده، فرهنگ، هنرونه او د ژوندانه د هوسايني لپاره د نورو خدماتو برخي نوي او لا زيات کارکونکي غواړي. د بيلگي په ډول، په شوروي اتحاد کي، د هغو کسانو شمېر چي په ۱۹۴۰ کي يې د مادي توليداتو په څانگو کي کار کوئ؛ ۸۷٪ وو، خو دا شمېر په ۱۹۸۱ کي ۷۳٪ ته را کښته سو، په داسي حال کي چي د توليداتو په برخه کي د کارکونکو شمېر څو برابره زيات سوی هم دی.

۸ -ټوله ائيز عام محصول له څه شي څخه جوړ دی او څه ډول منځته راځي؟

۱ – د توليداتو په بهير کي، داسي محصولات منځته راځي، چي د ټولني اړتياوي پوره کوي. له هغه ځايه چي مادي او معنوي نعمتونه په دوامداره ډول لگول کيږي؛ د هغوی توليد هم بايد په نه دريدونکي توگه دوام وکړي او بيا – بيا توليد سي.

۲ – ټوله ائيز عام محصول، په يوې ټاکلي مودي کي د توليداتو کچه ده. دا محصول د مادي توليداتو په ساحه کي، تر ډېره په عامو موسساتو (دولتي او کوپراتيفي) کي رامنځته کيږي. د دا محصول ځيني برخي په کوچنيو کورني اقتصادونو کي هم توليد کيږي. د مادي توليداتو په برخه کي، صنايع، کرنه، ځنگل ساتنه، ودانۍ، مادي – تخنيکي تدارکات، باروړونکی ټرانسپورټ، اړيکي او ډېري نوري برخي راځي.

۳ – په خدماتي برخو (د عامي روغتيا بنسټونه، ښوونه او روزنه او کلتوري چوپړونه) کي عام محصول نه تولید کیږي. د خدماتي برخو لپاره دولتي لګښتونه، په مادي تولید کي د رامنځته سوي ګټي - وټي څخه جلا او ځانګړي کیږي. د خدماتي برخي کارکونکي، که څه هم په مستقیم ډول په تولید کي برخه نه اخلي، خو د ټولنیزي هوسایني د کچي په لوړولو کي کار کوي او د هوسایني د کچي لوړیدل خپله د عام ټولنیز تولید برخه ښه کولای سي. له دې اړخه، ټولنه د ملي اقتصاد د ټولو برخو ودي ته اړتیا لري، خو د مادي تولیداتو برخه تر ټولو اړینه ده.

۴ – د تولیداتو وده او د زیار ایستونکو خلګو د مادي هوسایني د کچي لوړیدل تر ډېره پوري د عامو محصولاتو په زیاتوالي پوري تړلې ده. نه یوازي د هغه ډیروالی، بلکې د هغه د جوړښت تکامل د ډېر اهمیت وړ دی، ځکه هر مهال چي ښه جوړښت ولري، په پراخه کچه د اړتیاوو پوره کول شوني کیږي. د عامو محصولاتو په ترکیب کي، د تولید وسایل او استهلاکي توکي راځي.

۵ – د تولید وسایل عام ملکیت او شتمني ده. دا وسایل لکه (ټراکټورونه، سیسټمونه، کمباینونه...) د تولیداتو په ساحه کي پاتیږي او د انسان د لاس په واسطه، د ټولني د غړو د اړتیاوو د پوره کولو لپاره پر کار لوېږي. استهلاکي توکي (لکه پوښاک، خوراکي توکي او نور) د تولیداتو له ساحې څخه وځي او د شخصي استهلاک برخه ګرځي او د زیار ایستونکو د مادي او فرهنګي ژوندانه د کچي د لوړولو په چوپړ کي وي.

٦ – د ټوله ائیز عام محصول هغه برخه، چي د تولید له وسایلو څخه جوړه ده، د اقتصاد په علم کي لومړنی سکټور یا لومړنۍ برخه ورته وایي او د عام محصول هغه برخه، چي په استهلاکي توکو کي رامنځته کیږي، دوهمي سکټور، یا دوهمه برخه نومېږي. ټول عام تولیدات هم دا دوو برخو ته ځانګړي کیږي، څه ډول چي د هغه اوله برخه د عام تولید وسایل او دوهمه برخه یې بیا د شخصي استهلاک یا ډله ائیز استهلاک (د کورونو، ښوونځیو، تیاترونو، کتابتونونو، کلوپونو، سټډیومونو او نورو) توکي تولیدوي.

۳ - شکل

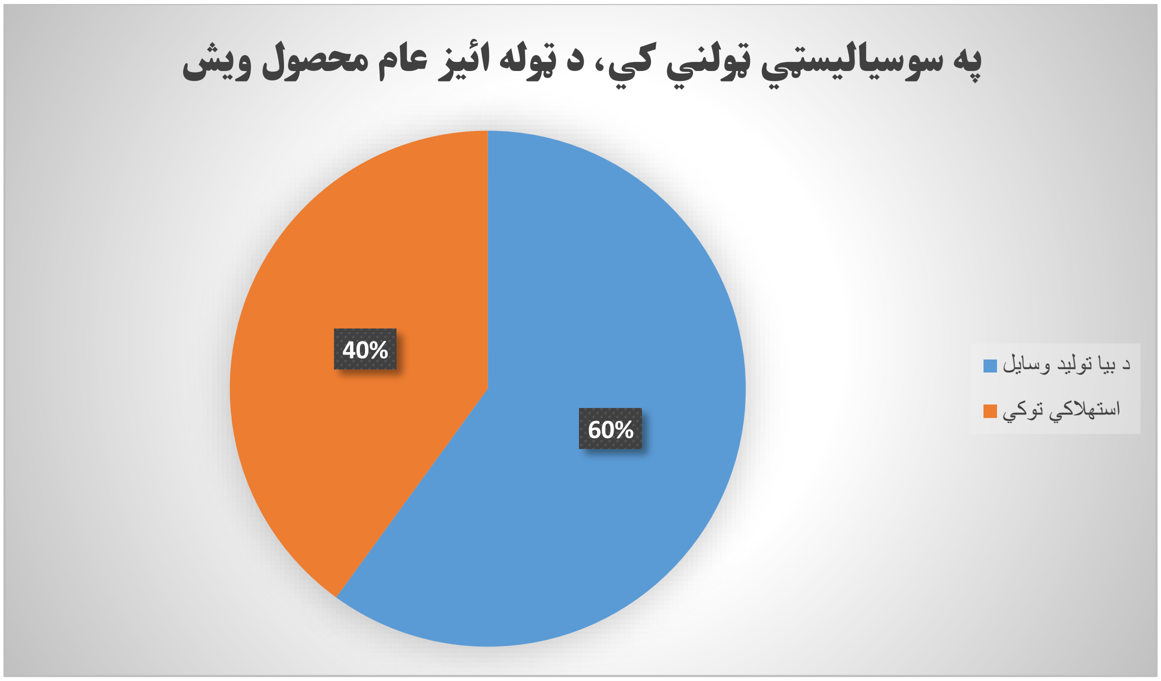

۷ – لکه څرنګه چي په سوسیالیستي نظام کي، د توکو – پیسو مناسبات بیاهم ساتل کیږي؛ ټوله ائیز محصول باید یوازي د هغه د ظاهري او طبیعي شکل له مخي نه، بلکې د هغه د ارزښت له اړخه هم وارزول سي. دا چاره د دې لامل کیږي، چي اقتصادي چارواکي د محصول ټولي برخي د نقدي واحد په ډول څان ته معلوم کړي. عام محصولات، چي هر مهال د دې لیدلوري له مخي وارزول سي، د ټولو مادي تولیداتو او محصولاتو ټوله ائیز نقدي ارقام او شمیرې په لاس راکوي. دا محصول درې برخي په څان کي رانغاړي. اوله برخه یې، د جبران برخه ده. دا برخه د تولید د وسایلو د استهلاک له مخي حسابیږي، چي د کار په بهیر کي تولید کېدونکي محصول ته ځي، خو ټوله ائیز عام محصول بیا هغه ارزښت په بر کي نیسي، چي په یوه ټاکل سوي موده کي، د انساني کار په وسیله رامنځته سوې وي. دا ارزښت، په خپل نوبت سره، په دوو برخو باندي ویشل کیږي. دا برخي عبارت دي، د استهلاک حساب (چي د اړین محصول ارزښت ښیي او د عامو ځانګو کارکونکي د دغه ارزښت له مخي خپل معاش اخلي) او د ذیرمي حساب (چي د تولیداتو د ودي اضافي او کارآمده محصول جوړوي.)

۸ – باید یادونه وکړو، چي ټوله ائیز عام محصول نه سو کولای عمومي عاید وشمیرو، ځکه هغه د تولید لګول سوي وسایل حسابوي، چي په تېره زمانه کي رامنځته سوي دي. د عام محصول د ارزښت

دا برخه، په لومړي او دوهمه برخه کي د استهلاک سویو تولیدي وسایلو بیا ځایولو ته لیږل کیږي. د عام محصول دا برخه، د جبران برخه جوړوي. د ټوله ائیز محصول پاته برخه، چي نوی لګول سوی کار ښیي؛ د ټولني ملي عاید جوړوي.

۹ –که په پانګوالي اقتصاد کي د ملي محصول یوازي یوه برخه زیار ایستونکو ته ورکول کیږي، خو په سوسیالیستي نظام کي د ملي محصول او ملي عاید ټوله برخه په زیار ایستونکو پوري اړه لري.

۹ - د پانګونو اغیزمنتوب په څه کي دی؟

۱ – د پانګوني اقتصادي اغیزمنتوب په دې کي دی، چي د تولیداتو او عام استهلاک کچه په ثابت او چټک ډول سره وده وکړي. د نوي تخنیک رامنځته کول هغه مهال ګټور دي، چي د کار مولدیت زیات کړي او د کار او پیسو له ډیر کم لګښت سره، د مادي نعمتونو تولید زیات کړي. د ټولي پانګوني په نسبت، په یوې موسسې یا یوې څانګي کي، د خالص عاید زیاتوالی د تولید اقتصادي اغیزمنتوب ښیي. هر څومره چي د یوې موسسې د خالص عاید کچه زیاته وي او پانګوني ته یې اړتیا لږ وي؛ هماغومره یې اقتصادي اغیزمنتوب زیات دی.

۲ – د پانګوني اقتصادي اغیزمنتوب، په عمل کي د تر ټولو ګټوري –اقتصادي لاري ټاکل دي. په دې شرط چي د تولیداتو حجم ثابت وي؛ مناسبه پانګونه ښه ده، خو لږه پانګونه شاید په راتلونکي کي ډیر جاري لګښتونه وغواړي. د بیلګي په ډول، د اوبو برېښنا د یوې فابریکې د جوړولو لپاره، نسبت د حرارتي بریښنا یوې فابریکې ته، زیاته پانګونه غواړي، په داسي حال کي چي د حرارتي بریښنا جاري لګښتونه بیا زیات دي. په دې ځای کي د پانګوني نسبي اغیزمنتوب ټاکل کیږي.

۳ – د تخنیک او ماشینرۍ وده اړینه ده. په پانګوالي نظام کي، د ماشین څخه ګټه اخیستنه یوازي هغه مهال ګټوره ده، چي پانګوالو ته ډیره ګټه راوړي، خو په سوسیالیستي ټولني کي، د ماشین څخه ګټه اخیستنه پراخه ده. په دې ځای کي ماشینونه، په ټولو هغو ځایونو کي چي د انسان د کار د کموالي او سپکوالي سره مرسته کوي؛ کارول کیږي. ترڅنګ یې په سوسیالیزم کي ټولنیز عوامل هم اړین دي. د بیلګي په ډول، په سوسیالیستي ټولني کي ماشین یوازي د کار او وخت د سپما لپاره نه، بلکې له درنو کارونو څخه د انسانانو د خلاصون لپاره هم کاریږي.

۱۰ - ملي عايد څه ډول ويشل کيږي؟

د بحث له پيل وړاندي بايد په دې پوه سو، چي ملي عايد د ملي اقتصاد له کومو څانګو څخه توليديږي؟ په دې ځای کي به د شوروي اتحاد د ملي عايد برخي وښيو.

۴ - شکل

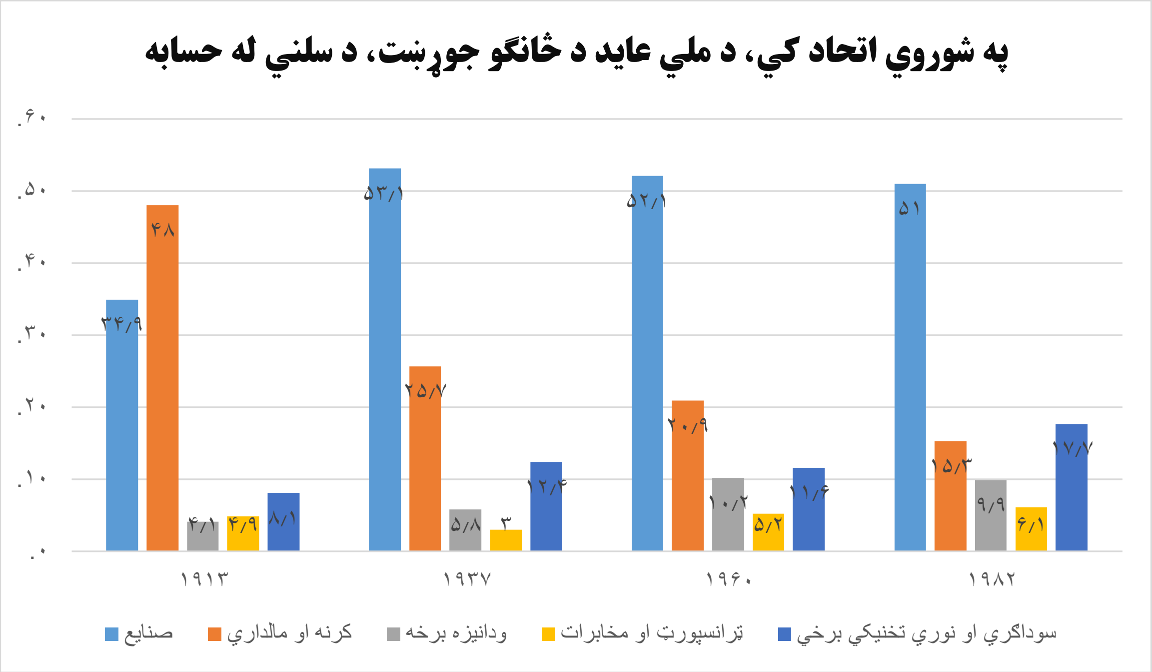

له پورته شکل څخه معلوميږي، چي د سوسياليستي نظام د واکمنۍ سره په ملي عايد کي د پام وړ اندازه زياتوالی او بدلون راغلی دی.

۱ – په ۱۹۱۳ کال کي، کارګرانو، بزګرانو او مامورينو د هيواد ۵۳٪ ملي عايد لاس ته راوړی، په داسي حال کي چي پانګوالو، ځمکوالو او نورو ځيېښاګرو طبقاتو بيا، چي د ټولو اوسيدونکو شپږمه سلنه برخه يې جوړول؛ د ټول ملي عايد ۴۷٪ اخيستل. د ۱۹۱۷ کال د سوسياليستي انقلاب څخه وروسته، د عايداتو هغه برخه، چي د نورو له ځبېښاک څخه لاس ته راتلل؛ ډيره کمه سول، خو په ۱۹۲۸ او ۱۹۲۷ کلونو کي لا هم ۸٪ ملي عايد د ځبېښاګرو لاس ته ورتلی، خو د ۱۹۳۰ کلونو له پيل سره، ملي عايد ټول په زيار ايستونکو پوري اړوند سو.

۲ – د ملي اقتصاد د پلان سوي ودې له کبله، ملي عايد هم ډېره وده کوي. د بېلګې په ډول، په ۱۹۸۲ کال کې، په شوروي اتحاد کې لاس ته راغلی ملي عايد ۵۲۳,۴ ملیارده روبله وو، چې د ۱۹۴۰ کال په پرتله ۱۵,۲ برابره زيات وو، خو پوښتنه دا ده، چې دا دومره زيات شمېر عايد څه ډول ويشل کېږي؟

۳ – د ملي عايد ويش پر دوه ډوله ده، يعنې لومړنی ويش او بيا ويش. په لومړني ويش کې، حکومت، دولتي او کوپراتيفي موسسې او د ټولني ټول غړي چې د مادي توليداتو په برخه کې کار کوي؛ برخه اخلي. پر دې بنسټ ملي عايد پر درو برخو ويشل کيږي: ۱) د حکومت او حکومتي موسساتو عايد ۲) د کوپراتيفي موسساتو عايد ۳) د مادي توليد د کارکونکو شخصي عايد.

خو د ملي عايد ويش دلته پای ته نه رسيږي، بلکې ياد عوايد بياځلي هم ويشل کيږي.

۵ - شکل

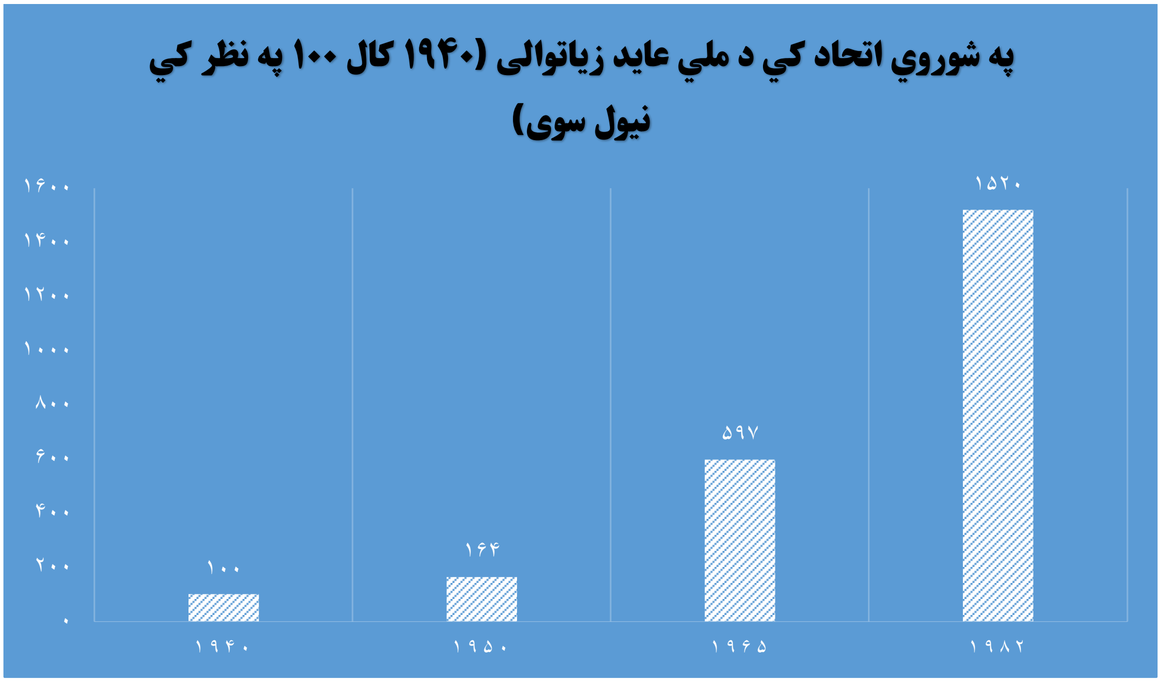

۴ – ملي عايد د دولتي بودجې، خدماتو د کچې او په پای کې، د ټولنيزو سازمانونو لخوا بيا ځلي ويشل کيږي. علت يې دا دی، چې د ملي عايد د ويش په اول پړاو کې، د ټولني هغه غړي، چې له مادي توليداتو څخه بهر کار کوي، لکه د ټولنيزو سازمانونو کارکونکي، دولتي کارکونکي، د خدماتو

ځانګي، د وسله والو ځواکونو غړي، تقاعد سوي کارکونکي، محصلين او نور هغه زده کونکي، چي معاش اخلي؛ په لومړني ويش کي برخه نه لري.

۵ – د خدماتي برخو کارکونکي، د خپل ملي عايد برخه د دولتي بودجې يا ټولنيزو سازمانونو له حساب څخه، يعنې د عايد د بيا ويش له بهير څخه اخلي.

٦ – لکه مخکي چي مو يادونه وکړل، د عايد يوه زياته برخه، د هغو ضايعاتو د جبران لپاره، چي د توکو په توليد، انتقال او ساتني باندي لګيږي؛ حواله کيږي. پر دې بنسټ، عمومي لاسته راغلی عايد، د استهلاک او ذيرمي د لګښتونو څخه د وتلو پيسو له مخي محاسبه کيږي.

۷ – په سوسياليستي ټولني کي، ډير خدمات په وړيا ډول د عامي ځانګړي سوي بودجې لخوا وړاندي کيږي، لکه وړيا زده کړي او روغتيايي خدمات او د کتابتونونو، تفريح ځايونو او نورو څخه وړيا ګټه اخيستنه. هغه پيسې، چي د خدماتي چوپړونو څخه لاسته راځي؛ يوه برخه يې د کارکونکو معاشونو او بله برخه يې د خدماتي سازمانونو په ګټي او دولتي فنډونو پوري تړاو پيدا کوي.

٦ - شکل

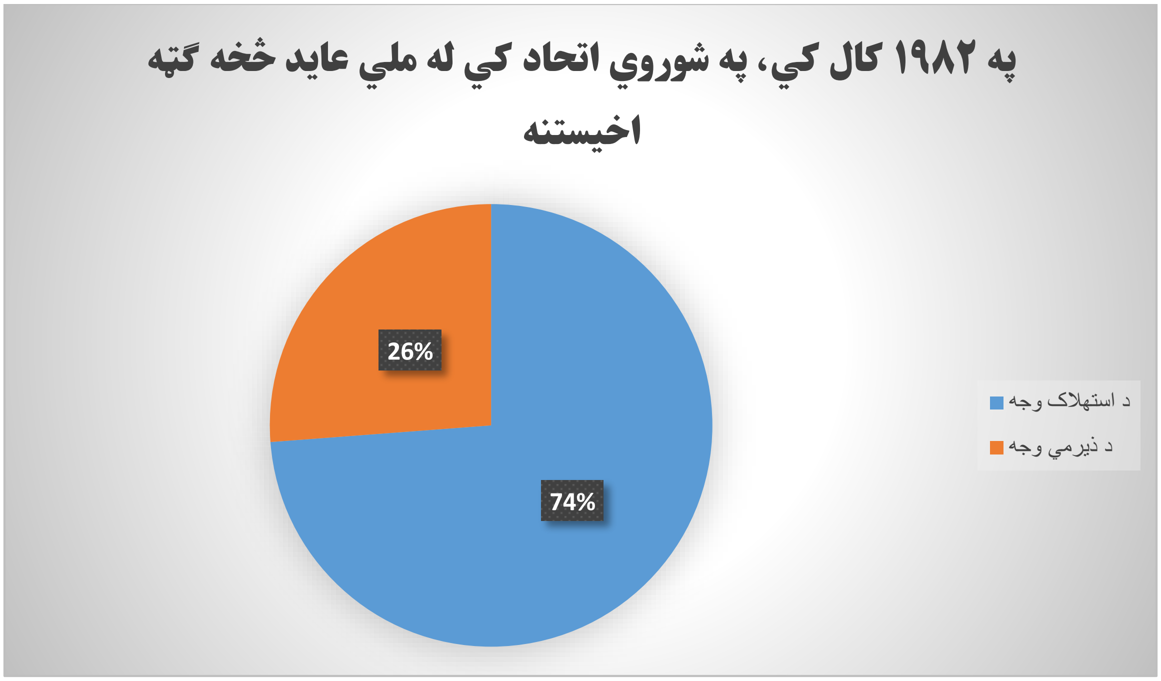

۸ – د پلان له مخي، د ملي عايد لومړنی او دوهمي ويش، د ذيرمي او استهلاک د وجي ترمنځ د تناسب له مخي تنظيم کيږي. سوسياليستي ټولنه ټول ملي عايد د استهلاک حساب ته نه استوي، بلکې د هغه ډيره برخه د استهلاک وجي ته لېږي. پاته شتمنۍ، د خلګو د اړتياوو د پوره کولو لپاره د توليداتو د ودي او پراختيا لپاره لګېږي. پر دې بنسټ، د شوروي اتحاد د ملي عايد ۷۵٪ د استهلاک او ۲۵٪ نور د ذيرمي لپاره کارول کيږي. تجربو ښودلې ده، چي دا ډول تناسب رامنځ ته کول، د خلګو د مادي هوساينې د کچې د لوړوالي او توليداتو د ودې لامل کيږي.

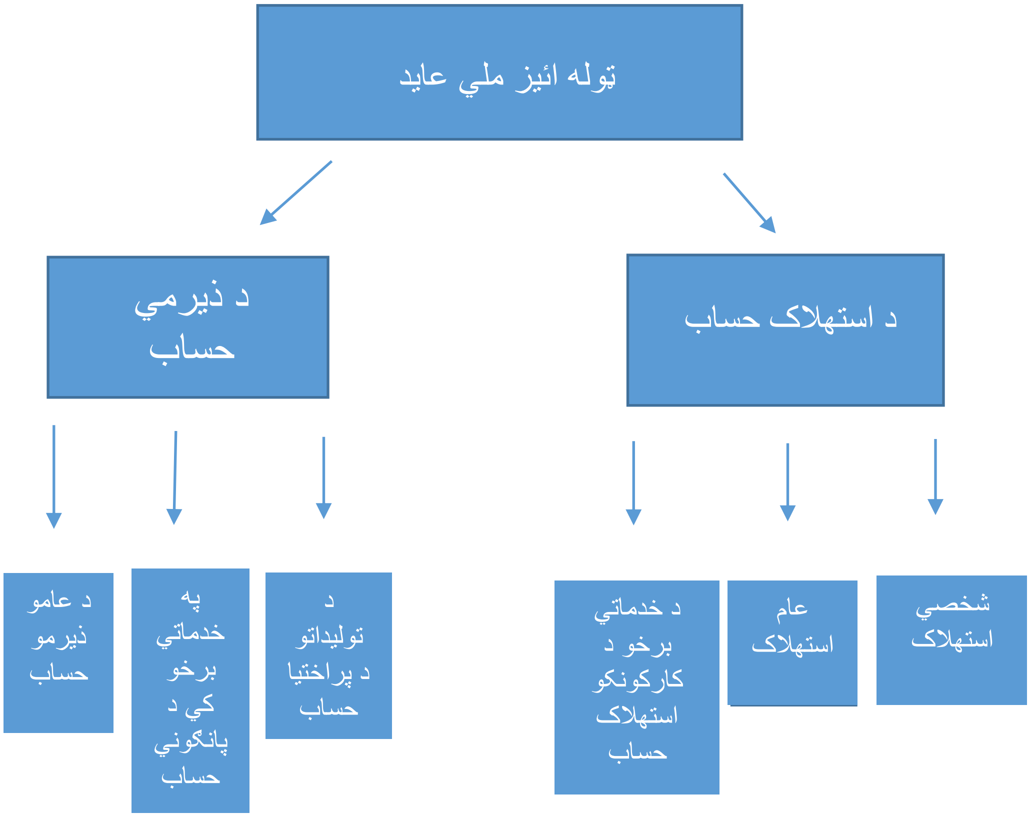

۹ –له ذيرمي څخه موخه، د توليداتو د بهير، يا نورو نا اټکل سويو پېښو رامنځته کيدلو پر مهال د زيار ايستونکو خلګو د اړتياوو د پوره کولو لپاره د امکاناتو شتون دی. سوسياليستي ټولنه، د بشري ټولنيز ژوندانه ټولي خواوي په پام کي نيسي.

۱۱ - د کار له مخي ويش په څه مانا دی؟

۱ - څه ډول چي پوهيږئ، په سوسياليستي نظام کي مادي او کلتوري نعمتونه د ټولني د ټولو غړو ترمنځ، د هغوی د کار له مخي ويشل کيږي؛ د توليدي ځواکونو د ودي اوسنۍ کچه نه سي کولای، دومره زيات مادي او معنوي نعمتونه توليد کړي، چي د اړتيا وړ ويش ته ورسيږي. د دې سربېره، د پېچلي او آسانه کار، درونړ او سپک کار او لاسي او ماشيني کار ترمنځ ډېر توپيرونه هم سته. د خلګو پوهه هم هغه کچي ته نه ده رسيدلي، تر څو مادي نعمتونه د دوی د اړتيا له مخي ورته وويشل سي. پر دې اساس، ټولنه بايد پرته له دې، چي د کار د کچي او د استهلاک معيار په پام کي ونيسي؛ مادي او

معنوي نعمتونه د لګول سوي کار له مخي وويشي. يا په بله مانا، د هغه محصولاتو شمېر، چي يو کارکونکي ته د هغه د شخصي استهلاک لپاره ورکول کيږي؛ په سيده ډول سره له هغي ونډي سره تړلې ده، چي د عامو توليداتو څخه يې د خپل کار او زحمت له مخي اخيستي دي.

۲ – سوسياليزم، د توليداتو د ودي اغيزناکي انګيزې منځ ته راوړي او د مادي انګيزې ترڅنګ يې اخلاقي انګېزه هم ټولو ته ورپېژندلې ده، خو اخلاقي انګېزه بسنه نه کوي او د کارکونکو مادي انګيزې په پام کي نيول هم ډير اړين دي. د کار له مخي ويش، ټول خلګ په عام توليد کي، د برخي اخيستلو لپاره هڅوي.

۳ – په سوسياليستي ټولني کي د ويش قانون له مخي: الف) د مساوي کار په ترځ کي بايد د هر ډول، جنسي، قومي او نورو توپيرونو پرته مساوي مزد ورکول سي. ب) پېچلو او درنو کارونو ته د سپکو او آسانه کارونو په نسبت ډير مزد ورکول سي.

۴ – ځيني داسي وايي، چي د کار له مخي ويش ټولنيزه نابرابري رامنځته کوي او د مخنيوي لپاره يې بايد ټولو ته مساوي مزد ورکول سي. اوس به وګورو، چي آيا دا حللاره معقوله ده؟ مساوي ويش نه يوازي دا چي عادلانه نه دی، بلکې ټولني ته زيان هم لري. دا ډول ويش، د سوسياليزم د دندي، چي هغه د زيار ايستوکو د هوسايني د کچي لوړوالی دی؛ سره په ټکر کي دی، ځکه د توليداتو د کرار والي لامل ګرځي.

۵ – د سوسياليزم د ودانۍ جوړولو پر مهال، ځيني هيوادونو هڅه کړې وه، چي ويش نه د کار له مخي، بلکې د کورنيو د غړو د شمېر له مخي ترسره سي. تجربو وښودل، چي د کار له مخي د ويش نه ترسره کول، توليداتو ته زيان رسوي. مساوي او ورته مزد ورکول، د کارکونکو د کار او مولديت سره مرسته نه کوي، بلکې د دوی انګيزه له منځه وړي، نوښتونه لږوي، د کار سره ليوالتيا کموي او له کار څخه تښتېدونکو لټانو او خواريکښو دواړو ته يو ډول عايد ورکوي.

۶ – په استهلاک کي رامنځته سوې نابرابري د وخت په تېريدو سره له منځه ځي. لومړی، د توليداتو د ودي او زيار ايستونکو د فرهنګي کچي د لوړيدلو او ذهني او جسمي کار ترمنځ د توپيرونو د کمولو سره دا چاره آسانه کيږي. دا چاره د دوی مزدونو ترمنځ د موجود توپير د کموالي او عمومي معاشونو د لوړوالي لامل ګرځي. دوهم، دا د عام استهلاکي حساب له زياتوالي سره، د استهلاکي نعمتونو د کچي لوړيدل د دې لامل کيږي، چي په عوايدو کي نسبي يو شان والی راسي. **مارکسيزم – لنينزم**

برابري، د ټولو يو شان شخصي اړتياوي او د ټولو يو شان جسمي او ذهني استعداد ورته والی نه بولي، بلکې برابري د توليد د وسايلو پر وړاندي د ټولو خلګو د حقوقو مساوي والي، د ځېښناک له منځه وړل، د خپل استعداد سره سم، هر چاته د دندي ترسره کولو حق ورکول او د کار په نظر کي نيولو سره د مزد لاسته راوړل برابري بولي. [۸]

۱۲ - د کاري ورځي اوږدوالی څومره دی؟

۱ – په کاري وخت کي زياتوالی يا کموالی د فراغت د وختونو د زياتوالي يا کموالي لامل کيږي. د کار وخت، د فراغت د وخت سره نه شليدونکي اړيکه لري. د انساني کار مولديت او د انفرادي استعدادونو وده بيا تر ډيره بريده د کار او فراغت د وختونو له تناسب سره تړاو لري.
هر زيار ايستونکی انسان او ټوله ټولنه، په عمومي ډول سره د کاري وخت څخه د اغيزمني ګټي اخيستني او د کار د اوږدوالي، مولديت او چټکتيا ترمنځ د معقولانه تړاو سره ليوالتيا لري.
۲ – د کاري ورځي اوږدوالی د هيواد د مادي او تخنيکي بنسټونو د ودي د کچي له مخي ټاکل کيږي. که څه هم ټولنه په ټوله کي، د کاري ورځي د کموالي او فراغت د وخت د زياتوالي غوښتونکې ده، خو دا هيله يوازي هغه وخت پوره کيدلای سي، چي د کاري ساعتونو د کموالي سره هم مهاله توليدات وده وکړي.
۳ – سوسياليستي ټولنه د خلګو د هوسايني د کچي د لوړيدلو لپاره، د اضافي وخت کار هم رامنځ ته کوي، تر څو په هغه کي اضافي محصول رامنځ ته سي او د زيار ايستونکو د زياتيدونکو اړتياوو په موخه ولګول سي.
۴ – د کاري ورځي اوږدوالی، نه يوازي دا چي د ضروري او اضافي وخت ترمنځ تناسب رامنځته کوي، بلکې د کار او فراغت د وخت ترمنځ هم جوړجاړی رامنځته کوي. د فراغت وخت، د انساني شخصيت د هر اړخيز تکامل لپاره ډير اړين دی. [۹]

---

[۸]ـ له برابرۍ څخه د مارکسيستي پوهاوي په اړه، تر ډيره دا ناسم باور تبليغ سوی، چي ګواکي په مارکسيستي – لنينستي سياسي اقتصاد کي ټولو خلګو ته د يو شان عايد ورکول برابري ګڼل کيږي، چي دا باور له بنسټه ناسم او په دې ځای کي يې ښه سپيناوی سوی دی. (ژباړن)

[۹]- سوسياليستي ټولنه، د انساني شخصيت د هر اړخيز تکامل لپاره د فراغت لا زيات وخت رامنځته کوي، تر څو انسان هغه وختونه، په بيلابيلو سپورتي، فرهنګي، کلتوري، هنري، علمي او نورو برخو کي ولګوي. (ژباړن)

۵ – سوسیالیستي ټولنه د قانون جوړوني په وسیله، کاري وختونه ټاکي. په قانون کي د کاري ورځي اوږدوالی، کاري اوونۍ او د رخصتۍ ورځي د معاش د ورکولو له حقوقو سره یو ځای راغلي وي. **د دغه دولتي قوانینو ترپښو لاندي کولو ته د کارکونکي او د موسسې د مشر ترمنځ د خپلواک جوړجاړي سره لا هم اجازه نسته.** اضافه کار، یوازي په استثنایي ځایونو کي د کار له قوانینو سره سم کېدلای سي. د اضافه کارۍ مزد، د لوړي تعرفې له مخي ورکول کیږي. دغه راز، د هري تولیدي موسسې رئیس، باید د صنفي اتحادیو د سیمه ائیزو کمیټو سره په جوړ جاړي کي د کار د پیل او پای، تفریح او غرمې وختونه وټاکي.

٦ – د حکومت له لوري، د کاري ورځو او رخصتیو تنظیم په کالخوزونو کي نه مراعات کیږي. په کرنیزو موسمونو کي د کالخوزچیانو او کروندگرو کار د دولتي مامورینو په نسبت هم د ورځي د اوږدوالي او هم د اوونۍ د کاري ورځو له مخي زیات وي، خو د کروندگرو د کاري ورځي اوسط بیا تر دولتي مامورینو لږ دی.

۷ – د کاري ورځي د ساعتونو ټاکل، په بیلابیلو ځانگو کي په پام کي نیول کیږي. په هغو برخو کي چي کارونه درانه وي؛ کاري ورځ لنډه وي. د بیلگي په ډول، په شوروي اتحاد کي د تولیدي صنایعو کار په اوونۍ کي ٤٠،٦ ساعته دی، خو د سکرو په کانونو کي کار بیا ۳۵،۵ ساعته وي.

۸ – په سوسیالیستي ټولنه کي ډیره هڅه کیږي، چي د کاري ورځي ساعتونه د معاشونو له کښته والي پرته لږ سي. په دې مانا چي د کاري ورځي د ساعتونو له کموالي سره، د مولدیت چټکتیا باید ډیره سي. شمېرني ښیي، که د ورځني کار ساعتونه ۷ یا ۸ ته کښته سي، د کار مولدیت ٪۱۲،۵ ډیریږي، که کاري ورځ ٦ – ۷ ساعتونو ته کمه سي، د کار مولدیت باید ٪۱۷ لوړ سي او که ٦ – ۵ ساعتونو ته را لنډه سي، بیا باید ٪۲۰ مولدیت زیات سي. د دې څخه ښکاري، چي د تولیداتو زیاتیدل د کاري وختونو د کمولو سره تړلي دي.[۱۰]

[۱۰]- په پخوانیو سوسیالیستي هیوادونو، لکه سوسیالیستي چکسلواکیا کي کاري ورځي په اونۍ کي څلورو ورځو او کاري ساعتونه په ورځ کي شپږو ته ټیټ سوي ول. (ژباړن)

۱۳ - په سوسیالیستي ټولني کي د فراغت له وختونو څخه څه ډول ګټه اخیستل کیږي؟

۱ – د فراغت وختونه هغه مهال کېدلای سي، عامه شتمني وګڼل سي، چي د انساني استعدادونو له هر اړخیزي ودي سره مرسته وکړي او د ټولي ټولني لپاره د مادي او معنوي نعمتونو د لا زیاتوالي سبب وګرځي.

د کاري وخت کمول او د فراغت د وختونو زیاتول، د انسان د فرهنګي او تخنیکي کچي د لوړیدلو سره مرسته کوي او همدا چاره بیا په خپل وار سره، د کار د مولدیت د زیاتوالي او کاري وختونو د کموالي سبب کیږي. په دې ډول سره، د فراغت وختونه، نه یوازي دا چي ښه پایله لري، بلکې د تولیداتو د زیاتیدلو عامل هم ګڼل کیږي.

۲ – د فراغت وختونه، د کاري ځواک د بیا جوړولو لپاره کېدلای سي پر دوو برخو وویشو. یوه برخه یې باید د هغه ځواک د بیا جوړولو سره مرسته وکړي، چي د کاري وخت پر مهال لګول سوي وي، په داسي حال کي چي بله برخه یې بیا باید کاري ځواکونو ته وده ورکړي. د فراغت وختونه هم باید د انسانانو ترمنځ د ملګرتیا اړیکو د زیاتیدلو، علمي، تخنیکي، ادبي، هنري او فرهنګي پوهي د لوړولو او په علمي، تخنیکي او هنري ډګرونو کي د نوښتونو د رامنځ ته کېدلو لامل سي.

۳ – د ښارونو او کلیو ترمنځ د توپیرونو له منځه وړل، د کلي خلګو ته هم د ښار د خلګو په ډول، د فراغت وختونو د ښه تېرولو سره مرسته کوي. د کلیوالي زیار ایستونکو د مادي او تحصیلي کچي لوړوالی او په کلیوالي سیمو کي د ډیرو ښوونځیو، سینماګانو او فرهنګي مرکزونو جوړول او د ټلویزیون، ټکنالوجۍ او ټرانسپورټ را منځته کیدل، د ښار او کلي ترمنځ د پړاویزي یو کېدلو لامل کیږي.

۴ – دلته باید د ښځو او نارینه وو ترمنځ د فراغت د وختونو څخه د ګټي اخیستني د تناسب د نشتوالي په اړه هم بحث وکړو. د کور ډیر کارونه، لکه د خواړو برابرول، د ماشومانو چارو ته رسیدګي او د هستوګنیز ځای پاکول د ښځو تر غاړي دي. د کور د کارونو د لږ ماشیني کېدلو له امله د ښځو فارغه وخت لږ وي، خو د ټولنیزو موسساتو لکه د جامو مینځل ځایونو، وړکتونو، ماشومانو ته د شیدو ورکولو مرکزونو او کور د کارونو د لا ډیر ماشیني کېدلو، لکه د برقي جاروګانو، جامو مینځلو د

عصري ماشینونو او خواړو پخولو د نوي ماشینونو سره د ښځو لپاره هم د فراغت وختونه زیاتیږي، د کور د چارو مخته وړل آسانه کیږي او ښځي د فراغت د وختونو څخه د معقولي ګټي اخیستني موکې پیدا کوي.

دریم څپرکی،
د سوسیالیستي ټولني اقتصادي سیستم او د هغه د تکامل تګلاري

د شوروي اتحاد د اساسي قانون پنځلسمه ماده:

«د اقتصادي پلانونو پر بنسټ، د اقتصادي او ټولنیزو چارو مخته وړل، د ځانګو او سیمو د اصولو په نظر کي نیول سره، د مرکزي اداري په لارښوونه، د تولیدي بنسټونو د اقتصادي ځانواکی سره په همغږی چاري مخته وړل کیږي. په دې لړ کي، د اقتصادي حسابونو، عاید، وروستی بیي او نورو اقتصادي وسایلو او انګیزو څخه ګټه اخیستل کیږي.»

د اساسي قانون ځيني ياد سوي حکمونه، هغو خلګو ته، چي د سوسياليستي اقتصاد د اصولو سره پېژندګلوي نه لري، ځيني توضيحات غواړي. موږ دلته هڅه کوو، چي د سوسياليستي ټولني د اقتصادي سيستم اړوند تر ټولو مهمو پوښتنو ته ځوابونه ورکړو.

۱ - د اقتصاد مرکزي پلان جوړونه، څه ډول د اقتصادي بنسټونو د ځانواکۍ سره يو ځای ده؟

څه ډول چي په تېر څپرکي کي مو يادونه وکړل، د توليد پر وسايلو عام مالکيت د دې شونتيا رامنځ ته کوي، چي اقتصادي وده د يو واحد مرکزيت له لوري، په پلان سوي ډول، د ټولي ټولني په ګټه سمبال سي.

۱ – مرکزي پلان جوړونه، د اقتصادي پراختيا ددغو اساسي دندو لپاره ترسره کيږي:

- د سوسياليستي اقتصاد د جلا څانګو ترمنځ، د تناسب رامنځ ته کول
- د هيواد د ټولنيزي او اقتصادي ودي لپاره د دولتي پلان د اړينو شاخصونو رامنځ ته کول
- د علم، ټکنالوجۍ، پانګوني، توليدي ځواکونو د ځای پر ځای کولو، د کاري مزد د ورکولو، بيو د ټاکلو او مالي چارو اړوند د واحدو سياستونو مخته وړل
- د ملي اقتصاد مرکزي اداره کول يوازي د مرکزي مقاماتو د لاربښوونو سره مخته نه ځي. د هيواد اقتصاد د بيلابيلو څانګو، موسساتو او توليدي برخو ترمنځ له تړاوونو څخه جوړ دی، ځکه خو اقتصاد بايد هم د ټول هيواد په کچه او هم د جلا – جلا کړيو ترمنځ همغږی سي.

۳ – په سوسياليستي نظام کي، د پلان سوي اقتصاد موخي او شکلونه خپله د زيار ايستونکو لخوا ټاکل کيږي او د مستقيمي او ټوله ائيزي ډموکراسۍ څخه ګټه پکښي اخيستل کيږي.

۴ – د زيار ايستونکو حق، تر پلان مخکي د خلګو لخوا په ټولپوښتنو کي، د دولتي پراختيايي پلان په مسودو کي پر ځای کيږي. دا کار په عمل کي څه ډول ترسره کيږي؟

د پلان جوړولو چارواکي، د تېرو دورو د شمېرنو د تحليل له مخي، د هيواد د اقتصادي پراختيا ترمنځ مهم تناسبونه پيدا کوي او د هغه له مخي راتلونکی پلان جوړوي. هغوی د صنايعو او کرني، د توليد د وسايلو او استهلاکي وسايلو او نورو ترمنځ اړين تناسبونه مومي او ټاکي. د پلان بيلانسونه، د توکو، بشري ځواکونو او مالي ذيرمو د بيلابيلو اړخونو په پام کي نيولو سره محاسبه کيږي او د اوسنيو اړتياوو، تمو او شونتياوو سره يو ځای ارزول کيږي. مرکزي چارواکي دا ټول لومړني اټکلونه، د ملي اقتصاد په واحد بيلانس کي لنډوي او د هغه مسودو له مخي، د اقتصادي پراختيا اصلي اړخونه ټاکي. دا مسوده، د تصويب کېدلو څخه څو مياشتي وړاندي د رسنيو له لاري خپريږي. د خپريدلو وروسته، کارگران، مامورين، د کولکتيفونو کارکونکي او نور په رسنيو کي پر هغه باندي بحثونه کوي. د بيلگي په ډول، په شوروي اتحاد کي د ۱۹۸۱ – ۱۹۸۵ پنځه کلن پلان په اړه بحثونو کي، ۱۲۱ مليونه کسانو برخه واخيستل او د پلان په اړه يې خپل نظرونه ورکړل. ورسره د شوروي اتحاد خلگو، د پلان د دقيقوالي او سمون لپاره مرکزي چارواکو ته يو مليون ليکلي وړانديزونه وليږل.

۵ – د خلگو له لوري د ارزوني وروسته، پلان د مخصوصو کارپوهانو د کميسيون له لوري ارزول کيږي، لازم سمونونه پکښي راځي او بيا د شوروي اتحاد د خلگو عالي شورا ته، چي د دولتي ځواک تر ټولو عالي مقام دی، د تصويب لپاره استول کيږي.

د تصويب وروسته، ياد پلان، د يو قانون په ډول، چي مخکي د ټولو موسساتو د کارکونکو لخوا ارزول سوی وو؛ هغوی ته د اجراآتو لپاره استول کيږي. په دې بهير کي ډموکراتيک مرکزيت په ښه ډول سره ځان ښيي، چي په لړ کي يې د هيواد هر وگړی کولای سي، د ټول هيواد د اقتصاد په چارو کي گډون وکړي. [11]

[11] ـ پانگوالي رسنۍ او پروپاگنډکونکي دا دعوه کوي، چي گواکي په سوسياليستي نظام کي، يوازي د مرکزي دولت لوړ پوړي چارواکي اقتصادي پلان جوړوي او هماغه پلان له لوړ څخه کښته تطبيقوي، چي په واقعيت کي د دې خلاف په اقتصادي پلان جوړولو کي د ډموکراتيک سنټرياليزم د زرينو اصولو سره سم، د ټولني د فرد – فرد څخه نظر اخيستل کيږي او وروسته د علمي شاخصونو او تناسبونو په پام کي نيولو سره ټول غونډيږي او د خلگو د شوراگانو او ولسي واکمنۍ د بنسټونو تر رايي اخيستني او تائيد وروسته عملي کيږي. دا تگلاره، د پانگوالۍ تر بې بند و باره اقتصاد او سياسي جوړښتونو، په مراتبو ډيره علمي، منطقي، عقلاني او ډموکراتيکه ده. (ژباړن)

۶ – توليدي بنسټونه، د واحد دولتي پلان سره په جوړجاړي کي، خپل اوږدمهاله پلانونه له ډيرو شاخصونو سره، لکه د توليداتو وروستۍ بيه، د پرسونل شمېر، د اقتصادي توليداتو د اغيزمنتوب د کچي د لوړيدلو، د کارکونکو مادي هڅوني، د کار د نويو ميتودونو د ودي او ورته نورو په اړه، په خپلواکه ډول سره پلان جوړوي.
۷ – د هغو تناسباتو ترڅنګ، چي بايد په ټول هيواد کي رعايت سي؛ فرعي تناسبونه هم سته، چي يوازي ځينو څانګو، موسساتو او توليدي ساحو پوري اړوند کيږي. په اول مورد کي، مرکزي پلان سوې اداره او په دوهم مورد کي، يوازي يوه توليدي کړۍ د ملي اقتصاد د واحد پلان په نظر کي نيولو سره يو ځای په پام کي نيول کيږي.
۸ – د پلان جوړوني په چارو کي، د ډموکراتيک مرکزيت اصل، په زيار ايستونکو کي د اختيار درلودلو احساس روزي او د ملګرتيا د سياليو د ودي، يعنې سالمي سوسياليستي سيالۍ کچه زياتوي.

۲ - په سوسياليستي توليدي موسساتو کي د کار مزد په څه ډول ورکول کيږي؟

۱ – د دوهم څپرکي په پيل کي مو، په يو پانګوال توليدي بنسټ کي د يوې جوړې جامو د توليد په اړه بحث کړی وو. هغه مهال مو وويل، چي د فابريکې خاوند له هغو جامو څخه، چي بيه يې ۳۰ ډالره ده، ۱۰ ډالره ځانته اخلي. د هر هغه توکي ارزښت، چي په يوه پانګواله توليدي موسسې کي توليديږي، د همدې اصل له مخي ويشل کيږي. کارګرانو ته هغه څه، چي د توليد د وسايلو خاوند، د ځمکي د اجارې او خامو موادو د لګښتونو، تخنيک د زوړوالي، بريښنا د لګښت، ټرانسپورټ او نورو څخه پاتيږي؛ ورکوي.
۲ – په پانګوالي نظام کي مزد، د پانګوالو له ځيښناک وروسته يو محدوده پاته برخه ده، خو د سوسياليستي ټولني وضعيت له پانګوالي ټولني سره توپير کوي. په سوسياليستي ټولني کي د کار مزد، چي توليدي سوسياليستي مناسبات بيانوي؛ د ټولني په ګټه د کار معيار او د ټولني لپاره د توکو د استهلاک معيار په پام کي نيول کيږي. د مزد اندازه، په عامو توليداتو کي د يو کارکونکي د کار له اندازې سره تړاو لري. د توليداتو د ودي او تکامل او توليدي بنسټونو د ګټي له زياتوالي سره، د

کارگرانو او مامورینو معاشات هم لوړیږي او په هغو نعمتونو، کي چي د عام استهلاک په حساب کي ټولني ته وړاندي کیږي؛ هم زیاتوالی راځي.

په سوسیالیستي ټولني کي د کار مزد د کار د مودې یا د کار د حاصل له مخي ورکول کیږي. مزد څکه په دوه ډوله ورکول کیږي، چي د کار کچه او کیفیت د کاري وختونو او یا تولید سویو محصولاتو له مخي ټاکل کیږي.

۳ – دا چي د کار عمومي معیار وخت دی؛ له دې مخي څخه د مزد ورکولو اساسي شکل زماني دی. دا مزد د کار کونکو د کاري مودې او وړتیا له مخي ورکول کیږي. زماني مزد بیا پر دوه ډوله دی، ساده زماني مزد او د انعام ورکولو زماني مزد.

۴ – باید یادونه وکړو، چي ساده زماني مزد، د کار کیفیت او پایلي سره چندان اړیکه نه لري. د دې نیمګړتیا د له منځه وړلو لپاره زماني او انعامي مزد ټاکل کیږي، چي د هغه له مخي د ثابت معاش سربېره، په ښه کړل سویو شاخصونو ته د رسیدلو سره، کارکونکو ته انعامونه هم ورکول کیږي. دا شاخصونه بیا د ملي اقتصاد په بیلابیلو څانګو کي جلا - جلا دي. انعامونه ډیر مهال، تر پلان د ډیرو لاسته راوړنو، کیفي شاخصونو د ښه والي، د سون توکو، بریښنا او خامو موادو د سپما او نوي تخنیک د رامنځته کولو سره ورکول کیږي.

۵ – زماني مزد هغه وخت ورکول کیږي، چي د کار پایلي په ښه ډول سره نه سنجول کیږي، خو په هغو کارونو کي بیا چي نه کاري موده، بلکې کاري کیفیت اړین دی؛ بیا مزد د کار د کیفیت له مخي ورکول کیږي.

٦ – په پای کی ویلای سو، زماني مزد هغه مهال ورکول کیږي، چي د کار چټکتیا نه د کارګر په لاس، بلکې د ماشین په واسطه ټاکل کیږي. د بیلګي په ډول، د اتوماتو لینونو په تولید کي ماشین په خپله اندازه تولید کوي او کارګر د تولید د کچي په زیاتوالي کي کومه ونډه نه لري، نو په دې مورد کي د کار د حاصل له مخي نه، باید د کاري مودې له اړخه مزد ورکول سي.

۷ – په سوسیالیستي صنایعو کي د کار د محصول له مخي، مزد تر ټولو زیات وي. د کار د حاصل او ثمر له مخي، مزد ورکول کارکونکي خورا زیات هڅوي او د کار مولدیت کي لوړوالی راولي. د دې شکل بله ګټه داده، چي د کارګر مزد، دده له لوري د تولید سویو محصولاتو سره تړلي دي. هغه کارګر چي ثمري مزد اخلي؛ ډیره هڅه کوي، چي په خپلو مهارتونو کي زیاتوالی راولي، د کار اوزارو ته

تکامل ورکړي او له هغه څخه په ښه ډول ګټه واخلي، تر څو د خپل انفرادي کار په ګټه کي زیاتوالی راولي.
۸ – مهالنی او د محصول له مخي مزد هم په فردي او هم په ډله ائیز ډول ویشل کیدلای سي. د میخانیزه کارونو د ښه مخته وړلو لپاره، ډلي رامنځته کیږي، چي هر غړی یې په څو مسلکونو کي بلد وي او ټول د یو بل سره همکاري کوي. په دې ځای کي د تولیداتو بریالیتوب، نه یوازي د یوه کارګر، بلکې د څو کارګرانو لپاره ګټه رامنځ ته کوي.
۹ – مهالنی او د محصول له مخي مزد دواړه خپلي ګټې او زیانونه لري. د مزدونو د ورکولو شکل، د تولیداتو د تخنیکي کچي او کار له شکل سره تړاو لري. د بیلګي په ډول، د محصول له مخي مزد، تر مهالني مزد کارکونکی ښه هڅوي، خو د زیات او چټک تولید ترسره کول بیا د کار په کیفیت او دقیق والي کي پوښتني پیدا کوي.
۱۰ – په ځینو سوسیالیستي هیوادونو لکه هنګري، جرمني او چکسواکیا کي بیا د مزد مختلط او ګډ شکل خورا زیات دی او پر یوه وخت باندي هم مهالنی او هم د محصول له مخي مزد ورکول کیږي. په دې سره، د کار د کمیت ترڅنګ، کیفیت، دقیق والی او نور اړخونه ټول په پام کي نیول کېدلای سي.
۱۱ – سوسیالیستي تولیدي بنسټونه، کولای سي په خپلواکه ډول، د معاشونو ویش ترتیب کړي، خو دا کار ښه اقتصادي تحلیل او د چارو د اغیزمنتوب ارزونه ورڅخه غواړي.

۳ - په مادي هڅوني کي انعامونه څه ونډه درلودلای سي؟

۱ – په هري تولیدي موسسې کي د ځانګړو شاخصونو له مخي تولید ترسره کیږي او هره موسسه ځانته جلا شاخصونه لري. دغو شاخصونو ته د رسیدلو لپاره په کارکونکو کي باید انګیزه رامنځته سي. یوازي د مهالني مزد ورکول، بیلابیل شرایط او غوښتني په پام کي نه سي نیولای. په همدې خاطر، د انعامونو د ورکړي له سیستم څخه ډیره ګټه اخیستل کیږي. د انعامونو لپاره په هره سوسیالیستي تولیدي موسسې کي ځانته جلا حساب وي.
۲ – د انعامونو سیستم خپله د اړوند تولیدي بنسټ له لوري رامنځته کیږي، تر څو د تولیداتو ځانګړني او شرایط په ښه ډول سره په نظر کي ونیول سي.

۳ – توليدي لرئ د ماهيت له اړخه څخه يو ډول نه دي. په دې برخه کي ځيني کارونه لکه کان کيندنه ډير سخت دي. په هره توليدي موسسه کي ځانته جلا اړخونه، شاخصونه او اړتياوي وي. د انعامونو ورکولو څخه موخه دا ده، چي ځيني کارکونکي د خامو موادو او انرژئ لږ لګښت، خو مناسب توليد ته لېواله کړي.
۴ – د انعامونو ورکولو په سيستم کي، هغه موده، چي له مخي يې جايزه ورکول کيږي، ډير اهميت لري. انعامونه د مياشتني، درې مياشتني او کلني کار په نظر کي نيولو سره ورکول کيږي.

۴ - عام استهلاک حساب څه دی او څه ډول ګټه ورڅخه اخيستل کيږي؟

۱ – په سوسياليستي نظام کي، د دې ترڅنګ چي د کار له مخي ويش ترسره کيږي، ځيني نور نعمتونه خلګو ته د عام استهلاکي حساب څخه هم ورکول کيږي. دا حساب، د ټولو خلګو د ټولنيزو او فرهنګي اړتياوي په پام کي نيولو سره تنظيم او خلګو ته د دوی د ژوندانه د لا ښې هوسايني لپاره ورکول کيږي.
۲ – د عام استهلاکي حساب ډيره برخه له دولتي بودجې څخه برابريږي. دولتي موسسې او سازمانونه له خپلو لاسته راغلو عوايدو څخه د اقتصادي هڅوني فنډونه لکه د کور جوړوني فنډ او نور رامنځته کوي. په کالخوزونو کي بيا فرهنګي، خدماتي او مادي مرستو فنډونه وي.
۳ – له عام استهلاکي حساب څخه د ټولني ټولو اوسيدونکو ته په تحصيلي مرکزونو او روغتونونو کي مکمل وړيا خدمات برابريږي. د ډيرو اولادونو لرونکو ميندو، معيوبينو، متقاعدينو او زده کونکو ته د هغوی تنظيم سوي معاشات ورکول کيږي او وړکتونونه، کتابتونونه، کلوپونه، سپورټي تاسيسات او نور اړين ځايونه د هغه حساب په مرسته جوړيږي.
۴ – سوسياليستي ټولنه، د ډيرو لګښتونو سربېره، عام استهلاکي حساب په دې برابروي، چي د زيار ايستونکو خلګو د ژوند کچه لوړه سي. د بيلګي په ډول، د هستوګنځئ د پيسو دريمه برخه زيار ايستونکي ورکوي، په داسي حال کي چي دوې برخي يې د دولت له بودجې څخه ورکول کيږي.
۵ – له عام استهلاکي حساب څخه، د ټولو اوسيدونکو لپاره وړيا روغتيايي خدمات رامنځته کيږي. د ناروغ بستر ته، د ډاکټر په ورتللو سره ۳۰ روبله [د ۱۹۸۲ کال په ارزښت، چي د هماغه کال ۱۹۳۵ افغانئ کيدلې] لګښت راځي، دغه راز په روغتون کي د ناروغ ساتلو ورځنی لګښت هم ۲۰ روبله

راځي. د ماشومانو د شیدو ورکولو په مرکزونو کي د یوه ماشوم د ساتلو کلنۍ لګښت ۶۰۰ روبله [۳۸۷۰۰ افغانۍ د ۱۹۸۲ کال په ارزښت] او په وړکتون کي ۵۰۰ روبله [۳۲۲۶۹ افغانۍ د ۱۹۸۲ کال په ارزښت] راځي، میندي او پلرونه د دې لګښتونو یوازي پنځمه برخه ورکوي او پاته نور ټول لګښتونه یې حکومت پر غاړه اخلي.
۶ – د ښوونځی د یوه زده کونکي لپاره د شوروي حکومت کلني لګښتونه تر ۲۰۰ روبله [۱۲۹۰۰ افغانیو] ډیر دي، خو د شوروي اتحاد خلګ د زده کړو لپاره هیڅ پیسې ورکولو ته اړ نه دي.[۱۲]
په ۱۹۸۲کال کي د هیواد په عمومي ښوونځیو کي ۴۴,۲ ملیونه زده کونکي، په مسلکي منځنیو ښوونځیو کي ۸,۵ ملیونه او په عالي تحصیلاتو کي ۸,۵ ملیونه محصلینو زده کړې کولې، چي ټولو نه یوازي دا چي د خپلو زده کړو لپاره یې لګښتونه نه کول؛ بلکې د دولت له لوري ورته معاشونه هم ورکول کیدل.
۷ – په سوسیالیستي ټولني کي معلولینو، زړو او هغو کسانو ته چي د کار کولو وړتیا نه لري؛ ته په ډیر ارزښت کتل کیږي او له عام استهلاکي حساب څخه هغوی ته د هوسا ژوندانه ښه امکانات برابریږي.
۸ – د عام استهلاکي حساب ډیره برخه، د خلګو کار ته له پام پرته ویشل کیږي. له دې وجي څخه عام کتابتونونه، سټوډیمونه، جمنازیمونه، پارکونه، روغتونونه او نور تاسیسات هم جوړیږي. عام استهلاکي حساب بیا د ټولني ټولو غړو ته، په یو شان ډول، د مهارتونو د تکامل، روغتیایي خدمتونو او په وړکتونونو کي د ماشومانو د روزلو زمینه برابروي.
۹ – د عام استهلاکي حساب او کار له نظره ویش، له یو بل سره نه شلېدونکي اړیکي لري، ځکه په عام استهلاکي حساب کي، د ډیرو تادیاتو کچه، په عامو تولیداتو کي له کار سره تړلي دي. د بیلګي په ډول، د تقاعدی معاش کچه او د ټولنیزي بیمي د معاشونو مرسته، د انسان د مزد د منځنۍ کچې، کاري سابقې او د رخصتۍ سره د مزد ورکول د زیار ایستونکو له کاري شرایطو او وړتیاوو سره تړلي دي.
۱۰ – عام استهلاکي حساب، چي د مادي نعمتونو د ویش نسبتاً پرمختللی شکل دی، په ډیري چټکۍ سره وده کوي. د بیلګي په ډول، په شوروي اتحاد کي، د ۱۹۷۱ – ۱۹۷۵ کلونو ترمنځ د خلګو سړي

---

[۱۲]ـ په سوسیالیستي نظامونو کي، عام روغتیایي خدمات، د ډاکټر له لومړنۍ کتني څخه نیولې، تر عملیاتونو او اوږدمهالي درملني پوري ټول وړیا دي. همدغسي د وړکتون څخه نیولې، د دوکتورا تر کچې پوري زده کړو کي، زده کونکي او زده کړیالان پیسو ورکولو ته هیڅ اړ نه دي، بلکې د حکومت له لوري خپل معاشونه هم لري. (ژباړن)

سر عايد ٪۲۴ او عام حساب ٪۴۰ زياته سول. د اويايمي لسيزي په دوهمه نيمايي کي، د خلگو سړي سر عايد ٪۱۸ او عام استهلاکي حساب ٪۳۰ لوړ سو.
۱۱ – د عام استهلاکي حساب، چټک زياتوالی په دې معنا نه دی، چي د کار له مخي د ويش اهميت لږ کيږي، خو د عام استهلاکي حساب شتون، د ټولنيز عدالت او برابرۍ د رامنځته کيدلو لامل گرځي او ټولو خلگو ته يو شان موکې برابروي.

۵ - په کرنه کي، د کاري مزد ورکول څه ډول وي؟

۱ – اوس تاسو پوهېږئ، چي په سوسياليستي ټولني کي هر څوک د خپل توان په اندزاه کار کوي او هرچاته بيا د کار په اندازه مزد ورکول کيږي. په کرنيزو کوپراتيفونو کي هم همداسي ده او هر کولکتيف خپل فنډ لري او د هغه فنډ څخه د کار په اندازه مزد ويشي.
۲ – په کرنيزو کالخوزونو کي هڅه کيږي، د کلني محصول پر ځای، چي د محصول کچه هم پکښې نامالومه وي؛ د کالخوز کروندگرو ته گرانټي سوي منظم مياشتني معاشونه ورکول سي. [13]
۳ – د گرانټي سوي معاش سرچينه، د کالخوز خرڅ سوي مواد دي. کالخوزونه خپلو کارکونکو ته په نقدي او جنسي ډول (کرنيزو توکو په ورکولو سره) معاش ورکوي. که چيري يو کالخوز په يوه موده کي گرانټي سوی معاش ورنه سي کړای؛ اړ دی، چي د کرنيز بانک څخه اوږدمهاله پور واخلي.
۴ – هر کالخوزچي ته د ټاکل سويو چارو د مخته وړلو سره، معاش ورکول کيږي او د کار د کميت او کيفيت د ډيروالي سره، يې په معاش کي هم ښه والی راځي.
۵ – په کالخوزونو کي د نقدي مزد ورکول، کروندگر، کارگرانو او روښانفکرانو ته نژدې کوي او د بزگرانو، کارگرانو او روښانفکرانو ترمنځ په ټولنيزو توپيرونو کي کموالی راولي. د ۱۹۴۰ کال راهيسي، د کارگرانو او بزگرانو په سړي سر عايد کي ۴,۱ برابره ډيروالی راغلی دی، په داسي حال کي چي په همدې موده کي د کالخوزچيانو عوايد ۷,۳ برابره زيات سوي دي. د تقاعدي معاشاتو ورکول او بيمه هم، د کالخوزچيانو د ژوندانه شرايط آسانه او روښانفکرانو او کارگرانو ته د دوی ژوند ور نژدې کوي.

[13] ـ د يوه کالخوز حدود، تر ۲۰۰۰ جريبه متر مربع ځمکي پوري رسيږي. هر کالخوز ځان ته يوه مديريتي اداره، مامورين، محاسبين، دفتري توکي او نور کارکونکي لري او اړوند چاري د هغو له مخي مخته وړل کيږي.(ژباړن)

۶ – په کالخوزونو کي، هم د صنعتي موسساتو په ډول کاري مزد، د کار د وروستيو پايلو په نظر کي نيولو سره ورکول کيږي. ميخانيکي ډلو، د مالدارئ فارمونو او نورو ته په ورته ډول معاش ورکول کيږي.

۷ – هري ټاکلي کرنيزي ډلي ته، اړين تخنيکي توکي، کيمياوي کوډونه او نور ورکول کيږي، تر څو خپله پلان سوې دنده ترسره کړي. دا چي د دوی د کار پايله، د کال په پای کي ښکاره کيږي؛ نو د ورکول سويو معاشونو او کار پايله په پای کي ارزول کيږي او حسابونه يې چاڼوي. د وروستيو پايلو له مخي، د مزد ورکړه، کارکونکي د کيفيت لوړولو ته هڅوي، متقابل او ځاني کنټرول رامنځته کوي او دا چاره په وروستي تحليل کي، د کار د مولديت د ودي، توليداتو د اغيزمنتوب او خلګو د هوسايني د کچي د لوړيدلو لامل کيږي.

۶ - اقتصادي حسابونه څه ته وايي؟

۱ – هره دولتي موسسه، د خپل تاسيس پر مهال، خپل اړين توکي ترلاسه کوي. توليدي موسسې بايد خپل ټول لګښتونه، د عوايدو څخه پوره او جبران کړي. د دې سربېره بايد هره صنعتي موسسه ګټه ولري، تر څو د هغه په واسطه وکولای سي توليداتو ته وده ورکړي.

اقتصادي حسابونه همدې ته وايي. د توليد د لګښتونو جبرانول، د محصولاتو د پلورلو او ګټي راوړلو څخه دا شونتيا رامنځته کوي، چي حکومت د اقتصادي انګيزو وسايل په اغيزمنه توګه وکاروي. هر څومره چي يوه صنعتي موسسه، خپل وسايل په ښه ډول سره کاروي؛ په هماغه اندازه يې د عوايدو د لوړيدلو او اقتصادي وضعيت د ښه والي او کارکونکو د مزدونو د لوړوالي لامل کيږي.

۲ – د يوې موسسې اقتصادي حسابونه د يو لړ اصولو له مخي، لکه عملي اقتصادي ځانواکي او نورو باندي ولاړ دي. هره موسسه له حکومت څخه د لازم مبلغ د ترلاسه کولو سره، په خپلواکه ډول توليدات سمبالوي او په دولتي بانک کي جاري حساب پرانيزي، د لګښتونو لپاره اړين مبلغ له هغه څخه اخلي او پاته نور عوايد هغه ته ور زياتوي.

۳ – اقتصادي موسسې، د اقتصادي هڅوني له فنډونو څخه خپلو کارکونکو ته انعامونه ورکوي او هغو ته کورونه، کلوپونه، سپورټي ځايونه او وړکتونونه باندي جوړوي.[۱۴]
۴ – اقتصادي موسسې مادي مسئوليتونه هم لري. دا مسئوليتونه هغه مهال راجع کيږي کله چي يوه موسسه د تړون له مخي خپلي کړي ژمني پر ځای نه کړي. په هغه صورت کي به اړونده موسسه تاوان او جريمه ورکوي، يا به د ورکول سوي کريډيټ په بدل کي ډيره ربحه ورکوي. دا ډول کنټرول په چارو کي د دقيق والي لامل کيږي.

۷ - د يوې موسسې عايد څه ډول کارېږي؟

۱ – گټه، يعنې د لگښتونو په نسبت د عوايدو ډيروالی، د سوسياليستي توليدي موسساتو تر رامنځ ته کيدلو ډيره مخته هم موجوده وه، خو د گټي ماهيت بيا په دې کي دی، چي څه ډول ترلاسه سوې ده او د چا په گټه بايد وکارول سي؟ په سوسياليستي ټولني کي، د پانگوالي ټولني خلاف گټه نه يوازي پر انفرادي وگړو، بلکې په ټولي ټولني پوري اړه لري. نو گټه څه ډول ويشل کيږي او د کومو موخو لپاره کارېږي؟

۷ - شکل

---

[۱۴]ـ په پخوانيو سوسياليستي هيوادونو کي دا دود وو، چي هره فابريکه به خپلو کارکونکو ته کورونه، وړکتونونه، ښوونځی، کلوپونه، ورزشي ځايونه او نور د ژوندانه د هوسايني بنسټونه له خپلو عوايدو څخه جوړوي. (ژباړن)

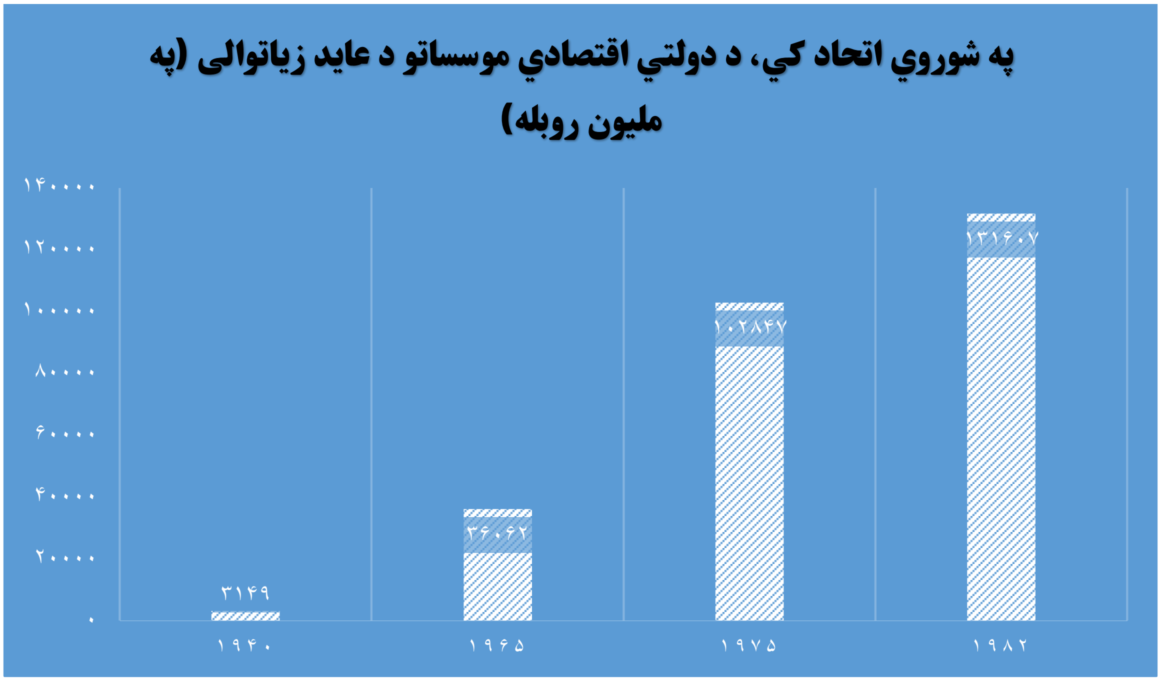

۲ – د ګټي يوه برخه مرکزي دولت ته لېږل کيږي. دا ګټه بيا سوسياليستي دولت د عامي روغتيا، پوهني، علومو، ټکنالوجی، فرهنګ، چاپېريال ساتني، سټاډيمونو، پارکونو او تفريحي ځايونو په جوړولو لګوي. يا په بله مانا د ټولي ټولني په ګټه کاريږي.

۳ – د ګټي بله برخه (چي په اوسط ډول د صنعتي موسستو ۴۱٪ ګټه جوړوي) هماغو موسساتو ته پاتيږي، تر څو هغوی يې په دريو برخو کي ولګوي:

- د توليداتو د ودي برخه
- مادي هڅوني برخه
- د ټولنيزو او فرهنګي کارونو برخه او هستوګنځايونو جوړول

۴ – د توليداتو د ودي بودجه هم د ګټي او هم د استهلاک لپاره د ځانګړو سويو پيسو څخه جوړيږي. دا فنډ، د نوي تخنيک لپاره د پانګي اچوني، د اوزارو د عصري کولو، ټکنالوجی د تکامل او کاري شرايطو د ښه والي لپاره لګېږي.

۵ – د مادي هڅوني او ټولنيزو او فرهنګي کارونو بودجه د دولتي پلان سره په همغږی لګول کيږي. که چيري د موسسې کارکونکي توليدي پلان په ښه ډول سره سمبال کړای سي، په دې فنډ کي د

حکومت لخوا هم غوښتنه مرسته ورسره کیږي. حکومت هري موسسې ته په دې برخه کې د فنډ کچه ټاکي او هره موسسه باید خامخا د دې برخې لپاره ټاکل سوې کچه پوره کړي.
٦ – د ټولنیزو او فرهنګي چارو لپاره ټاکل سوی فنډ او بودجه د کارکونکو د روغتیایي او ژوندانه حالت د ښه والي، فرهنګي او علمي تکامل، استراحت ځایونو او سناتوریمونو په جوړولو، کانتینونو په سمبالولو، سپورټي مرکزونو او نورو د جوړولو لپاره لګول کیږي.

٨ - شکل

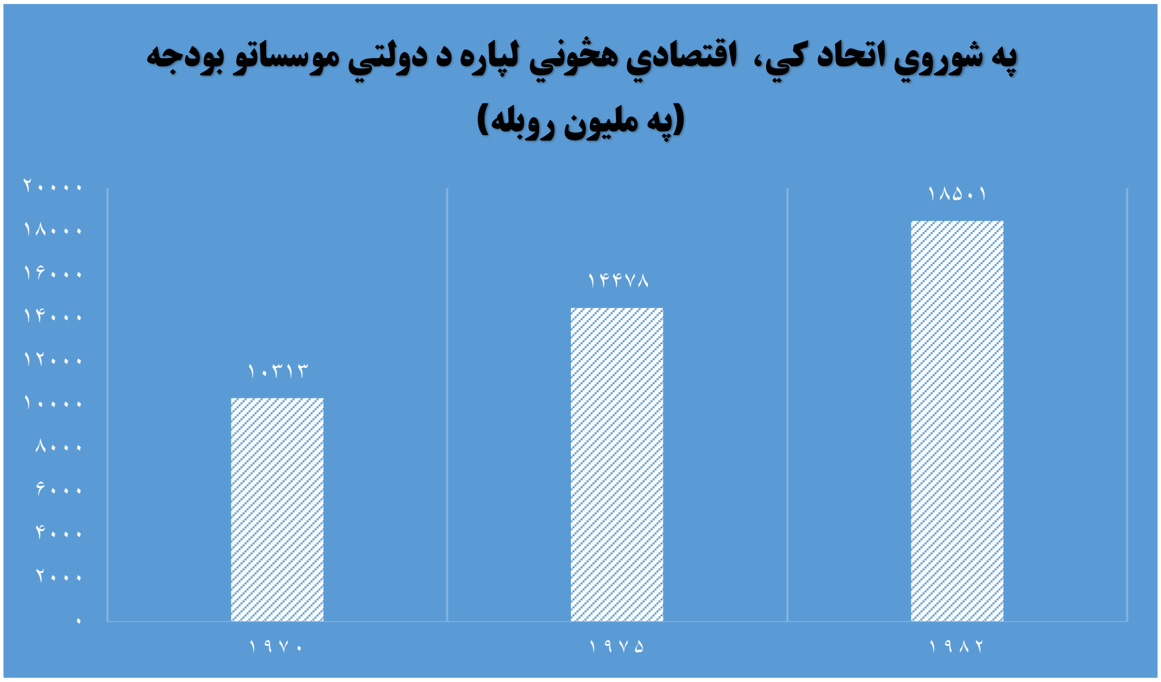

دا ټول فنډونه، کارکونکي د تولیداتو ښه والي ته هڅوي.
٧ – د شوروي اتحاد د صنایعو ګټه په ١٩٨٢ کال کې، د ١٩٨١ کال په نسبت، ١٢,٧ ملیارده روبله زیاته سوې او ٨٧,٨ ملیارده روبله ته رسیدلې وه. دا کچه د تېر کال په پرتله ١٤٪ زیاته وه. د هغې جملې څخه ٣٦ میلیارده روبله یعني ٤١٪ بیرته موسساتو ته ورکول سوې، ١٨,٥ ملیارده روبله یا ٢١٪ یې د اقتصادي هڅوني فنډ ته ولیږل سوې. یعني د هرو پنځو روبلو ګټې څخه یو روبل بیرته اقتصادي هڅوني فنډ ته لیږل سوی. په دې لړ کې، ٧,٢ میلیارده روبله د مادي هڅوني بودجې، ٧,٢ میلیارده ټولنیزو او فرهنګي چارو بودجې او ٢,٤ ملیارده روبله د تولیداتو د ودې بودجې ته ځانګړې سوې وې.

۸ – په دې ډول سره موږ پوه سولو، چې د هري اقتصادي موسسې فنډونه، د هغوی په ګټې پوري اړه لري او ګټه بیا د عوایدو او لګښتونو ترمنځ د توپیر څخه منځ ته راځي.

۸ - وروستی بیه څه ته وایي او د توکو بیه په سوسیالیستي ټولني کي څه ډول ټاکل کیږي؟

۱ – وروستی بیه، د یو محصول د تولید او خرڅلاو اړوند د یوې موسسې لګښتونو ته وایي. په وروستی بیي کي، د خامو او دوهمي توکو وروستي لګښتونه، نفتو، انرژی، برېښنا او د کار نورو توکو، همداسي د موسسې استهلاکي ځانګړي سوې پیسو، د پرسونل معاشاتو او نورو لګښتونو مجموعې ته وایي.

۲ – د دغو لګښتونو سربېره، تولیدي موسسه د کارکونکو د روزني، ټولنیزي بیمې او نوري برخي هم په پام کي نیسي او د هغه له مخي د محصول لګښتونه معلوموي.

۳ – ښکاره خبره ده، چې توکي یوازي په وروستي بیه باندي نه خرڅېږي، پر دې اساس نو حکومت د هر محصول لپاره د عمده پلورني بیه ټاکي، چې د وروستی بیې سربېره، د پلان مطابق اجازه لرونکې ګټه هم پکښي حسابېږي. صنعتي موسسې خپل محصولات په همدې بیه بیا خرڅوي.

۴ – د تولید د وسایلو بیه، د صنعتي عمده پلورني په بیه وي او هڅه کیږي، بیه یې ټیټه وساتل سي.[۱۵]

۵ – سوسیالیستي ټولنه په ټینګه سره په دې هڅه کي ده، چې د بیو ټاکل، د عام کار د منځني حد لګښتونه پوره کړي. دا موخه څه ډول ترلاسه کیږي؟

دولت دا ټاکي، چې د هري موسسې ځانته محصول باید تر عامو لګښتونو ډیر نه سي، ځکه د هغه پرته اړونده موسسه د محصولاتو له خرڅلاو سره نه سي کولای خپل هغه لګښتونه ترلاسه کړي، چې د بیا تولید د دوران او خپلو کارکونکو لپاره اړتیا ورته لري. حکومت د اجازه ورکول سوي ګټې او دوراني مالیاتو هغه کچې ټاکي، چې د نورو موسساتو سره ورته وي.

---

[۱۵]ـ تولیدي وسایل، چې د بیا تولید د پروسې لپاره کارېږي؛ په سوسیالیستي ټولني کي د تولیداتو د هڅوني او مادي هوساینې د زیاتوالي په خاطر په ټیټه بیه عرضه کیږي. (ژباړن)

۶ – د بیلابیلو صنعتي محصولاتو بیي یو له بل سره تړاو لري. د بیلګي په ډول، د یوه موټر بیه، د هغه د ماشین، اوسپیني، هنداري او نورو برخو په بیو پوري تړلی دی، چي د نورو موسساتو لخوا د موټر جوړوني فابریکو ته ورکول کیږي. د تولید په ټکنالوجی او تولیدي بهیر کي د تویو توکو د کاروني سره، بیي هم بدلیږي. په دې ډول سره، د عمده پلورني د بیو د تکامل سره، هم د عام کار اړین لګښتونه او هم د محصولاتو د تولید او خرڅلاو د شرایطو بدلیدل په پام کي نیول کیږي.

۷ – د عمده پلورني بیه، د بیلابیلو څانګو ترمنځ د تناسب سره تړاو لري. د بیلګي په ډول، د تودوخي انرژی لپاره اړتیا کېدلای سي، د سکرو، نفتو، طبیعي ګازو، انرژی او لرګیو د سوځلو له لاري پوره سي. د اوښتونکو محصولاتو بیي داسي ټاکل کیږي، تر څو د مادي سرچینو د ګټي اخیستني تر ټولو معقول شکل وهڅول سي. د بیو د ټاکني سره د بدلېدونکو توکو، اقتصادي اغیزمنتوب هم په پام کي نیول کیږي. د لږ موندل کېدونکو محصولاتو د عمده پلورني بیه داسي ټاکل کیږي، تر څو د هغوی د ګټي اخیستني اعظمي ګټورتوب په لاس راوړل سي.

۸ – د بیو د ټاکني څخه موخه دا ده، تر څو د علم او ټکنالوجی پرمختګ وهڅوي. بیي په داسي ډول ټاکل کیږي، چي د نویو ماشینونو تولید هم د تولیدونکو او هم د مستهلکینو لپاره ګټور تمام سي. تولیدونکي هغه مهال نویو محصولاتو ته لېواله کیږي، چي د هغوی د خرڅلاو پیسې، اضافي لګښتونه جبران او ښه ګټه لاسته راوړل تامین کړي.

۹ – د بیلګي په ډول، د ماشین جوړوني فابریکې تولید، د یو زاړه ماشین بیه ۴ زره افغانی ده. فابریکه هغه په ۴,۵ زره افغانی خرڅوي. ۴ زره یې لګښتونه او ۵۰۰ د فابریکې ګټه ده. څه وخت وروسته فابریکه داسي یو بل ماشین جوړوي، چي د استهلاک او کاري دوام موده یې تر پخواني ماشین دوه چنده زیاته ده، خو د هغه ماشین د جوړولو لپاره فابریکه ۶ زره افغانی لګښت کوي. فابریکه اړ ده، چي د هغه بیه هم ۶ زره او اووه سوه افغانیو ته پورته کړي، تر څو ۶ زره لګښتونه او ۷۵۰ د ګټي لپاره ورته پاته سي. په دې ځای کي مستهلک هم د نوي ماشین د رانیول سره ۲۲۵۰ افغانی ګټه کوي.

په دې ډول سره، په سوسیالیستي ټولني کي د تولیدونکي او لګښت کونکي، دواړو ګټي په عادلانه ډول خوندي او په پام کي نیول کیږي.

۹ - د پرچون پلورني بیه څه ډول ټاکل کیږي؟

۱ – د پرچون پلورني بیه، هغه وروستۍ بیه ده، چي حکومت یې د خلګو د شخصي استهلاک لپاره ټاکي او پر هغوی یې خرڅوي.

۲ – د پرچون پلورني بیه د توکو د وروستۍ بیې، مالیاتو، لګښتونو او مجوزي ګټې له وروستۍ بیې څخه ټاکل کیږي.

۳ – په حکومتي او کوپراتیفي سوداګرۍ کي، د پرچون پلورني څو ډوله بیې کارول کیږي. په شوروي اتحاد کي، په ټول هیواد کي د ډیرو توکو بیې یو شان دي. د بیو دا یو شان والی په هغو توکو کي دی، چي د تولید لپاره یې په ټول هیواد کي تر ډیره یو شان لګښتونه راځي او د خلګو اساسي ضرورتونه جوړوي.

۴ – هغه توکي چي د یوه هیواد له یوه سر څخه یې بل سر ته انتقال ګران پریوځي، د سیمه ائیزي پرچون پلورني په بیه باندي عرضه کیږي. دا بیې تر ډیره پوري د خوراکي توکو او ځیني نورو هغو صنعتي توکو اړوند دي، چي له یوه ځای څخه بل ته یې انتقال شونی نه وي.

۵ – د ځینو سبزیجاتو او میوه جاتو ته بیا موسمي بیې ټاکل کیږي، چي د یوه موسم په نسبت بل موسم ته توپیر کوي.

٦ – په سوسیالیستي ټولني کي هڅه کیږي، د خلګو په ګټه باندي، د پرچون پلورني د بیو ثبات وټاکل سي، خو د توکو په تولید کي د لږ و ډیر بدلونونو له راتللو سره دا بیې هم اوړي، خو هیڅکله هغي کچي ته نه رسیږي، چي د خلګو د رانیولو، لګښت او استهلاک وس دي را ټیټ سي. د بیلګي په ډول، په شوروي اتحاد کي د نانوایي د ډوډۍ بیه هماغه د ۱۹۵۴ کال بیه ده، دغه راز د لبنیاتو او غوښي اوسنۍ بیه هم د ۱۹٦۲ کال بیه ده. په وروستیو ۲۸ کلونو کي، که د ځینو توکو بیه ۹٪ لوړه سوې ده، خو په څنګ کي یې بیا د خلګو عاید د تېرو اته ویشتو کالو راهیسي ۲,۵ برابره (۲۵۰٪) زیات سوی، دغسي د کالخوزچیانو مزد بیا په وروستیو دیارلسو کلونو کي ۱,۷ برابره (۱۷۰٪) ډیر سوی دی.

۷ – سوسیالیستي حکومت د توکو د بیو د آګاهانه ټاکلو او اړولو سره، نه یوازي د توکو بیې، بلکې د مشخصو توکو اهمیت د انسان په ژوندانه کي په نظر کي نیسي. په همدې موخه، د توکي قیمت کېدلای سي د هغه تر ارزښت کښته یا پورته وټاکل سي او په دې ډول سره خپله دنده د نعمتونو د بیا ویش په برخه کي ترسره کړي. د بیلګي په ډول، د قصابۍ غوښي، شیدې

او د لبنياتو نور ډولونه، کبان او نور، تر وروستۍ تمام سوي بيي کښته خرڅېږي. دغه راز، د ماشومانو جامې، د ماشومانو اړوند کتابونه، د لوبو وسايل، کتابچې او د قرطاسيې نور توکي، درمل، نخي ټوکران او نور توکي تر خپل ارزښت په ټيټه بيه خرڅيږي، خو په بله خوا کي بيا ځيني توکي، تر تمام سوي بيې په مراتبو گران خرڅيږي، لکه زر، د حيواناتو طبيعي پوستونه، الکولي مشروبات او نور تجملي توکي.

۸ – د عام استهلاک د قيمتونو کچه د هيواد د اوسيدونکو د هوسايني کچه ټاکي، خو دا هوساينه تر ډيره له عايد سره هم تړلې ده.

۱۰ ـ د خلگو اصلي عايدات له څه څخه وي؟

۱ – د خلگو عايد له هغو پيسو څخه جوړيږي، چي د کار د مزد، تادياتو او عام استهلاکي حساب له محصولاتو څخه لاسته راغلی وي. که چيري د لومړنيو توکو او هستوگنځۍ بيي لوړي وي، د لگښت کچه کميږي او د لگښت د کچي له کمېدو سره سم د هوسايني کچه هم زيانمنه کيږي. په سياسي اقتصاد کي د واقعي عايداتو مفهوم، د مادي او معنوي نعمتونو هغه شمېر ته کاريږي، چي د ټولني غړي کولای سي، د کار د مزد او عام استهلاکي حساب څخه د لاسته راغلي محصول له مخي هغه لاس ته راوړي.

۲ – د مادي او فرهنگي نعمتونو دا شمېر نه يوازي د خلگو په عوايدو بلکې د استهلاکي توکو په بيو، د خدماتو په تعرفو (لکه طبيعي گاز، بريښنا، ټيليفون، عام ټرانسپورټ او نور) د زده کړو او روغتيايي خدمتونو لگښتونه، هستوگنځۍ کرايې، د بيمې تادياتو، د بيکارۍ د مهال مرستي معاش او نورو سره هم تړلي دي. د يادوني وړ ده، چي په سوسياليستي هيوادونو کي بيکاري نسته او زده کړي او روغتيايي خدمتونه وړيا دي.

۳ – د گرانو لوستونکو به خامخا پياد وي، چي په کتاب کي، د عام استهلاکي حساب د بحث پر مهال موږ يادونه وکړل، چي د هستوگنځۍ د ساتني او ترميم د لگښتونو دريمه برخه د حکومت له لوري ورکول کيږي او له درو برخو څخه يوازي يوه برخه يې حکومت ورکوي. ستاسي به دا هم خامخا پياد وي، چي د هستوگنځۍ کرايه، په اوسط ډول د کارگرانو او مامورينو د کورنۍ بودجې درې سلنه جوړوي.

۴ – سوسیالیستي ټولنه په بیلابیلو تاریخي پړاوونو کي، د زیار ایستونکو د واقعي عوایدو د لوړولو لپاره بیلابیل شکلونه او میتودونه لکه د استهلاکي توکو د پرچون پلورني د بیو ټیټول، د معاشونو لوړول، د هستوګنځی د شرایطو ښه کول، د رخصتی ورځي زیاتول، د ثابت مزد سره د کاري ورځي کمول او د وړیا چوپړونو برابرول پر کار اچولي دي او ورځ تر بلي لا زیاته پراختیا ورکوي. دا شکلونه، د ټولنیز تکامل په بیلابیلو پړاوونو کي بدلېږي.

۵ – د واقعي عوایدو دوامداره زیاتوالی زیار ایستونکو سره مرسته کوي، تر څو خپلي زیاتېدونکي مادي او معنوي اړتیاوي پوره کړي او خپل ځان ته په هر اړخیز جسمي او عقلي ډول تکامل ورکړي. **ځیني «ځان انقلابي ښودونکي» د خلګو د ژوندانه د سطحي ښه کېدل د «بورژوازي کېدلو» سره ورته او د هغوی ځانغوښتنه یې بولي، خو دا کسان په واقعیت کي د خلګو اساسي غوښتنو په اړه بې پروا دي. کارګره طبقه، له کروندګرو سره په یووالي کي، د هیواد چاري د دې لپاره په لاس کي اخلي، تر څو لوږي، ناروغیو، بیسوادی او جهالت ته د پای ټکی کښېږدي. د سوسیالیزم لوی انساني مفهوم په همدې ټکي کي دی.**

۶ –د خلګو د هوسایني کچه پر کوم لور ځي؟ په اوسني پړاو کي به کوم شکل تر ټولو زیات اغیزمن وي؟ دا مسایل بیا د کمونیزم د ودانی جوړولو تیوری او پراټیک لپاره ډېر اهمیت لري.

۷ – په اوسني پړاو کي، د خلګو د عوایدو د زیاتوالي لپاره ښه لار، د کاري مزد ډېرول دي. د دې میتود څخه ګټه اخیستل کیږي، چي مادي نعمتونه خپله نه رامنځته کیږي بلکې د خلګو د کار او زیار په واسطه منځته راځي. په همدې موخه، سوسیالیستي دولت هڅه کوي د کار له مخي ویش وهڅوي.

۹ - شکل

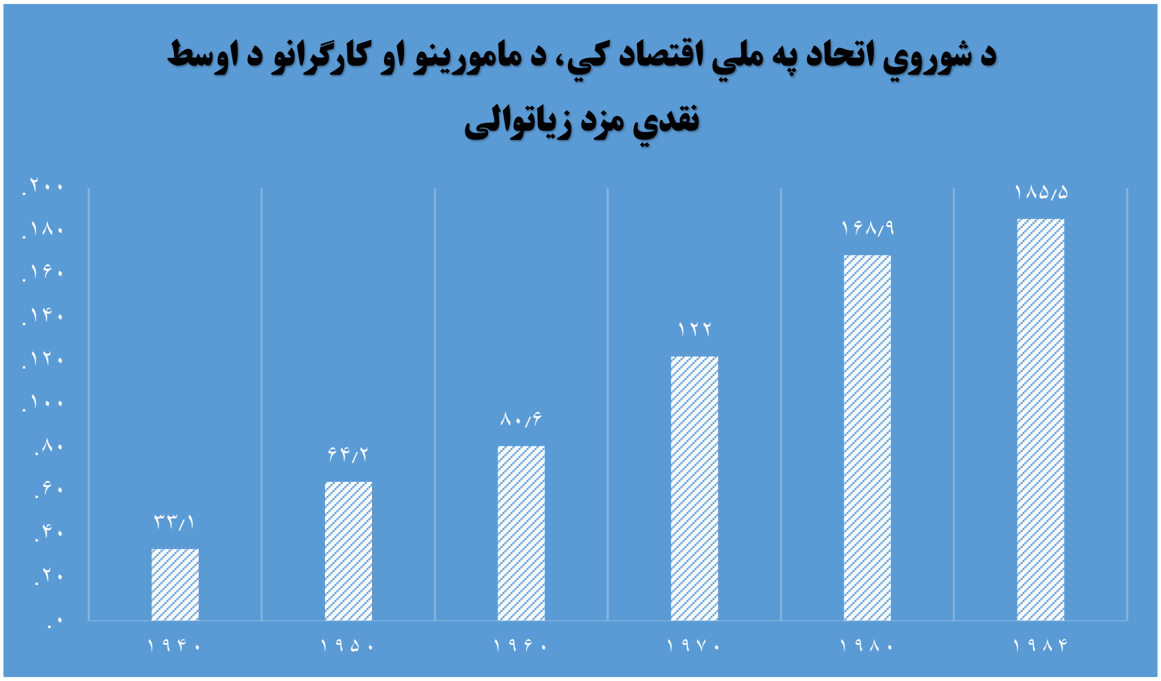

۸ – تر دوهمي نړيوالي جګړې وروسته موده کي، د زيار ايستونکو د مادي هوسايني د لوړولو لپاره د استهلاکي توکو د پرچون پلورني د بيو د ټيټوالي ځخه ګټه اخيستل کيدل، خو له دې تګلاري ځخه د لوړ مزد درلودونکو کارکونکو ډيره ګټه اخيستل. د بيلګي په ډول، که د يو شمېر توکو بيه ۱۲٪ ټيټه سوي واى، نو د ۱۰۰ روبله معاش اخيستونکي ته يې ۱۲ روبله ګټه رسول، خو د ۳۰۰۰ روبله اخيستونکي ته يې بيا ۳۶ روبله ګټه وررسول. د همدې لپاره حکومت هڅه وکړل، د پرچون پلورني بيې ثابتي وساتي او د لږ مزد کارکونکو معاشات لوړ کړي.

۹ – د مادي هوسايني د کچي لوړيدل د توليداتو له پراختيا سره تړلي دي. د مادي توليداتو ساحه، چي ټول استهلاکي توکي په هغه کي توليد کيږي، په داسي ډول سره وده کوي، تر څو د زيار ايستونکو د ژوندانه شرايط په ښه ډول سره سمبال سي. د ښووني او روزني، عامي روغتيا، علومو، فرهنګ او ټکنالوجي برخي په ښه ډول سره وده وکړي. دلته داسي اړيکه موندل کيږي، چي د خلګو د هوسايني د کچي لوړيدل يوازي پايله نه، بلکې د توليداتو د ډيريدلو لامل هم دی.

۱۱ - پيسې څه ونډه لري او کومې دندې ترسره کولای سي؟

۱ – پيسې په واقعيت کې د متاعي توليداتو د ودې پايله ده. له پيسو پرته، متاعي مناسبات هم ناشوني وه. په سوسياليستي نظام کې، د متاعي مناسباتو ځانګړی ماهيت، د پيسو په خاصو ځانګړتياوو او دندو کې دي، چې دلته به ځيني هغه عوامل وڅيړو.

۲ – په سوسياليزم کې پيسې لاندې کارونه کوي: د ارزښت معيار ټاکل، د دوران وسيله ګرځيدل، د تادياتو وسيله ګرځيدل، سوسياليستي ذيرمه او پس انداز رامنځته کول او نړيوالې پيسې.

۳ – پيسې د ارزښت د معيار په توګه، د زرو د خيالي مقدار په ډول ښکاره کيږي. ټول توکي د پيسو په شکل کې، خپل ارزښت ښيي. دا دنده د بيې په ټاکنه کې ترسره کيږي او د هغه په وسيله د ټولو توکو د مبادلې تناسبات تثبيتيږي او د يوې جلا موسسې او ټولې ټولني لپاره د يوه توکي د توليد لګښتونه ټاکل کيږي. د پيسو دا دنده د بيو د اندازه په واسطه ترسره کيږي. د بيو د اندازې کولو بنسټونه بيا د زرو د هغه شمېر، چې د دولت په واسطه د هيواد په پولي واحد کې تثبيت سوي دي، رامنځته کيږي. مانا دا چې هر هيواد د هغه زرو د شمېر له مخې، چې په خپلو اسعارو کې يې تثبيت کړي دي، خپل ځان ته د بيو مقياسونه لري.

۴ – پيسې، د ارزښت د معيار په توګه، د زرو د ټاکل سوي شمېر سره د خيالي مطابقت له مخې، د زرو د ټاکل سوي شمېر په ډول ښکاره کيږي. پيسې په خپلې دې ځانګړني کې، تر ډېره پورې د پرچون پلورنې توکو د دوران په ډول کار او د توکو په مبادله کې د منځګړي دنده ترسره کوي.

پيسې د دوران د وسيلې په توګه دا شونې کوي، چې د توکو د دوران پلانونه تر کنټرول لاندې ونيول سي، د توکو پر توليد او دوران باندې اغيزه پريباسي، د پيسو دوران تنظيم سي او عرضه او تقاضا يو د بل سره په جوړجاړي کې راسي.

۵ – دا چې پيسې، له دوران څخه د توکي تر وتلو وروسته هغه ته داخليږي، له دې مخې څخه د تادېې وسيله هم ده. توکي، د خرڅونکي څخه د اخيستونکي لاس ته ورځي او پيسې سرچپه لار وهي. که دا سرچپه حرکت، د يوې ټاکل سوي مودې وروسته سره ترسره سي، هغه مهال بيا پيسې د پور د مسئوليتونو د ادا کولو دنده ترسره کوي.

پیسې، په بیلابیلو شکلونو او ځایونو کي په بیلابیل ډول، د تادیې د وسیلي په توگه دنده ترسره کوي، د بیلگي په ډول: د هغو توکو او خدمتونو د پیسو تادیه کول، چي اوسیدونکو د پور په ډول اخیستي دي، د یوې موسسې په واسطه د بانکي کریډیټ اخیستلو او ورکولو پر مهال، یا د زیار ایستونکو د مزد د ورکولو، د تقاعدي معاشونو او محصلینو د معاشونو ورکولو او مالیاتو، تادیاتو، بیمې او نورو برخو کي د حسابونو د چاڼولو پر مهال. د دې دندي له مخي، د سوسیالیزم د مالي او کریډیټي سیستم دندي پراخیږي. پیسې، د تادیې د وسیلي په ډول، په واقعیت کي د ملي اقتصاد د ودي مهمه برخه ده. پیسې، چي د هغه په واسطه، مالي او کریډیټي مناسبات عمل کوي، د تولیدي پلان د تطبیق د څارني او د موسسو او څانگو ترمنځ د مادي ارزښتونو د بیا ویش لپاره، تر څو تولیدات د ټولني په گټه لا ښه وده وکړي؛ کارېږي. سوسیالیستي دولت، چي د بیلگي په ډول، د یوې موسسې د کارکونکو کاري مزد کنټرولوي، هممهاله د موسسې نور اړخونه او تر ټولو زیات د تولیدي پلان په تطبیق باندي هم پام کوي.

٦ – پیسې د ذیرمي د وسیلې په ډول، عامه او انفرادي شتمني ښیي، خو د پیسو دا دنده په سوسیالیستي ټولني کي د نورو ټولنو سره توپیر کوي. دوه ډوله سوسیالیستي ذیرمي سته، عامه او انفرادي. ټولنه د دولت په شتون کي، د پانگونو، عام استهلاکي حساب د ذیرمو ډیرولو او خدماتي برخو د کارکونکو د مزد ورکولو لپاره ذیرمه کوي. **ځانته جلا موسسې هم خپلي پیسې ذیرمه کوي، خو نه د نقدو پیسو په ډول، بلکې د دولتي بانک د حسابونو په ډول. هغوی خپل ټول پولي عواید په بانک کي ایږدي او دا چاره د دې شونتیا رامنځته کوي، چي هغه عواید د ټولي ټولني په گټه وکارېږي. په دې ډول سره، ټولي سوي پیسې په خزانې نه بدلیږي، بلکې په دوران کي وي، په تولیداتو کي برخه اخلي او ټولني ته گټه رسوي.**

٧ – له هغه ځایه چي پیسې د ځانته جلا هیوادنو له پولو څخه وځي، نړیوال بازار ته رسیږي، د نړیوالو پیسو دنده هم ترسره کوي. پیسې په نړیوالو بازارونو کي خپل ملي شکل له لاسه ورکوي او د زرو په ډول، چي د عمومي مبادلې وسیله ده؛ ځان ښیي. د نړیوالو پیسو دنده، د بهرنۍ سوداگرۍ په دوران کي د سوسیالیستي او پانگوالي هیوادونو ترمنځ توپیر کوي، ځکه په دې برخه کي پیسې د ټولنیزي او اقتصادي محتوا له مخي، بیلابیل مناسبات رامنځته کوي. سوسیالیستي دولتونه، د پانگوالي هیوادونو سره د اقتصادي راکړې – ورکړې او عملیاتو پر مهال د زرو او بهرنیو اسعارو څخه گټه اخلي، خو د

سوسیالیستي هیوادونو په منځ کي بیا د زرو دوران ته اړتیا نسته او معاملې په غیر نقدي ډول د هوکړه سویو تدارکاتو له مخي ترسره کیږي.

۱۲ - د پیسو دوران څه ډول پلان او تنظیمیږي؟

۱ – د دوران د وسیلې په توګه، د پیسو د دندي سرته رسولو پر مهال، په کاغذي نوټونو، فلزي سکو او زرو باندي د هغوی د اوښتون شونتیا او اړتیا سته. دا ګام له اقتصادي نظره په دې معقول دی، چي د زرو دوران د پیسو په توګه د دوران لګښتونه زیاتوي او د حکومت د زرو د ذیرمو د پاشلتیا لامل نه ګرځي.

په کاغذي نوټونو باندي د زرو اړول، د پیسو پر دوران باندي د حکومت تنظیم او کنټرول آسانه کوي، ځکه کاغذي نوټونه په آسانۍ سره، دوران ته اچول کېدلای او بیرته ایستل کېدلای سي او حرکت یې تر کنټرول لاندي راځي.

۲ – خو د کاغذي نوټونو او سکو په واسطه د زرو بدلول یوازي هغه مهال د ټولني اقتصاد ته ګټه کوي، چي دا تعویض د پیسو د دوران له قانون سره سم ترسره سي. د یاد قانون محتوا دا ده، چي هغه شمېر پیسې، چي د دوران لپاره اړیني دي؛ هغه د توکو د قیمتونو د مجموعې او د پولي واحدونو د دورانونو له ویش سره سمي وي.

۳ – دا قانون په هر ټولنیز او اقتصادي نظام کي، په ځانګړي ډول کار کوي. د بیلګي په ډول، په پانګوالي تولیداتو کي، چي خپل په خپله او په غیر منظم ډول وده کوي؛ د پیسو دوران د پلان له مخي نه سي تنظیمېدلای. پانګوالي دولتونه تر اړتیا زیاتي پیسې دوران ته اچوي. په دې کي هیڅ د حیرانتیا خبره نسته، چي له دې کار سره د پیسو ارزښت کمیږي. دا یوازي یو هغه دلیل دی، چي موږ ته وښیي، ولي پانګوالي اقتصاد هر وخت د اسعارو له بحران سره مخ وي. **یوازي په سوسیالیستي نظام کي، د تولیداتو د بیو تنظیم، له دوران څخه د پیسو ایستل او نور شوني کیږي او د ټولي ټولني په ګټه د پیسو شمېر او د دوران چټکتیا رامنځته کیږي.**

۴ – د توکو تولید او پلان سوی دوران او د ثابتو بیو ټاکل، چي توکي د هغه سره سم عرضه کیږي، په سوسیالیستي ټولني کي د پیسو ثبات رامنځته کوي. په ثابتي بیي باندي، د توکو عرضه کول زیار

ايستونکي په دې ډاډمنوي، چي هم نن او هم سبا له هغه مزد سره چي ترلاسه کړی يې دی؛ هغومره توکي، چي اندازه يې له وړاندي مالومه ده؛ ترلاسه کولای سي.

۵ – سوسياليستي هيوادونه، چي د خلګو د نقدي عوايدو کچي او خرڅيدونکو توکو ته پلان جوړوي او د دواړو د تطبيق زمينه برابروي؛ د توکو د بيو ثبات ساتي. ثابتي بيي، په خپل وار سره د دې شاهدي ورکوي، چي په دوران کي دننه پيسو شمېر، د توکو د نورمال دوران لپاره بسنه کوي.

٦ – په سوسياليستي نظام کي، د پيسو د دوران بله ګڼه د هغه مرکزيت دی، چي د دولتي بانک په واسطه د خزانې د وحدت د اصل له مخي، سمباليږي. پيسې د ډيرو موسساتو او انفرادي وګړو څخه، واحد دولتي بانک ته ورځي او د هغه له طريقه بياځلي موسساتو او وګړو ته ويشل کيږي. د دولتي او کوپراتيفي موسساتو او سازمانو ترمنځ غير نقدي محاسبې ترسره کيږي. په داسي حال کي چي نقدي پيسې تر ډيره پوري د سوسياليستي موسساتو، خلګو او همدارنګه انفرادي وګړو ترمنځ بدليږي – را بدليږي، نقدي پيسې د سوسياليستي موسساتو تر منځ په حسابونو کي، يوازي په استثنايي توګه، د جزئي تادياتو د اداء کولو لپاره کارېږي.

٧ – په شوروي اتحاد کي، دولتي بانک نوټونه، د سلو، پنځوسو، شلو، لسو او پنځو معادل، دوران ته اچول سوي دي. دغه راز بانک، تورو پيسو د اړتياوو د له منځه وړلو لپاره، د پنځو، درو او يوه روبل او يو روبل معادل فلزي سکې او کيپک (۱۰۰ کيپک يو روبل کيږي) عرضه کړي دي. د کاغذي نوټونو او فلزي سکوکو دا ډول بيلابيل والی، محاسبې آسانه کړي او د اتوماتو سيستمونو په واسطه د سوداګرۍ له دودېدلو سره مرسته کوي.[١٦]

٨ – د پيسو ډيره برخه د مزد له لاري دوران ته اچول کيږي او د پرچون پلورني د سوداګرۍ له لاري بيرته له دوران څخه را ايستل کيږي. د سوداګريزو موسساتو پيسې، دولتي بانکونو ته د ورتلونکو پيسو ډيره برخه جوړوي. د مزدونو او هغو توکو، چي د دولتي سوداګرۍ له لاري عرضه کيږي، ترمنځ تناسب ډير مهال د اضافي پيسو استولو او يا له دوران څخه د مازادو پيسو را ايستل ټاکي.

---

[١٦]- د ختيځي اروپا سوسياليستي هيوادونو د ښه اقتصادي وضعيت له امله، حتی د سلو او پنځوسو بانک نوټونه هم نه ول چاپ کړي. د بيلګي په ډول، په سوسياليستي بلغاريا کي تر ټولو لوړ بانکنوټ د ۲۰ په ارزښت وو. (ژباړن)

۹ – د خلګو د عوايدو او لګښتونو بيلانس، چې د مالي ارګانونو له لوري ترتيب کيږي، د ملي اقتصاد د پلان يو برخه جوړوي. ياد بيلانس د نقدو پيسو کلنۍ حرکت په ټول هيواد او سيمو کې ښيي. د پولي عوايدو او لګښتونو بيلانس د خلګو د تقاضا د ټاکلو او د هغوی د احتمالي سپما، چې دوی يې د پس انداز په حسابونو کې اچوي، ښيي او د پولي دوران د لا دقيق سياست د عملي کولو لپاره زمينه برابروي.

۱۳ - مالي چارې څه ونده لري؟

۱ – د توکو له توليد سره، د توکو او پيسو د حرکت لپاره بيلابيلو شکلونو ته اړتيا سته، لکه مالي چارې، کريډيټ او نور.

۲ – مالي چارې هغو پولي مناسباتو ته وايي، چې د پيسو حرکت په سيده ډول، د توکو د حرکت سره نه يو ځای کيږي، د بيلګې په ډول ماليات، کريډيټ، بيمې او نور. د توکو او پيسو د خوځښت ترمنځ د مستقيمي اړيکي نه شتون، د مادي ارزښتونو د ويش ځانګړنه ده. له دې مخې څخه، مالي مناسبات تر ټولو وړاندې د توکو او خدماتو ويش او بيا ويش رامنځته کوي او په دې ډول سره د هغه په توليد، مبادلې او استهلاک باندې اغيزه کوي.

۳ – له دې کبله، چې د توليد قاطع وسايل او د توليد سويو محصولاتو ډيره برخه په ټولې ټولنې پورې اړه لري، سوسياليستي حکومت د پيسو ډيره برخه په خپل لاس کې متمرکزه ساتي. حکومت، دا پيسې د ملي اقتصاد په بيلابيلو څانګو کې ويشي او د هغه څخه ګټه اخيستنه تر خپل کنټرول لاندې راولي. په دې ډول سره سوسياليستي مالي مناسبات دوې اصلي دندې، چې ويش او کنټرول دي، ترسره کوي. دواړې دندې يو له بل سره نه شليدونکې اړيکې لري، ځکه د ګډو اقتصادي بنسټونو يعنې عام مالکيت درلودونکي دي.

۴ – د سوسياليستي مالي چارو يو بله ځانګړنه په پلان سوي ډول د هغو کارونه ده. مالي چارو ته د پلان جوړوني شونتيا په دې کې ده، چې عام توليدات د پلان له مخې موندل کيږي. حکومت د مالي سيستمونو په واسطه، د پولي مبالغو اخيستل له وړاندې څخه لا ټاکي او په هغه

سره کولای سي، د تولیداتو پراختیا او د ملي اقتصاد نوري برخي په فعاله ډول سره تر اغیزې لاندي راولي.

۵ – مالي سیستم، تر ټاکلي کچي پوري، د ټولني د اقتصادي سیستم جوړښت ښیي. د بیلگي په ډول، د ملي اقتصاد لومړنۍ کړۍ تولیدي موسسې دي. همدا تولیدي موسسه بیا د مالي سیستم لومړنۍ کړۍ هم گڼل کیږي. د پولي لگښتونو او ذیرمو اړوند پولي مناسبات د سوسیالیستي اقتصاد د هر سکټور، په هري تولیدي برخي کي ښکاره کیږي. په دې ځای کي دی، چي د کار د مزد پولي بودجه او د موسسې او ځانگي گټه رامنځته کیږي. دا عوامل، د تولیدي موسسو او ملي اقتصاد د جلا برخو ترمنځ مالي مناسبات جوړوي.

٦ – د تولیداتو د نه دریدونکي نوي کېدلو پر مهال (یعنې د بیا تولید په لړۍ کي) د پولي ذیرمو مرکزي بودجه، چي په ټولو خلگو پوري اړه لري؛ رامنځته کیږي. دا بودجه د تولیداتو د ودي، خدماتي بنسټونو د جوړولو او نورو عامو اړتیاوو د پوره کولو لپاره اړین دي. دا پولي مناسبات د مرکزي دولت مالي چاري مخته وړي.

۷ – د مالي مناسباتو خاص شکل، کریډیټ دی. د مادي ارزښتونو د دوران پر مهال (لکه خام مواد او تیار سوي محصولات) چي په سوسیالیستي موسساتو کي تولید کیږي، په هغه کي پولي شمېري د موقت وخت لپاره پریښودل کیږي. د هغه سره هممهاله، د موقتي اړتیاوو د له منځه وړلو لپاره اضافي پیسو ته اړتیا را منځته کیږي. پر دې بنسټ، د پیسو حرکت رامنځته کیږي، خو په غیر نقدي ډول. دا پولي مناسبات، د کریډیټ بنسټونه جوړوي. ځانگړنه یې په دې کي ده، چي پیسې د هغه لومړني خاوند ته چي پور ورکونکی دی؛ ورگرځي.

۸ – په دې ډول سره مالي چاري دا درې برخي په ځان کي رانغاړي:

الف) د سوسیالیستي ملي اقتصاد د تولیدي موسساتو او ځانگو مالي چاري، چي د مالي سیستم لومړنۍ کړۍ جوړوي

ب) د مرکزي دولت مالي چاري، چي د مالي سیستم رهبري کونکې کړۍ ده

ج) کریډیټ، چي په عامو تولیداتو کي په موقتي ډول ورکول سوي مبالغ ښیي

۱۴ - کریډیټ ولي اړین دی او ونډه یې څه ده؟

۱ – د پیسو او توکو د مناسباتو څرنګوالی، د کریډیټ څرنګوالی ټاکي. د پانګوالی په شرایطو کي کریډیټ د پور پانګه یا استقراضي پانګه رامنځ ته کوي. په سوسیالیستي ټولني کي پانګه نسته. په دې ډول سره، کریډیټ، په ملي اقتصاد کي په موقتي او پلان سوي ډول د یو شمیر پیسو ورکول دي. دا پیسې سوسیالیستي موسساتو ته د پورونو په ډول ورکول کیږي، تر څو هغوی یې خپلو تولیداتو د زیاتولو فنډونو کي وکاروي. کریډیټ په سوسیالیستي ټولني کي، د ټولي ټولني په ګټه، د پولي شمېر د بیا ویش یو خاص شکل دی.

۲ – په سوسیالیستي ملي اقتصاد کي، آزاد پولي مبلغونه، د تولیدي فنډونو په لړ کي (اساسي او دوراني) منځ ته راځي. د اساسي تولیدي فنډونو ارزښت (د سیسټمونو، اوزارو او ودانیو لپاره) په پړاویز ډول، د تولید سوي محصول قسطونو ته ورګرځي، خو د دغو فنډونو بیا ځلي نوي کول، تر اوږد مهال وروسته په جنسي ډول ترسره کیږي. پر دې بنسټ، د تولیدي موسسې د فنډونو څخه انتقال سوی ارزښت، په موقت ډول راوځي. استهلاکي ارزښت په پړاویز ډول غونډیږي او یوازي د یوې ټاکلي مودې وروسته، د ماشینونو او نویو اوزارو د رانیولو او بنسټیزو بیارغونو لپاره کاریږي. په دې ډول سره، د فنډونو د دوران پر مهال یو موسسه کله – کله آزادي پیسې لاس ته راوړي. د بیلګي په ډول، هغه شمیر پیسې، چي د خامو موادو او انرژۍ لپاره ځانګړي سوي دي، ځیني وختونه ذیرمه کیږي، ځکه د دغو مادي ارزښتونو رانیول یوازي، د ټاکلو وختونو د تېریدلو وروسته عملي کیږي. په همدې ډول سره، د مزدونو په فنډ کي، د محصولاتو خرڅلاو ذیرمه کیږي، خو مزدونه یوازي په میاشتني یا په میاشت کي دوه ځله ورکول کیږي.

۳ – آزاد پولي مبالغ دغه راز د ټولني او موسساتو له سوچه عاید څخه هم رامنځته کیږي. زیار ایستونکي هم موقتاً پرېښودل سوي پیسې په لاس کي اخیستلای سي. دا پیسې، د پس انداز د صندوقونو له لاري، په بانک کي ځای پر ځای کیږي او د کریډیټي عملیاتو لپاره ګټه ورڅخه اخیستل کیږي، خو آزادي پیسې یوازي هغه مهال د کریډیټ په وسیلې باندي بدلیږي، چي نوري موسسې اړتیا ورته پیدا کړي. موسسې؛ د بیلګي په ډول، د خپلو مبالغو د دوران پر مهال، پورونو ته اړتیا پیدا کوي. د یوې موسسې په واک کي سته پیسې، کله لږي او کله زیاتېږي. پولي ذیرمي کله – کله د موسسې د اړتیاوو لپاره لږي او کله هم ډیري وي. د بیلګي په ډول، د خوړو جوړولو فابریکې، د لبلبو

یا گني د لاس ته راوړلو پر مهال، ډیرو لګښتونو ته اړتیا لري، خو د محصولاتو د خرڅولو پر وخت بیا لږ پیسې غواړي. په همدې مهال کي بیا شوني ده نوري موسسې، اضافي لګښتونو لپاره پیسو ته اړتیا پیدا کړي. نو دا پیسې د کریډیټ څخه په ګټې اخیستني سره، د ټول ملي اقتصاد د ودي لپاره کارېږي.

۴ – کریډیټ، د موسساتو د بنسټیزو فنډونو په وده کي، د تخنیکي پرمختګ په عملي کولو او د موسساتو د دوراني بنسټونو پر مهال، ډیره ونډه لوبوي. کریډیټ، د تولیداتو لړۍ چټکه کوي، د هغوی خرڅلاو زیاتوي او د تولید او استهلاک ترمنځ زماني توپیر لنډوي. په دې ډول سره کریډیټ، د عامو تولیداتو پر اغیزمنتوب باندي مثبته اغیزه کوي.

۵ – په کریډیټي مناسباتو کي، د ربحي د سمي بیه ټاکل ډیر ارزښت لري. د ربحي کچه خپلي پولي لري. ربح باید د دې لپاره بسنه وکړي، چي په پور اخیستونکو موسساتو کي د سپما لپاره اغیزناکي انګیزې رامنځ ته کړي او په بانکونو او د پس انداز په صندوقونو کي له پیسو د زیاتي ساتني څخه ډډه وکړي. د کریډیت ربحه باید شرایطو ته په کتو او د هغوی اغیزمنتوب په پام کي نیولو سره، د ۱ څخه تر ٪۱۰ پوري وي. د کریدیټ د ربحي دا توپیر د دې لپاره کارېږي، تر څو د ربحي پالیسي، د تولیدي کلکتیفونو او ټولي ټولني ګټي په پام کي ونیولای سي.

وروستۍ خبري

۱ - که له انقلاب څخه وړاندي روسيې، د نړۍ يوازي ۴٪ توليدي محصولات جوړول، اوس په شوروي اتحاد کي د نړۍ پنځمه برخه صنعتي توليدات توليد کيږي او ټول سوسياليستي هيوادونه بيا د نړيوالو صنعتي محصولاتو ۴۰٪ برخه جوړوي. د نړيوال سوسياليستي سيستم غړي هيوادونه د ګډو اقتصادي بنسټونو (د توليد پر وسايلو عام مالکيت) بنسټونو، ورته سياسي نظامونو (د زيار ايستونکو سياسي واک، د کمونستي او کارګري ګوندونو په وسيله) ګډي ايډيالوژۍ (مارکسيزم - لنينزم) او ګډو بنسټيزو موخو (د ځبېناک څخه د بشريت خلاصون، د ځمکي پر مخ د سولي ساتل او کمونستي ټولني جوړول) دي. دا ټول عوامل د دې لامل سوي دي، چي د سوسياليستي هيوادونو ترمنځ، د مساوي حقوقو، همکارۍ او متقابلو مرستو پر اساس نوي اړيکي رامنځته او زياتي سي.

۲ - د ملي اقتصاد د پلانونو انسجام، د اقتصادي پاليسيو لپاره مشورې، د لېواله هيوادونو له لوري د صنايعو د ځينو برخه د ودي لپاره ګډه پلان جوړونه او د پلان جوړوني او ملي اقتصاد د ادارې اړوند د تجربو شريکول، د وړونو هيوادونو ترمنځ زيات دي. په هغو اقتصادي برخو کي، چي د ګډ کار او پراختيا هوکړه باندي سوې ده، د پلان له مخي ګډ کار کيږي. دا ګډ کار د دې لامل کيږي، چي بيلابيل هيوادونه د خپلو وطني سرچينو څخه د سوسياليستي همکارۍ په چوکاټ کي ښه ګټه واخيستلای سي. د دې سربېره، دا هيوادونه د پانګوالي هيوادونو د اقتصادي کړکېچونو څخه هم خوندي وي. سوسياليستي اقتصاد په ثابت او چټک ډول سره وده کوي.

۳ - سوسياليستي هيوادونه د مخ پر وده هيوادونو سره، د هغوی ټولنيز سيستم ته له کتلو پرته مساويانه مرستي کوي. سوسياليستي هيوادونه په پوره قاطعيت سره، د امپرياليزم او استعمار د تبعيضي سياستونو پر خلاف ولاړ دي او په نړيوال اقتصاد کي د نوي او عادلانه نظم غوښتونکي دي.

۴ - د پانګوالۍ سره په اقتصادي سيالۍ کي، د برياليتوب اصلي شرط د علم او ټکنالوجۍ پراختيا او په ملي اقتصاد کي د هغه څخه ګټه اخيستنه ده. و . ا . لنين ويلي وه: «بريا به د هغه چا وي، چي تر ټولو ښه تخنيک، نظم، ډسپلين او ښه ماشينونه ولري.» «د علم او ټکنالوجۍ ډېره پراختيا دا مهال، د سوسياليزم او پانګوالۍ ترمنځ، د تاريخي سيالۍ اصلي برخه او د سوسياليستي ټولني د ودي اړين شرط دی.»

۵ – په سوسياليستي هيوادونو کي د علم او تکنالوجۍ لاسته راوړني د صنايعو په ډيرو څانگو، کرنيزو برخو او د توليد په برخه کي د کادرونو پر بنسټونو ولاړ دي. (بايد ووايو، چي د نړۍ دريمه برخه علمي کارکونکي د سوسياليستي هيوادونو غړي دي.)
٦ – سوسياليزم د ټولني د ټولو غړو، د هوسايني زياتېدونکې زمينه برابروي. په سوسياليستي هيوادونو کي، د کاري مزد د ورکولو پر مهال، بيکاري، استثمار، کړکېچونه، نژادي تبعيضونه او نوري ستونزي نسته. د ټولني ملي عايد کال تر بل کال پوري وده کوي. سوسياليستي هيوادونه د ښووني او روزني، روغتيايي چوپړونو او نورو برخو کي تر پرمختللو پانگوالي هيوادونو مخکي دي.
٧ – له پانگوالۍ سره، د سوسياليزم په اقتصادي سيالۍ کي، په پانگوالي هيوادونو کي د زيار ايستونکو د ژوند د ښه والي او سوسياليستي بنسټونو پياوړي کولو کي انقلابي اغيزه لري. له دې سره – سره، چي د پانگوالۍ دفاع کونکي هڅه کوي، د سوسياليزم بنسټيز ښه والی پټ کړي او لاسته راوړني يې ور بدنامه کړي، خو خپله په پانگوالي هيوادونو کي د سوسياليزم لپاره مبارزه د ودي په حال کي ده. دا مهال، د زيار ايستونکو اقتصادي او ټولنيز ايډيالونه، نه د تصور له مخي، بلکې په سوسياليستي هيوادونو کي د عيني واقعيتونو له مخي شکل اخلي.
٨ – سوسياليستي هيوادونه، د نړۍ د ولسونو لپاره، د دې بيلگه جوړه کړې ده، چي څه ډول وکولای سي په لنډ وخت کي، يو وروسته پاته کرنيز هيواد په لوی صنعتي هيواد بدل کړي. د و . ا . لنين دا وړاندوينه، چي ويلي يې وه «بريالی سوسياليزم، په نړيوالو پيښو کي خپل عمده اغيزه، د سوسياليستي ټولني د ښې پراختيا او تر هر څه وړاندي د خپلي اقتصادي پاليسۍ په واسطه ښيي» رښتيا کيږي.
٩ – ستونزمنه وه، چي په دې لنډ کتاب کي دي د سوسياليزم د سياسي اقتصاد اړوند ټولو پوښتنو ته ځواب ورکول سي. شايد د لوستونکو سره نوري پوښتني هم وي، چي موږ ته په ليک استولو سره يې ځواب ورکولو ته چمتو يو.

پای